

LO

MAGAZINE
KVLO.NL

PRAKTIJK

Bewegonderwijs aan kleuters

EN VERDER

Professionele identiteit

TOPIC

Kerndoelen

TOPIC

Kerdoelen bewegen en sport

In dit nummer staan de nieuwe kerndoelen voor bewegen en sport centraal. Wat betekenen begrippen als kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen eigenlijk — en voor wie gelden ze? In het tweede artikel staat het wettelijk kader: de karakteristiek en de kerndoelen voor bewegen en sport. Het derde artikel beschrijft welke inspirerende voorbeeldmaterialen er ontwikkeld gaan worden en waar je voorbeelden

kunt vinden. Zo kan jij alvast met de nieuwe doelen aan de slag in de praktijk.

In de topic-praktijkartikelen verschuift de focus naar de gymzaal. Hoe vertalen de kerndoelen zich naar het bewegingsonderwijs bij kleuters? En hoe kunnen concrete lessen, zoals ballontennis, bijdragen aan doelgericht leren bewegen? Vanuit ALO Amsterdam is er een bijdrage over hoe verdieping van 'Leren bewegen' leidt tot betere kwaliteit van bewegen.

12

28

PRAKTIJK

- 17** De kerndoelen en bewegingsonderwijs aan kleuters | TOPIC Tony Roozen, Philip Boot, Koen Lahnstein en Nick Keijser
- 20** Nieuwe kerndoelen... nieuw lesgeven? (2) | TOPIC Klaas Boomars, Ronald Mijzen en Sander Plomp
- 24** Ballontennis en de nieuwe kerndoelen (1) | TOPIC Koen Lahnstein, Philip Boot, Tony Roozen en Nick Keijser
- 28** YOU.FO: bewegen is een feest voor iedereen | Giel Bos
- 32** Funsports in de les LO | Daan de Jonge
- 35** Stoeien zonder gedoe, weg met de perfecte techniek! (1) | Freek van Iersel en Marcel Mutsaerts
- 38** Bewegen op muziek voor iedereen | Jolijn Bosch

Reageren op
vakbladartikelen?

redactie@kvlo.nl

TOPIC

04 Wat zijn kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen en voor wie geldt wat?

| Corike van de Merwe

07 Kerndoelen bewegen en sport

| Redactie

10 Kerndoelen, hoe nu verder?

| Corike van de Merwe

EN VERDER

12 Professionele identiteit van leraren doet ertoe! | [Gwen Weeldenburg en Lars Borghouts](#)

41 Bewegen in beeld; een praktijkvoorbeeld (1) | [Jaap Kleinpaste en Chris Hazelebach](#)

44 Fontys ALO Duaal voortvarend van start | [Paul Welling](#)

48 De groepsleerkracht met een brede bevoegdheid bewegingsonderwijs in het primair onderwijs | [Toetsingscommissie Leergang Hilde Bax, Marco van Berkel, Winona Ensink en Paul Esveld](#)

RUBRIEKEN

02 Inhoud

03 Voorwoord

15 Gedicht

50 CanonLO.nl

51 Column Bewegen overwegen

52 Onderwijs

53 Recht

54 Scholing

55 Nieuws

BONUSARTIKEL

B56 Een omkering in de didactiek van het bewegingsonderwijs | [Chris Hazelebach](#)

Scan de QR-code of klik *hier* naar LO Magazine Digitaal met bonusartikelen

Colofon **Redactie:** Ger van Mossel (hoofdredacteur), Maarten Massink (praktijkredacteur), Hjalmar Zoetewei (webredacteur), Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieraad:** Monique van Ark, Berend Brouwer (VZ), Douwe van Dijk, Frank Gerritsen, Harold Hofenk, Frank Jacobs, Johan Koedijker, Alexander Nagelhout.
Redactieadres: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, Tel.: 030 69 20 847, e-mail: redactie@kvlo.nl.
Abonnementen: Jaarabonnement € 83,- (buitenland € 115,-). Losse nummers € 10,- (excl. verzendkosten). Iedere week verschijnt er een digitale nieuwsbrief. Aanmelden via www.kvlo.nl.
Verschijningsdata: zie www.kvlo.nl
Advertenties: DUO-Onderwijs, media@duo-onderwijs.nl, www.duo-onderwijs.nl **Vormgeving en opmaak:** FIZZ | Digital Agency – fizz.nl. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt mogelijk gebruik via andere media-uitingen van de KVLO in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Ingezonden artikelen in de rubriek 'Ter discussie' blijven voor de verantwoordelijkheid van de auteur. Wij hebben dit magazine met uiterste zorg samengesteld. Wij hebben daarbij steeds getracht mogelijke rechthebbenden te achterhalen. Indien u onverhoopt meent rechten te kunnen doen gelden, dan verzoeken wij u dit kenbaar te maken bij de redactie.

Ons vak in de volle breedte

Na jaren van denken, schrijven, uitproberen, fijnlijpen, discussiëren en aanpassen is het dan eindelijk zo ver: de nieuwe, geactualiseerde kerndoelen zijn gereed. Nog geen formele wet, dat traject duurt nog even, maar scholen en leraren kunnen er nu al wel mee aan de slag.

Bewegingsonderwijs krijgt een nieuwe impuls: de vernieuwde kerndoelen zijn ten opzichte van de vorige kerndoelen flink veranderd. Ze zijn uitgebreider, concreter en praktischer. Er is gekozen voor dezelfde set kerndoelen voor primair onderwijs en onderbouw voortgezet onderwijs, om de doorlopende leerlijn te benadrukken. En: voor het eerst wordt echt de volle breedte van ons vak zichtbaar.

Ons vak gaat in de nieuwe kerndoelen nadrukkelijker niet langer alleen over motorische vaardigheden. Natuurlijk blijft leren bewegen essentieel, maar ons vak omvat veel meer. Bijvoorbeeld: leren samen bewegen. De nieuwe kerndoelen laten zien dat bewegen ook iets is wat je vaak met anderen doet: initiatief nemen om te bewegen, bewegen regelen, samen spelen, omgaan met verschillen en afspraken maken.

Daarnaast is er expliciet aandacht voor het betekenis geven aan bewegen. Leerlingen ontdekken dat er verschillende motieven zijn om te bewegen en dat bewegen veel verschijningsvormen kent. Precies zoals dat het geval is in onze brede bewegingscultuur waarin we kinderen willen introduceren. Prestatiegericht, recreatief, expressief, ontspannend, uitdagend, individueel of samen. Als we willen dat leerlingen een leven lang blijven bewegen, is het niet genoeg dat ze iets kunnen. Ze moeten ook zien wat er te kiezen valt en te ervaren wat bij hen past.

Om de kerndoelen echt tot leven te brengen, wordt de komende tijd gewerkt aan een nieuw basisdocument voor bewegingsonderwijs, in een samenwerking tussen KVLO, ALO Nederland, SLO en het Jan Luiting Fonds. Er komt ongetwijfeld een boek, maar onderdelen zullen ook digitaal beschikbaar zijn. Ook worden online - en mogelijk interactieve vormen verkend. In dit basisdocument worden de kerndoelen vertaald naar leerlijnen als basis voor de lessen.

Want alleen daar moet blijken hoe de kerndoelen tot uiting komen in de praktijk.

Dit magazine bevat relevante en interessante informatie over de nieuwe kerndoelen. Het biedt een overzicht van het wettelijk kader: de karakteristiek en de kerndoelen van bewegen en sport. Een nummer om te bewaren voor iedereen die zich met bewegingsonderwijs bezighoudt.

Eric Pardon

Wat zijn kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen en voor wie geldt wat?

Kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen. Misschien heb je deze termen in de afgelopen tijd voorbij zien komen. Dit zijn allemaal onderwijsdoelen. Voor verschillende sectoren en schoolsoorten gelden verschillende doelen. Ben jij (vak)leerkracht bewegen en sport in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs of gespecialiseerd onderwijs*? En zie jij door de bomen het bos niet meer? In dit artikel leggen wij precies uit hoe het zit! | Corike van de Merwe

Kerndoelen geven richting, maar laten ook ruimte zodat jij als leraar ook eigen keuzes kan maken. Het is aan jou om de kerndoelen zo in te vullen dat dit past bij de visie van de school, je leerlingen en de context waarin je werkt.

Kerndoelen zijn vastgelegd in de wet, in de Wet op primair onderwijs en de Wet op het voortgezet onderwijs. Elke school is verplicht om het onderwijs zo vorm te geven dat leerlingen deze doelen kunnen bereiken.

Scan of klik naar [Wat is een kerndoel \(niet\)? | Actualisatie kerndoelen | SLO](#)

Wat is een eindterm?

Eindtermen zijn onderdeel van een examenprogramma. Een eindterm is een wettelijk doel, vastgelegd in de Wet op het voortgezet onderwijs. Het beschrijft welke kennis, vaardigheden en/of houdingen leerlingen aan het einde van het voortgezet onderwijs minimaal dienen te bereiken. Eindtermen beschrijven welke leeropbrengsten gerealiseerd moeten worden en/of welke inspanning van een leerling wordt verwacht.

Eindtermen dragen bij aan een goede doorstroom van leerlingen tussen schoolsoorten, leerwegen en richting het vervolgonderwijs. Ook worden leerlingen zo voorbereid voor hun plek in de maatschappij.

Scan of klik naar [Wat is een examenprogramma \(niet\)? | Actualisatie examenprogramma's | SLO](#)

Hoe zit het ook alweer?

We schrijven dit artikel op een bijzonder moment: de definitieve conceptkerndoelen** bewegen en sport zijn opgeleverd en de actualisatie van de eindtermen Lichamelijke Opvoeding (LO) en Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) en de functionele kerndoelen bewegen en sport is begonnen. Al deze doelen voor het leergebied bewegen en sport worden vernieuwd en dit is hard nodig. Er is behoefte aan doelen die actueel zijn, concreter geformuleerd, houvast geven aan jou als leraar en aansluiten bij ontwikkelingen in de maatschappij en het vakgebied. In dit artikel wordt beschreven wat kerndoelen, eindtermen en functionele kerndoelen zijn. En welke doelen gelden voor de verschillende sectoren. Goed om te weten, we schrijven dit artikel vanuit de nieuwe situatie.

Wat is een kerndoel?

Een kerndoel is een wettelijk doel. Het beschrijft waarmee leerlingen in aanraking moeten komen, welke inspanning

van hen wordt verwacht met het oog op bepaalde ervaringen en wat ze uiteindelijk moeten beheersen.

Hierbij onderscheiden we verschillende soorten doelen: aanbodsdoelen, deze beschrijven waar een school in haar onderwijsaanbod voor heeft te zorgen. Deze doelen beginnen met 'De school...'. Voor bewegen en sport zijn geen aanbodsdoelen geformuleerd. Beheersings- en ervaringsdoelen zijn gericht op de leerling en deze doelen beginnen dan ook met 'De leerling ...'. Beheersingsdoelen beschrijven de kennis, vaardigheden en houdingen die leerlingen moeten bereiken. Een ervaringsdoel biedt leerlingen iets of lokt iets bij hen uit wat hun horizon kan verbreden, hun vaardigheden of kennis kan verdiepen en hen tot persoonlijke inzichten kan brengen. Ervarings- en beheersingsdoelen kunnen ook samen voorkomen in hetzelfde kerndoel, dit heet een hybride doel.

Daarmee geven kerndoelen richting aan het onderwijs. Ze geven antwoord op de vraag: waar heeft elke leerling recht op? Die basis is nodig om jezelf te ontwikkelen, om deel te nemen aan de samenleving en door te stromen naar het vervolgonderwijs.

* Gespecialiseerd onderwijs is de overkoepelende term voor scholen die intensieve begeleiding bieden aan leerlingen die dit in het regulier onderwijs niet kunnen krijgen, bestaande uit speciaal basisonderwijs (SBO), speciaal onderwijs (SO) en voortgezet speciaal onderwijs (VSO).

** In dit artikel gebruiken we verder de term kerndoelen voor de leesbaarheid.

Wat zijn functionele kerndoelen?

Functionele kerndoelen zijn ook wettelijke doelen, maar dan voor leerlingen binnen het speciaal onderwijs die zeer moeilijk lerend en/of meervoudig beperkt zijn en leerlingen binnen het voortgezet speciaal onderwijs met de uitstroomprofielen dagbesteding en arbeidsmarkt.

Functionele kerndoelen zijn na te streven inhoudelijke doelen, oftewel streefdoelen. Wat bedoelen we hiermee? Het kan zo zijn dat een leerling niet alle doelen kan behalen. Daarom is het geen verplichting om alle functionele kerndoelen op leerlingniveau te behalen. Het is aan de school en de leraar om te beoordelen welk doel passend, haalbaar en uitdagend genoeg is voor een leerling. Je mag als school afwijken van de doelen en vervangende doelen opstellen. De school legt dit vast in het ontwikkelingsperspectief van de leerling. Functionele kerndoelen zijn vastgelegd in de Wet op de Expertisecentra.

Welke doelen gelden voor mijn leerlingen?**Basisonderwijs**

Werk jij in het basisonderwijs en ben jij als groepsleerkracht, vakspecialist of vakleerkracht verantwoordelijk voor de lessen bewegingsonderwijs? Dan werk jij met de kerndoelen po. Op basis van deze kerndoelen, wordt onderwijs gegeven aan leerlingen van groep 1 tot en met groep 8. Heb je leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften in je klas? Ook voor hen gelden de kerndoelen po. Basisscholen vallen onder de Wet op het primair onderwijs.

Ik werk in het speciaal basisonderwijs, en nu?

Voor leerlingen in het speciaal basisonderwijs (sbo) is er geen aparte set kerndoelen. Scholen in het sbo vallen onder de Wet op het primair onderwijs

en werken met dezelfde kerndoelen als het basisonderwijs. De wet geeft de sbo scholen wel ruimte om beredeneerd af te wijken, zodat jij je onderwijs beter kan laten aansluiten bij de behoeften van je leerlingen. Hoe ziet dit er dan in de praktijk uit? Sbo-scholen combineren vaak de kerndoelen po met de functionele kerndoelen speciaal onderwijs die passen bij de mogelijkheden en ontwikkelperspectieven van hun leerlingen.

Speciaal onderwijs: vier clusters, zeven leerroutes en twee sets kerndoelen

Het speciaal onderwijs (so) valt onder de Wet op expertisecentra (wec) en is ingericht in vier clusters:

- cluster 1: visueel beperkte leerlingen;
- cluster 2: auditief en/of communicatief beperkte leerlingen;
- cluster 3: lichamelijk beperkte en/of zeer moeilijk lerende en/of langdurig zieke leerlingen;
- cluster 4: leerlingen met psychische stoornissen, gedrags- en/of leerproblemen.

In het so wordt onderwijs gegeven op basis van twee verschillende sets kerndoelen. Om aan te geven welke set kerndoelen passend is voor jouw leerlingen, maken we gebruik van het Landelijk Doelgroepenmodel^{***}. Dit model gaat uit van zeven leerroutes, binnen alle vier clusters. Geef je les aan leerlingen in leerroute 5, 6 of 7, dan zijn de kerndoelen so leidend. Voor leerlingen in leerroute 2, 3, 4 en 5 zijn de functionele kerndoelen so leidend. Voor leerlingen in leerroute 5 zijn er dus twee set kerndoelen.

Werk jij in het so met leerlingen in leerroute 1? Dit onderwijs valt onder de wet op expertisecentra. Voor deze leerlingen is er vaak sprake van een combinatie van onderwijs en zorg. Zij krijgen onderwijs op maat. Voor deze leerlingen zijn geen

wettelijk vastgelegde doelen.

^{***} Scan of klik naar [Landelijk Doelgroepenmodel](#)

Voorgezet onderwijs onderbouw

Met de onderbouw van het voorgezet onderwijs (vo) bedoelen we vmbo leerjaar 1 en 2, havo leerjaar 1, 2 en 3 en vwo leerjaar 1, 2 en 3. De onderbouw vo valt onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Als je lesgeeft aan deze leerlingen, dan zijn de kerndoelen onderbouw vo leidend.

Voortgezet onderwijs bovenbouw: kern en keuze

De bovenbouw van het voorgezet onderwijs (vo) gaat over vmbo leerjaar 3 en 4, havo leerjaar 4 en 5 en vwo leerjaar 4, 5 en 6. De bovenbouw vo valt onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Alle leerlingen in de bovenbouw volgen het kernvak Lichamelijke Opvoeding (LO). Geef je LO-lessen, dan geef je les op basis van de eindtermen LO. Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM) is een keuzevak voor de bovenbouw van vmbo-gl/tl, havo en vwo. Voor het keuzevak zijn de eindtermen BSM leidend.

Praktijkonderwijs, hoe zit dit?

Voor het praktijkonderwijs (pro) is geen aparte set kerndoelen. Deze scholen vallen onder de Wet op het voorgezet onderwijs. Daarom volgen zij in principe de kerndoelen vo. Maar, de wet geeft je de mogelijkheid om hier beredeneerd van af te wijken. In de praktijk gaat dit als volgt: scholen in het praktijkonderwijs werken met zowel de kerndoelen vo als de functionele kerndoelen.

Welke doelen gelden voor het voorgezet speciaal onderwijs (vso)?

Het voortgezet speciaal onderwijs (vso) kent drie verschillende uitstroomprofielen:

- 1 Vervolgonderwijs
- 2 Arbeidsmarkt
- 3 Dagbesteding

Voor leerlingen met het uitstroomprofiel vervolgonderwijs (leerroute 5,6 en 7) zijn de kerndoelen onderbouw vso en

Kerndoelen geven richting, maar laten ook ruimte zodat jij als leraar ook eigen keuzes kan maken

Sector	Doelgroep	Onderwijsdoelen
Primair onderwijs (po)	Groep 1 t/m 8	Kerdoelen po
Speciaal basisonderwijs (sbo)	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar	Kerdoelen po
Speciaal onderwijs (so) (cluster 1, 2, 3 en 4)	Leerroute 5, 6 en 7	Kerdoelen so
	Leerroute 2, 3, 4 en 5	Functionele kerndoelen so
	Leerroute 1	Onderwijs op maat, geen wettelijke doelen
Voorgezet onderwijs onderbouw (ob vo)	Vmbo leerjaar 1 en 2	Kerdoelen onderbouw vo
	Havo leerjaar 1, 2 en 3	Kerdoelen onderbouw vo
	Vwo leerjaar 1, 2 en 3	Kerdoelen onderbouw vo
Voorgezet onderwijs bovenbouw (bb vo)	Vmbo leerjaar 3 en 4 kernvak LO	Eindtermen LO vmbo
	Havo leerjaar 4 en 5 kernvak LO	Eindtermen LO havo
	Vwo leerjaar 4, 5 en 6 kernvak LO	Eindtermen LO vwo
	Vmbo-gl/tl leerjaar 3 en 4 keuzevak BSM	Eindtermen BSM vmbo
	Havo leerjaar 4 en 5 keuzevak BSM	Eindtermen BSM havo
	Vwo leerjaar 4, 5 en 6 keuzevak BSM	Eindtermen BSM vwo
Praktijkonderwijs (pro)	Leerlingen van 12 t/m 18 jaar	Kerdoelen onderbouw vo
Voortgezet speciaal onderwijs (vso)	Uitstroomprofiel vervolgonderwijs (leerroute 5,6 en 7)	Kerdoelen vso en eindtermen LO
	Uitstroomprofiel arbeidsmarkt (leerroute 3, 4 en 5)	Functionele kerndoelen vso
	Uitstroomprofiel dagbesteding (leerroute 2 en 3)	Functionele kerndoelen vso
	Uitstroomprofiel dagbesteding (leerroute 1)	Onderwijs op maat, geen wettelijke doelen

Oranje: Wet op het primair onderwijs (wpo)

Blauw: Wet op de expertisecentra (wec)

Rood: Wet op het voortgezet onderwijs (wvo)

eindtermen LO leidend. Bij de uitstroomprofielen arbeidsmarkt (leerroute 3, 4 en 5) en dagbesteding (leerroute 2 en 3) zijn de functionele kerndoelen vso leidend. Voor leerlingen in leerroute 5 kunnen dus zowel kerndoelen als eindtermen worden gebruikt.

Ben jij werkzaam in het vso en werk jij met leerlingen in leerroute 1? Dit onderwijs valt onder de wet op expertisecentra. Voor deze leerlingen is er vaak sprake van een combinatie van onderwijs en zorg. Zij krijgen onderwijs op maat. Voor deze leerlingen zijn geen wettelijk vastgelegde doelen.

Alles op een rijtje

Er zijn dus behoorlijk wat verschillende 'smaken'. De tabel in dit artikel helpt je om er snel achter te komen welke doelen voor jouw leerlingen gelden en geeft je overzicht over het geheel aan onderwijsdoelen voor bewegen en sport. ●

Meer weten?

Verderop in dit magazine staan de complete karakteristiek en de kerndoelen po, onderbouw vo en v(so). Ook gaan we in op hoe je met deze kerndoelen alvast aan de slag kan gaan in je eigen praktijk.

Wil je meer informatie over de doelen, planning en op de hoogte blijven van het laatste nieuws, kijk dan op de onderstaande SLO-pagina's:

Kerdoelen bewegen en sport:
[Actualisatie kerndoelen bewegen en sport | SLO](#)

Eindtermen bewegen en sport:
[Homepage | Actualisatie examenprogramma's bewegen en sport | SLO](#)

Functionele kerndoelen bewegen en sport:
[Actualisatie kerndoelen bewegen en sport | SLO](#)

Contact

c.vandemerwe@slo.nl

Corike van de Merwe is leerplanontwikkelaar bewegen en sport bij SLO

Kernwoorden

kerndoelen, eindtermen, functionele kerndoelen

Kerdoelen bewegen en sport

SLO heeft in opdracht van OCW voor het leergebied bewegen en sport kerndoelen voor twee sectoren ontwikkeld: een set voor het primair onderwijs (po) en een set voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs (vo). De kerndoelen gelden eveneens voor leerlingen in het speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs met het uitstroomprofiel vervolgonderwijs. In dit artikel staat eerst een korte toelichting met aansluitend het wettelijk kader: de karakteristiek en de kerndoelen voor bewegen en sport. | Redactie

Toelichting

De kerndoelen zijn nu opgeleverd aan OCW in de definitieve vorm: een eindproduct van een volledig doorlopen ontwikkelingsfase, inclusief een beproeving in de onderwijspraktijk. Zolang de kerndoelen nog niet zijn vastgesteld in wet- en regelgeving is de status nog 'concept'. Formeel zijn het nog 'definitieve conceptkerndoelen'. Voor de leesbaarheid hanteren we de term 'kerndoelen'.

De karakteristiek beschrijft wat het leergebied kenmerkt, wat de positie van het leergebied is in het po/so en de onderbouw v(s)o en hoe het leergebied samenhangt met andere leergebieden en de bovenbouw vo. De karakteristiek bestaat uit drie paragrafen: kenmerken van het leergebied, samenhang binnen het leergebied, samenhang met andere leergebieden.

Een kerndoel bestaat uit een kernzin, een doelzin en een uitwerking 'Het gaat hierbij om'. Dit geheel vormt het wettelijke kerndoel. Daarnaast heeft SLO voorbeelden ontwikkeld onder de titel: 'te denken valt aan'. Deze illustraties zijn geen onderdeel van de wettelijke opdracht, maar helpen om beter te begrijpen wat er van de school wordt verwacht. Aan het eind van dit artikel vind je een QR-code en hyperlink naar de illustraties.

Karakteristiek kerndoelen bewegen en sport

Kenmerken van het leergebied bewegen en sport

In dit leergebied oriënteren leerlingen zich op uiteenlopende beweeg- en sportculturen en verwerven daartoe vaardigheden, houdingen en kennis. Het leergebied draagt bij aan een blijvende, perspectiefrijke, zelfstandige en verantwoorde deelname van leerlingen aan bewegen en sport. Leerlingen worden beweegvaardig binnen een breed scala aan beweegactiviteiten en doen kennis op over bewegen en de uiteenlopende contexten waarin beweegactiviteiten plaatsvinden. Ze onderzoeken wat bewegen voor hen betekent. Ze regelen het bewegen, handelen respectvol en nemen verantwoordelijkheid voor elkaar tijdens het samen bewegen. Leerlingen hebben uiteenlopende achtergronden en mogelijkheden op het gebied van bewegen en sport. Dit vraagt om onderwijs waarin ze succesvol en binnen hun eigen mogelijkheid deelnemen aan bewegen. Een rijke bewegingsomgeving stimuleert de bewegingsontwikkeling van leerlingen.

Het uitgangspunt van het onderwijs in bewegen en sport is dat leerlingen hun bewegingsrepertoire uitbreiden door activiteiten binnen uiteenlopende beweegthema's uit te voeren. Beter leren bewegen vraagt van leerlingen dat ze de beweeguitdaging aangaan tijdens het deelnemen aan bewegen. Ze doorlopen verschillende leerfasen en begrijpen de bedoeling van een beweegactiviteit. Ze stemmen beweegactiviteiten af op hun

eigen mogelijkheden en ontwikkelen daarmee eigenaarschap in het leren bewegen.

Deelnemen aan beweegactiviteiten stelt leerlingen ook de vraag hoe je met elkaar omgaat en welke verantwoordelijkheid je daarin hebt. Leerlingen zijn tijdens het bewegen met elkaar in interactie, ontwikkelen sociale vaardigheden en werken samen. Daarnaast doen ze ervaring op met het gezamenlijk regelen van beweegactiviteiten met het oog op zelfstandige deelname aan bewegen en sport. Leerlingen worden bewuster van de waarden en normen rondom bewegen en sporten in verschillende contexten en hoe daarin te handelen.

Leerlingen onderzoeken welke betekenis bewegen voor hen heeft en hoe ze zich verhouden tot anderen en tot uiteenlopende beweegcontexten. Ze ontwikkelen inzicht in verschillende contexten van beweegactiviteiten. Leerlingen verkennen de invloed van bewegen op hun gezondheid en welbevinden. Ze ontdekken wat bij hen past en de rol van anderen. Ze denken na over hoe ze willen bewegen.

Samenhang binnen het leergebied bewegen en sport

Het leren deelnemen aan bewegen is een proces waarin uiteenlopende vaardigheden, houdingen en kennis in samenhang aan bod komen. Zowel in het po/so als in het v(s)o zijn betekenisvolle onderwijsleersituaties gericht op de samenhang tussen leren bewegen, samen bewegen en betrokken bewegen.

In het po/so staat vanaf de kleuterleeftijd de ontwikkeling van een veelzijdige beweegvaardigheid centraal. De ontwikkeling van beweegvaardigheid van leerlingen gaat hand in hand met de motorische ontwikkeling. Binnen dezelfde beweegthema's kunnen leerlingen steeds complexere beweegactiviteiten uitvoeren. De kennis van achterliggende principes neemt toe

en daarmee de mogelijkheid om aan steeds complexere activiteiten deel te nemen. Leerlingen worden zich steeds bewuster van hun omgeving en kunnen zichzelf daarin plaatsen. De aandacht neemt toe voor hoe je met elkaar omgaat tijdens het bewegen en hoe je beweegactiviteiten met elkaar regelt.

In het v(s)o worden leerlingen zich steeds meer bewust van hun sociale omgeving en wordt de relatie met leeftijdsgenoten belangrijker om hun eigen positie te bepalen. Dat geldt ook voor het deelnemen aan beweegactiviteiten. Verschillen in beweegvaardigheden, beweeginteresses en beweegachtergronden komen sterker naar voren en bepalen in toenemende mate de sociale dynamiek in de klas. Het wordt steeds belangrijker dat leerlingen omgaan met deze diversiteit, zodat elke leerling de ruimte heeft om deel te nemen en zich te ontwikkelen. De verhouding tot en de motivatie voor bewegen en sport verandert. Leerlingen geven een nieuwe invulling aan hoe ze bewegen en sporten waarderen.

In de bovenbouw van het v(s)o zijn leerlingen zich meer bewust van wie ze zijn en waar hun kwaliteiten en voorkeuren liggen. Leerlingen oriënteren zich op en verdiepen zich verder in beweegactiviteiten die aansluiten bij hun eigen beweegmotieven en de pluriforme beweeg- en sportcultuur. In het keuzevak ontwikkelen leerlingen zich verder in het begeleiden, organiseren en ontwerpen van beweegactiviteiten voor anderen. Ze vergroten hun kennis van gezond beweeggedrag en de maatschappelijke waarde en betekenis van bewegen en sport.

Samenhang tussen de leergebieden

Bewegen en sport heeft raakvlakken met andere leergebieden. In het samen bewegen wordt de samenhang met Nederlands zichtbaar: leerlingen dragen bij aan sociale interacties, geven elkaar feedback en maken afspraken. Ook in het betekenis geven speelt taal een rol in het verwoorden en bespreken van ervaringen en belevingen en in hun reflectie op hun eigen ontwikkeling als beweger.

Overzicht kerndoelen bewegen en sport

In onderstaand overzicht zijn de inhoud van de kerndoelen voor po en onderbouw vo afzonderlijk genummerd. De kerndoelen die inhoudelijk samenhangen, staan op dezelfde hoogte. Zo wordt een belangrijk deel van de doorlopende leerlijn zichtbaar.

Overzicht van kerndoelen bewegen en sport

Primair Onderwijs Speciaal onderwijs		Voortgezet onderwijs Voortgezet speciaal onderwijs	
Domein: leren bewegen			
38	De leerling ontwikkelt zich in het bewegen. A. Deelnemen aan bewegen B. Verbeteren beweegvaardigheid C. Beweegactiviteit passend maken	43	De leerling ontwikkelt zich in het bewegen. A. Deelnemen aan bewegen B. Verbeteren beweegvaardigheid C. Beweegactiviteit passend maken
Domein: samen bewegen			
39	De leerling beweegt samen met anderen. A. Bewegen met anderen B. Bewegen regelen	44	De leerling beweegt samen met anderen. A. Bewegen met anderen B. Bewegen regelen
Domein: betrokken bewegen			
40	De leerling geeft betekenis aan bewegen. A. Oriënteren op beweegcontexten B. Beweegidentiteit ontwikkelen	45	De leerling geeft betekenis aan bewegen. A. Oriënteren op beweegcontexten B. Beweegidentiteit ontwikkelen

Domein: leren bewegen

Kerndoel 38/43

De leerling ontwikkelt zich in het bewegen.

Doelzin:	Het gaat hierbij om:	
A	De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.	<ul style="list-style-type: none"> • balanceren, bewegen op muziek, doelspelen, draaien, hardlopen, intensief bewegen, jongleren, klimmen, springen, stoeien en treffen, terugslagspelen, tikspelen, wegsporten en mikken, zwaaien.
B	De leerling verbetert de beweegvaardigheid.	<ul style="list-style-type: none"> • aangaan van beweeguitdagingen; • zoeken naar oplossingen wanneer het bewegen niet regelmatig lukt; • controle houden wanneer het bewegen regelmatig lukt; • experimenteren met complexere beweegactiviteiten; • inzicht tonen in de bedoeling en uitvoering van beweegactiviteiten.
C	De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.	<ul style="list-style-type: none"> • inschatten van de eigen mogelijkheden in relatie tot de complexiteit van de beweegactiviteit; • kiezen voor gepaste complexiteit van de opdracht binnen de beweegactiviteit; • meebeslissen over de inrichting van de beweegactiviteit; • aanpassen van de beweegactiviteit met betrekking tot ruimte, materiaal, regels en leerhulp.

Rekenen en wiskunde komt naar voren in beweegthema's als hardlopen, wegspelen en springen, waarin leerlingen afstanden en tijden kunnen inschatten, meten en vergelijken.

Beweegsituaties waar leerlingen aan deelnemen zijn een oefenplaats voor de samenleving, waarin leerlingen burgerschapsvaardigheden toepassen rondom samenwerken,

omgaan met diversiteit en inspraak en besluitvorming. Ze regelen het bewegen in de gymles zodanig dat alle leerlingen gelijke kansen hebben om deel te nemen en zich te ontwikkelen. Daarbij nemen ze verantwoordelijkheid voor zichzelf en de ander en handelen respectvol. Op de achtergrond spelen ervaringen van leerlingen met bewegen en

sporten in andere contexten een rol. In al deze verschillende contexten is omgaan met diversiteit en besluitvorming belangrijk.

Leerlingen hebben de mogelijkheid om digitale technologie toe te passen voor de monitoring en stimulering van gezond beweeggedrag en het reflecteren op bewegen.

De leergebieden mens en natuur en bewegen en sport vullen elkaar aan op het thema gezondheid. Bij mens en natuur doen leerlingen kennis op over de werking van het lichaam en de invloed van beweging op lichamelijke en mentale gezondheid. Bij bewegen en sport nemen leerlingen deel aan activiteiten met verschillende intensiteit en ervaren wat inspanning en ontspanning met het lichaam doet. Ze verkennen hoe bewegen en sporten het gevoel van welbevinden kan beïnvloeden. ●

Scan of klik [hier](#) naar definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport inclusief toelichtingsdocument

Scan of klik [hier](#) naar de illustraties of voorbeelden van het leergebied bewegen en sport

Domein: samen bewegen

Kerndoel 39/44		
De leerling beweegt samen met anderen.		
Doelzin:	Het gaat hierbij om:	
A	De leerling neemt verantwoordelijkheid voor het samen deelnemen aan beweegactiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • bijdragen aan een sociaal en fysiek veilige leeromgeving; • constructief bijdragen aan sociale interacties in een groep of team; • omgaan met mogelijkheden, gedrag, opvattingen en beleving van de ander; • afstemmen van het eigen handelen op de beweegcontext; • accepteren van regels en uitkomsten.
B	De leerling regelt beweegactiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • arrangeren van de beweegomgeving: op- en afbouwen, herstellen en aanpassen; • assisteren bij beweegactiviteiten: verzorgen, beveiligen en coachen; • afspreken van regels: uitleggen, controleren en afstemmen.

Domein: betrokken bewegen

Kerndoel 40/45		
De leerling geeft betekenis aan bewegen.		
Doelzin:	Het gaat hierbij om:	
A	De leerling oriënteert zich op beweegcontexten.	<ul style="list-style-type: none"> • herkennen van verschillende beweegactiviteiten; • verkennen van diverse beweegomgevingen en organisatievormen; • onderscheiden van verschillende doelgroepen aan beweegactiviteiten; • herkennen van verschillende motieven en doelen om deel te nemen aan bewegen en sporten; • verkennen van de relatie tussen bewegen en welbevinden.
B	De leerling onderzoekt welke vormen van bewegen passen bij eigen voorkeuren.	<ul style="list-style-type: none"> • verwoorden welke ervaringen en welke beleving bewegen oproept; • vergelijken van eigen interesses, kwaliteiten en motieven met die van de anderen; • uitleggen hoe ervaringen worden beïnvloed door de beweegcontext; • reflecteren op de eigen ontwikkeling in het bewegen; • kiezen van beweegactiviteiten in verschillende contexten.

Bron

SLO (2025). Definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport. SLO. Verkregen op 8 februari 2026, van *Definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport - SLO*

Kernwoorden

conceptkerndoelen bewegen en sport

Kerdoelen, hoe nu verder?

De kerndoelen bewegen en sport zijn klaar! Eigenlijk staan we daarmee pas aan het begin. Hoe vertaal je straks de nieuwe doelen naar het curriculum op je school? Dit vraagt om hele bewuste keuzes: wat bied je aan? Wanneer? En hoe zorg je voor een doorlopende leerlijn? In dit artikel geven we aan welke inspirerende voorbeeldmaterialen er ontwikkeld gaan worden en waar je voorbeelden kunt vinden. Zo kan jij alvast met de nieuwe doelen aan de slag in de praktijk. | Corike van de Merwe

Maar hoe geef je dan je lessen vorm in groep 3/4, zodat je eind groep 8 vol doet aan de kerndoelen? En hoe ziet dat eruit in klas 1, zodat je aanbod vol doet aan de kerndoelen voor het einde van de onderbouw? Om je hierbij te helpen, ontwikkelt SLO leerlijnen. Wat zijn leerlijnen? Leerlijnen laten zien hoe je aan de kerndoelen kunt werken vanaf groep 1 van het primair onderwijs tot en met klas 2/3 van het voorgezet onderwijs. Let op, de leerlijnen hebben geen wettelijke status, het zijn voorbeelden. Het is ook geen kant-en-klaar lesprogramma, maar een hulpmiddel om je eigen programma samen te stellen. De leerlijnen voor bewegen en sport worden in 2026 ontwikkeld. In 2027 worden ze voorgelegd aan het onderwijsveld en eind 2027 is de beoogde oplevering.

Scan of klik op [Ontwikkeling leerlijnen - SLO](#) naar 'Blijf op de hoogte over de ontwikkeling van leerlijnen'

Bovenbouw vo en gespecialiseerd onderwijs

En hoe is de planning voor de doelen voor de bovenbouw van het voorgezet onderwijs en gespecialiseerd onderwijs? Voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs levert SLO nieuwe eindtermen op. Een set eindtermen voor het gemeenschappelijke vak LO en een set eindtermen voor het keuzevak BSM. Op dit moment werkt een team van leraren, vakexperts en curriculumexperts aan deze eindtermen in het nieuwe examenprogramma voor LO en BSM. De beoogde planning is dat de

Wanneer zijn de kerndoelen 'echt'?

Zoals gezegd, de kerndoelen bewegen en sport zijn klaar. SLO heeft de kerndoelen in november 2025 opgeleverd aan het ministerie van OCW. Zijn ze dan al verplicht voor je school? Nee, officieel nog niet. De kerndoelen zijn namelijk nog niet formeel vastgelegd in de wet. Daarom spreken we eigenlijk nog van definitieve conceptkerndoelen*. Zodra ze wettelijk zijn, vervalt de status 'concept' en gelden de kerndoelen voor alle scholen. De verwachting is dat dit eind 2027 gaat gebeuren. Je denkt misschien: "Dan pas?!". Deze tijd is nodig om de kerndoelen vast te leggen in wet- en regelgeving. Maar, je kan en mag nu al wel met de kerndoelen aan de slag.

Aan de slag!

Het begint met je verdiepen in de kerndoelen. Zo weet je wat leerlingen moeten kennen, kunnen en ervaren. De kerndoelen voor bewegen en sport vind je in vier kerndoelenbundels: primair onderwijs, voortgezet onderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Bij ieder kerndoel zijn illustraties ontwikkeld met de titel 'te denken valt aan'. Dit zijn voorbeelden, deze illustraties zijn geen onderdeel van de wettelijke tekst. Ze kunnen je helpen bij het verkennen van de doelen.

Voor speciaal basisonderwijs en het praktijkonderwijs zijn er wegwijzers beschikbaar die ondersteuning bieden bij het werken met de nieuwe kerndoelen.

Scan of klik op [Aan de slag | kerndoelen](#) voor de kerndoelenbundels, illustraties en wegwijzers.

Een volgende stap is om met je team of collega het gesprek te voeren over jullie curriculum op school. Bijvoorbeeld, dat je in je vaksectie in gesprek gaat over het vakwerkplan en deze naast de doelen legt. Welke keuzes maken jullie voor je leerlingen en passen deze bij de nieuwe doelen? Aan welke inhouds werken jullie al planmatig? Lukt het om te doen wat je beoogt? Je kan bij SLO een aantal handige materialen downloaden of luister naar de podcast van de KVLO over wat er door de nieuwe kerndoelen écht verandert in de gymzaal.

Scan of klik op [Aan de slag | curriculum](#) naar 'In gesprek over het curriculum'

In LO Magazine verschijnen artikelen die je inspireren om te werken met de kerndoelen

* In dit artikel gebruiken we verder de term kerndoelen, voor de leesbaarheid

eindtermen voor beide vakken eind 2028 worden opgeleverd aan OCW en dat zij eind 2030 in werking gaan.

De ontwikkeling van de functionele kerndoelen bewegen en sport is afgelopen januari begonnen. Een team van leraren en curriculumexperts gaat doelen maken voor de zeer moeilijk lerende en/of meervoudig beperkte leerlingen en leerlingen met het uitstroomprofiel arbeidsmarkt en dagbesteding. Het is de bedoeling dat deze doelen eind 2027 worden opgeleverd aan OCW en dat zij vanaf eind 2028 in werking gaan.

Meer inspiratie?

Wil je meer achtergrondinformatie over de kerndoelen of ben je op zoek naar praktijkvoorbeelden? In LO Magazine 8 staat een overzicht van alle kerndoel gerelateerde artikelen die tot dan toe in het LO Magazine zijn verschenen (Redactie, 2025). En ook dit jaar, en hopelijk nog vele jaren, verschijnen er artikelen die je inspireren om te werken met de kerndoelen. Lees bijvoorbeeld

de drie topic-praktijkartikelen in dit magazine: Hoe vertalen de kerndoelen zich naar het bewegingsonderwijs bij kleuters? Hoe kunnen concrete lessen, zoals ballontennis, bijdragen aan doelgericht leren bewegen? En een artikel vanuit ALO Amsterdam over hoe verdieping van ‘Leren bewegen’ leidt tot betere kwaliteit van bewegen.

Scan of klik [hier](#) naar het overzicht met artikelen conceptkerndoelen bewegen en sport in LO Magazine 2025

De vraag die dan nog rest is: komt er ook een nieuw basisdocument bewegingsonderwijs? Vanuit de praktijk is deze wens er zeker. De eerste gesprekken hierover met een vertegenwoordiging van KVLO, ALO Nederland, Jan Luiting Fonds en SLO zijn gevoerd. Wordt vervolgd... ●

Scan of klik [hier](#) naar de KVLO-podcast over de nieuwe kerndoelen.

Of ga rechtstreeks naar alle podcasts van de KVLO op [Spotify](#)

Contact

c.vandemerwe@slo.nl

Corike van de Merwe is leerplanontwikkelaar bewegen en sport bij SLO

Kernwoorden

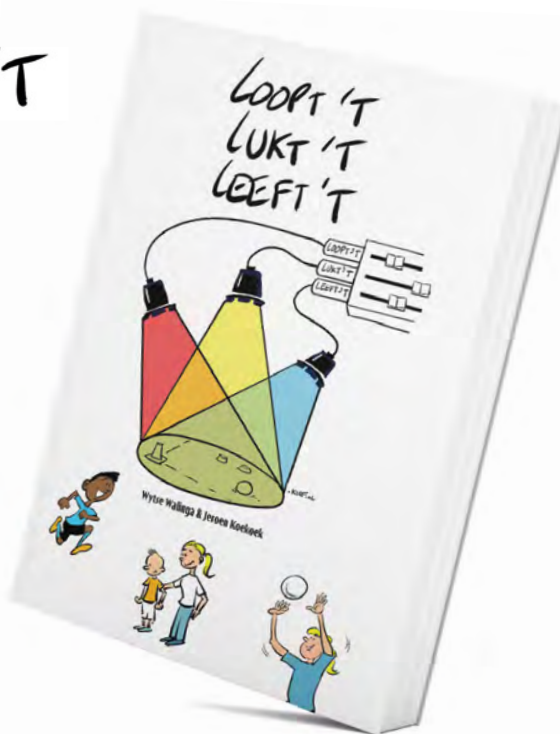
kerndoelen, conceptkerndoelen, bewegen en sport

LOOPT 'T LUKT 'T LEEFT 'T

Coachen is het mooiste vak dat er is. Spelers plezier laten beleven aan sport én zorgen dat ze zich ontwikkelen. Wat je daarbij gaat helpen is het *Handboek loopt 't, lukt 't, leef 't*; een must voor iedere coach.

Het handboek is geschreven door deskundigen op het gebied van beweegdidactiek. Aan de hand van het gerenommeerde en alom geprezen model loopt 't, lukt 't, leeft 't bieden we je een kader om op praktische en laagdrempelige wijze rijke leeromgevingen te creëren.

Auteurs: Wytse Walinga & Jeroen Koekkoek

Bestel het boek nu voor slechts 36,99 euro op www.janluitingfonds.nl/publicaties/

Professionele identiteit van leraren doet ertoe!

Waarom de identiteit van leraren geen bijzaak is in het onderwijs

Zonder dat je het vaak doorhebt, geef je elke les iets van jezelf mee aan je leerlingen. Daardoor ziet dezelfde les, in dezelfde gymzaal en voor dezelfde klas, er bij iedere leraar LO anders uit en wordt deze door leerlingen ook anders ervaren. Dat verschil zit niet alleen in de kennis of vaardigheden van de leraar, maar vooral ook in wie de leraar is, denkt te moeten zijn of wil zijn. In dit artikel gaan we in op deze vaak onzichtbare factor: de professionele identiteit van de leraar LO. | Gwen Weeldenburg en Lars Borghouts

Met het artikel 'Beroepsprofiel Leraar LO 2025' werd in LO Magazine 3 aandacht besteed aan het geactualiseerde landelijke beroepsprofiel voor leraren LO (Redactie, 2025). Dit beroepsprofiel beschrijft waaraan een bekwaame leraar LO moet voldoen om op professionele en verantwoorde wijze invulling te geven aan het leergebied Beweging en Sport. Het vormt daarmee een kwaliteitskader dat richting en houvast biedt voor zowel het opleiden van nieuwe leraren LO als voor de reflectie en verdere ontwikkeling van leraren LO in de beroepspraktijk.

Het nieuwe beroepsprofiel (KVLO, 2025) vertoont veel overeenkomsten met het profiel uit 2017 (KVLO, 2017), wat logisch is omdat de kern van het beroep onveranderd is gebleven: het verzorgen van kwalitatief goed bewegingsonderwijs. Dit vraagt van leraren LO vakinhoudelijke expertise, vakdidactische en pedagogische vaardigheden en een onderzoekende houding, waarbij de eigen beroepspraktijk vanuit een nieuwsgierige, open en kritische houding wordt benaderd, systematisch wordt onderzocht en waar nodig verbeterd (Rozendaal et al., 2023).

Wat wél nieuw is in het geactualiseerde beroepsprofiel en waar de afgelopen jaren steeds meer aandacht voor is gekomen, is de 'professionele identiteit' van leraren. Deze wordt naast de domeinen die betrekking hebben op de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden en het onderzoekend vermogen expliciet benoemd en uitgewerkt als afzonderlijk domein. Omdat dit begrip voor veel leraren LO nog relatief nieuw en wellicht abstract is en van een andere orde dan de overige domeinen (Hazelebach, 2025), lichten we het in dit artikel nader toe. We gaan in op wat professionele identiteit is, hoe deze zich ontwikkelt en waarom het van belang is dat leraren LO, naast de ontwikkeling van de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden en een onderzoekende

houding, ook bewust aandacht besteden aan het verkennen van hun professionele identiteit.

Professionele identiteit van leraren

"Consciously, we teach what we know; unconsciously, we teach who we are." (Hamachek, 1999, p. 209).

Professionele identiteit verwijst naar het beeld dat een leraar van zichzelf heeft in relatie tot het leraarschap (Oolbekkink-Marchand et al., 2025). Daarbij staan fundamentele vragen centraal als: wie ben ik als leraar, wie denk ik te moeten zijn en wie wil ik worden? Deze identiteit komt tot uiting in het dagelijks handelen in de onderwijspraktijk. Daarin wordt niet alleen zichtbaar wat je weet en kunt, maar vooral ook wie je bent, in de bewuste en onbewuste keuzes die je maakt: de manier waarop je leerlingen aanspreekt, aanmoedigt en corrigeert, hoe je grenzen stelt, wat je belangrijk vindt en waaraan je tijd besteedt. Ook in de samenwerking met collega's en de bereidheid om te blijven leren wordt jouw professionele identiteit zichtbaar. Met andere woorden: je neemt jezelf altijd mee in je beroep.

Professionele identiteit is geen vaststaand gegeven, geen eigenschap die je 'hebt' of 'mist', maar een proces van voortdurende betekenisgeving (Beijaard et al., 2004). In de loop van je (studie)loopbaan geef je steeds opnieuw betekenis aan ervaringen: succesvolle lessen, lastige situaties, feedback van leerlingen en collega's en veranderingen in beleid of schoolcontext. Al deze ervaringen vormen en hervormen het beeld dat je van jezelf hebt als leraar LO, wat leidt tot een steeds verfijnder begrip van jezelf als professional.

Vorming van professionele identiteit

De ontwikkeling van professionele identiteit vindt plaats in de wisselwerking tussen drie nauw met elkaar verbonden dimensies (zie figuur 1): de persoonlijke, professionele en contextuele dimensie (Beijaard et al., 2004, 2025; Garner & Kaplan, 2019).

De 'persoonlijke dimensie' verwijst naar wie je bent als mens. Je biografie, unieke persoonskenmerken, eerdere ervaringen met onderwijs en sport, rolmodellen, talenten, voorkeuren, waarden en overtuigingen

kleuren hoe jij het leraarschap ziet, beleeft en invult. Ook emoties spelen hierin een belangrijke rol. Gevoelens van trots, twijfel, frustratie of voldoening beïnvloeden hoe je situaties

Een sterk ontwikkelde professionele identiteit vormt een belangrijke basis voor het professioneel functioneren van leraren

interpreteert en welke betekenis je eraan geeft. Reflectie op deze persoonlijke factoren helpt om zicht te krijgen op wat jou drijft of frustreert in je leraarschap.

Figuur 1 Dimensies die invloed uitoefenen op de professionele identiteit van de leraar

In de 'professionele dimensie' gaat het om de kennis, vaardigheden en opvattingen over goed onderwijs en leraarschap die je ontwikkelt tijdens je (studie)loopbaan en om de manier waarop je jezelf ziet als vakbekwame professional. Landelijke beroepsstandaarden, bekwaamheidseisen en maatschappelijke verwachtingen vormen hierbij een belangrijk referentiekader en beïnvloeden hoe je jouw handelen beoordeelt en waar je jezelf in wil ontwikkelen. Ook de professionele rollen die je vervult (o.a. vakexpert, mentor/coach, organisator, teamleider of innovator), dragen bij aan hoe je jezelf ziet als leraar. Ervaringen met succes en falen, feedback van leerlingen en collega's en de mate waarin je autonomie en handelingsruimte ervaart, beïnvloeden je zelfvertrouwen en gevoel van vakbekwaamheid. Reflectie op deze aspecten helpt om scherp te krijgen waar je kracht en onzekerheden liggen en hoe je jouw leraarschap verder wil vormgeven.

De 'contextuele dimensie' verwijst naar de omgeving waarin jouw leraarschap vorm krijgt en benadrukt dat professionele identiteit relationeel en situationeel wordt gevormd. In de interactie met leerlingen, collega's, leidinggevenden en ouders ontstaat en verandert jouw identiteit voortdurend. Schoolcultuur, pedagogische visie, routines, leiderschap en teamdynamiek beïnvloeden de ruimte die je

ervaart om jouw waarden en overtuigingen in de praktijk te brengen. Ook beleidsmatige en maatschappelijke kaders, evenals praktische omstandigheden zoals tijdsdruk, groepsgrootte en beschikbare middelen, stellen mogelijkheden en grenzen aan je handelen. Als leraar word je bovendien geconfronteerd met uiteenlopende, vaak impliciete opvattingen over wat 'goed onderwijs' en 'goed leraarschap' is. De manier waarop jij je tot deze opvattingen verhoudt, draagt bij aan de voortdurende herinterpretatie van je identiteit als leraar LO.

Spanningen binnen of tussen deze drie dimensies zijn onvermijdelijk, maar kunnen juist aanleiding vormen voor reflectie, groei en verdieping van je professionele identiteit.

Het belang van professionele identiteit

Je begrijpt waarschijnlijk inmiddels dat de professionele identiteit van elke leraar uniek is en dat er daarom niet gesproken kan worden van een 'goede' of 'foute' professionele identiteit. Wel kan de ene leraar al een duidelijk en verfijnd beeld hebben van zichzelf als leraar, terwijl de ander daarin nog zoekende is of hier nog nauwelijks bewust bij heeft stilgestaan.

Onderzoek laat zien dat een sterk ontwikkelde professionele identiteit een belangrijke basis vormt voor het professioneel functioneren van leraren. In verschillende studies wordt professionele identiteit in verband gebracht met welbevinden, motivatie, professionele betrokkenheid en duurzame inzetbaarheid, en fungeert zij als richtinggevend kader voor bewust en consistent handelen, eigenaarschap en het omgaan met complexiteit en verandering in de onderwijspraktijk (Beijaard et al., 2004; Rushton et al., 2023; Zhao, 2022). Bovendien draagt een heldere professionele identiteit bij aan de kwaliteit van onderwijs, doordat leraren hun handelen beter kunnen verantwoorden en afstemmen op samenhangende persoonlijke en professionele waarden (Beijaard et al., 2004; Beauchamp & Thomas, 2009; Kelchtermans, 2012).

Tot slot

Professionele identiteit kent geen eindpunt, maar ontwikkelt zich gedurende de hele loopbaan. Het Beroepsprofiel Leraar LO 2025 nodigt leraren daarom uit om professionele identiteit serieus te nemen als onderdeel van vakmanschap: niet als iets abstracts of vrijblijvends, maar als een fundament onder het dagelijks handelen. Op de volgende manieren kun je op school concreet aandacht besteden aan (de ontwikkeling van) je professionele identiteit (Beijaard et al., 2025):

- Reflecteer regelmatig op je professionele zelfbeeld en ga daarover in gesprek: sta stil bij wie je bent als leraar LO en hoe anderen jouw handelen ervaren.
- Experimenteer bewust in je lessen en wissel van perspectief: varieer in werkvormen, rollen en mate van sturing om te verkennen wat bij jou past.
- Observeer collega's en laat je observeren: gebruik observaties en feedback om je handelen beter te begrijpen en te verrijken.
- Maak je professionele identiteit expliciet: verwoord voor jezelf en binnen je team waar je als leraar LO voor staat.
- Formuleer ontwikkelwensen en bespreek deze met je leidinggevende: sta stil bij de gebieden waarin je jezelf als leraar verder wil ontwikkelen en ga hierover in gesprek om je ambities te verbinden aan die van de school en passende ondersteuning te organiseren. ●

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Foto's

Cover Beroepsprofiel leraar LO 2025 (Anita Riemersma) en Shutterstock

Contact

g.weeldenburg@fontys.nl

Gwen Weeldenburg en **Lars Borghouts** zijn opleidingsdocenten aan Fontys ALO Eindhoven en werkzaam als onderzoekers binnen het lectoraat Move to Be van Fontys Sport en Beweging, Eindhoven.

Kernwoorden

beroepsprofiel leraar LO, professionele identiteit, leraar-identiteit, professionele ontwikkeling.

GEDICHT

'I see you'

je zet een moedige eerste stap
in het nieuwe schoolgebouw
vanaf dan moet alles digitaal

ogen en vingers worden gescand
je rugzak volgepropt met iPads
bewegingssensoren
om elke ontwikkeling te analyseren
en vervolgens in een hokje te stoppen

er is geen keuze die ons ontgaat
geen cijfer verborgen
geen woord dat wij niet horen
jouw vrijheid het offer waard

want het grote oog moet zien of je springt
in het gat waar elke leerling
doorheen moet vallen
heel goed
heel goed
maar helaas
je was te traag

onvoldoende

Jeroen van Wijk

Foto: Anita Riemersma

- Verhoogt motivatie in LO en burgerschap
- Bereikt juist de afhakende doelgroep
- Sluit aan op onderwijs, vitaliteit en technologie

Bezoek Den Haag en combineer de rijke historie met de toekomst van bewegen Volledig te bekostigen vanuit het CJP-budget!

“Exergaming: De nieuwe Vormen van bewegen” Prof. dr. Sanne de Vries, De Haagse Hogeschool

The NXT Fit is een **innovatieve leer- en beweegervaring** waarin onderwijs, sport en XR-technologie samenkomen. Leerlingen ontwikkelen **21e-eeuwse vaardigheden** zoals **samenwerken, probleemoplossend denken en digitale geletterdheid**, terwijl ze fysiek actief zijn in een veilige, begeleide omgeving. Voor scholen biedt The NXT Fit een **bevezen, inclusieve en toekomstgerichte aanvulling op het curriculum** die motivatie vergroot, talent zichtbaar maakt en perfect aansluit bij thema's als **burgerschap, vitaliteit en technologie**.

1 Het bereikt juist de groep die normaal afhaakt

The NXT Fit activeert leerlingen die niet warm lopen voor traditionele sport.
Geen teamsport-dominantie
Geen focus op “wie is het best”
Wel: spel, keuzevrijheid en succeservaring

☞ Dit is geen extraatje, maar een oplossing voor motivatieproblemen in LO.

2 Het is géén sportles en géén game — maar de combinatie

Veel aanbieders doen óf sport, óf gamification.
The NXT Fit doet beide tegelijk:
fysieke inspanning is noodzakelijk om verder te komen
gamemechanieken zorgen voor intrinsieke motivatie
technologie versterkt het bewegen (geen schermtijd zonder actie)

☞ Jaarlijks terugkomende competities met inzet op duurzaamheid.

3 Ontwikkeld mét de doelgroep, niet vóór de doelgroep

The NXT Fit is geen bedacht concept van bovenaf.
Jongeren zijn actief betrokken bij ontwerp en doorontwikkeling
Continue bijsturing op wat werkt in de praktijk
Te spelen in teams tot 4 personen, voor groepen van 12 tot 40+

☞ Daardoor sluit het écht aan bij gedrag, taal en motivatie van jongeren.

Te boeken voor klassen, scholen en scholengemeenschappen – vanaf groep 8 tot en met mbo en hbo.

BOEK NU! ...en ervaar de impact!

In samenwerking met project **ViBe** (Vmbo in Beweging), waarin onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en sport samenkomen, sluit The NXT Fit aan bij landelijke initiatieven die praktische, innovatieve en meetbare oplossingen ontwikkelen om vmbo-leerlingen duurzaam meer te laten bewegen.

PRAKTIJK

TOPIC

De kerndoelen en bewegonderwijs aan kleuters

In 2025 zijn de nieuwe kerndoelen voor het funderend onderwijs vastgesteld. Deze kerndoelen zijn geformuleerd vanaf de basisschool tot het einde van de onderbouw van het voortgezet onderwijs. In deze tekst een poging om de kerndoelen te vertalen naar het bewegonderwijs op de basisschool aan kleuters. Op vierjarige leeftijd zetten kinderen hun eerste officiële stapjes in het onderwijsveld. Vanuit thuis en/of de kinderopvang komen ze in een klas met 30 medeleerlingen. In de fase van jongste naar oudste kleuter wordt de basis gelegd voor hun verdere schoolloopbaan. Het bewegen is daarbij van groot belang. De eerste kleuterstappen in het speellokaal met 30 andere kleuters vraagt om een goed overwogen schoolvakwerkplan van de vakleerkracht. In deze korte tekst geven we het kader waarbinnen zo'n plan gemaakt kan worden en hoe de leerkracht de kleuters kan begeleiden bij het werken aan de kerndoelen. | Tony Roozen, Philip Boot, Koen Lahnstein en Nick Keijser

Drie doeldomeinen van het onderwijs

Bij binnenkomst in het onderwijsveld krijgt de kleuter te maken met een vakleerkracht die vanuit een wettelijk kader drie opdrachten heeft:

- Leren bewegen (kerndoel 38);
- Samen bewegen (kerndoel 39);
- Betrokken bewegen (kerndoel 40).

Deze driedeling heeft verwantschap met de algemene ordening van de doeldomeinen voor het onderwijs: kwalificatie, socialisatie en subjectificatie (Biesta, 2015). Deze drie doeldomeinen kunnen eenvoudig beschreven worden als:

- zorg voor vakvorming (het verbeteren van taal, rekenen, bewegen, tekenen, muziek enzovoort);
- zorg voor groepsbinding (burgerschap, samenwerking, rekening houden met verschillen);
- zorg voor persoonswording (basisbehoeften, welbevinden).

Deze drie doelgebieden worden in deze tekst verder uitgewerkt voor het bewegonderwijs aan kleuters. Zie in figuur 1 een didactische ordening van het bewegonderwijsveld.

Bewegvorming bij kleuters (KD; Leren bewegen)

In het bewegonderwijs gaat het om het verbeteren van bewegen en dat begint met een breed aanbod van beweegactiviteiten. Het is wenselijk dat dit aanbod aansluit bij wat de vierjarigen al kunnen, zodat ze direct een succeservaring beleven in het aangaan en oplossen van een beweeguitdaging. De keuze van geschikte beweegactiviteiten heeft ook te maken met het vervolg. Activiteiten die langer (meerjaren) uitbouwbaar zijn

in een onderwijssetting geven meer kans op een duurzaam leerresultaat dan éénmalige activiteiten.

Voor een duurzaam leerproces is bewegonderwijs meer dan een optelsom van losse beweegactiviteiten. Daarom kan gezocht worden naar activiteiten die vanaf de kleuters ook passen bij bewegthema's voor de midden- en bovenbouw van de basisschool en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Het grote

Figuur 1 Didactische ordening van het bewegonderwijsveld

gevaar hiervan is dat al te vroeg complexe activiteiten uit de middenbouw worden aangeboden aan kleuters. Het lijkt ons beter om voldoende tijd te besteden aan relatief eenvoudige activiteiten, zodat de jongste kleuters de tijd krijgen om in herhaling de beweeguitvoering zich eigen te maken, te verbeteren en er mee te experimenteren. Daarom bieden we verdiepend beweegonderwijs aan. De kleuters werken in een groepjes lessenreeks waarbij we drie keer dezelfde les aanbieden. Twee keer een groepjesles en een keer een vrije les met vier of vijf dezelfde activiteiten.

In het kort gaat leren bewegen om de vraag welke beweeguitdagingen, welke beweeguitbouwen en welke beweeguitvoeringen zijn voor kleuters geschikt? (drie beweeg-'uitjes'). Voorbeelden zijn te vinden in de boeken: 'Bewegingsonderwijs in het speellokaal', 'Basisdocument po' en 'Basislessen in het speellokaal'. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze boeken nog sterk uitgaan van de oudste kleuters en niet de jongste kleuters.

Bij beweegvorming gaat het vanuit de didactiek om de volgende aandachtspunten: Welke beweeguitdaging gaan de kleuters aan? Welke beweeguitbouw is passend voor succesvol deelnemen? En welke beweeguitvoeringen (gewone, goede en grandioze beweging) kunnen we onderscheiden? Didactisch vertaald in de drie keer beweeg-'uitjes': beweegvorming, beweeguitdaging en beweeguitvoering, zie figuur 1.

Groepsbinding bij kleuters (KD: Samen bewegen)

Het bewegen in het speellokaal vraagt om een andere lesstructuur dan in het kleuterlokaal. De inrichting van de meeste kleuterlokalen zijn bekend met vaste (zit)plaatsen en daar omheen bijvoorbeeld een poppenhoek, bouwhoek, een kast met 'werkjes'. Een goede voorbereide omgeving zorgt voor structuur in een groep. In het speellokaal is het lastiger om voor 30 kinderen een goede beweegomgeving te bouwen. Daarom gaven vroeger de kleuterleerkrachten vaak klassikale 'spellessen' in het speellokaal, waarbij de kleuters de bewegingen van de leerkracht na deden (bijvoorbeeld de pittenzakles).

Tegenwoordig geven de meeste onderbouwleerkrachten wel een groepjesles of een vrije les. Het boek 'Bewegingsonderwijs in het speellokaal' gaat uit van een viergroepjesles. In zo'n groepjesstructuur is het nodig dat de kleuters in een klein groepje samen de regeltaken kunnen uitvoeren om de beweegactiviteiten aan de gang te houden. Bijvoorbeeld op je beurt wachten, torens opnieuw opbouwen of een balanceerder een handje helpen enzovoort. Samen bewegen regelen is de kern van groepsbinding ook bij de vrije les (zie boek 'Samen bewegen regelen'). Naast de lesstructuur en het samen regelen van organisatie taken gaat het bij groepsvorming ook om de gezamenlijke sfeer.

Het creëren van een werkzame sfeer is voor een vakleerkracht lastig als die maar één keer in de week aan de kinderen lesgeeft. De kleuters zijn gewend aan de sfeer rondom de eigen groepsleerkracht en het duurt een tijd voordat ze zich kunnen aanpassen aan de sfeer die de vakleerkracht prettig vindt. Andersom is het voor de vakleerkracht, die vooral aan middenbouw en bovenbouw lesgeeft, lastig om zich aan te passen aan de 'speelsfeer' van de kleuters. Het bijzondere van de speelzaalsfeer is goed te zien bij een net vierjarige kleuter die voor het eerst meekomt naar het speellokaal. Sommige 'dwalen' door de speelzaal en bewegen overal even vanuit hun eigen beleving. Soms is er zo veel spanning dat ze liever toekijken wat de anderen aan het doen zijn. Het duurt dan een tijdje voordat ze durven meedoen. Dat is ook prima.

Bij Samen bewegen en groepsbinding gaat het vanuit de didactiek om de volgende drie aspecten: de structuur van de les, samen regelen van taakjes en de sfeer in de groep (drie 's-en'), zie figuur 1.

Persoonswording bij kleuters (KD: Betrokken bewegen)

Het derde doel dat de leerkracht heeft gaat over persoonswording. Dat is bij jongste kleuters een boeiende taak, omdat hun eigen wijze van doen sterk verschilt van oudere kinderen. Zeker voor een vakleerkracht is het lastig om het gedrag van alle 30 kleuters in een klas goed te begrijpen. Inzicht in wat er kan gebeuren met beweegvorming en groepsbinding kan als voorwaarde gezien worden om een beter beeld te krijgen wat de eigenheid (authenticiteit) van een bepaalde kleuter zou kunnen zijn. Uitgaande van een goed gekozen beweegaanbod en lesorganisatie, zal de vakleerkracht in staat moeten zijn om een observatie te maken van het gedrag van een kind.

Een oplossing is het werken in een groepjes lessenreeks waarbij er drie keer dezelfde les wordt aangeboden. In les 1 gaat het meer om de beweegactiviteiten te laten 'lopen'. Daardoor heeft de vakleerkracht in les 2 en 3 meer rust en tijd om het bewegen te observeren. De kleuters weten immers wat ze moeten doen. In een beweegsituatie gaat het dan om de bekwaamheid (competentie) van de beweeguitvoering.

Elk kind heeft specifieke beweegkenmerken, geen kleuter beweegt hetzelfde. Allereerst valt op dat er kleuters zijn die moeite hebben met de activiteit

en kleuters die het allemaal makkelijk afgaat. De bewegingcompetentie van het kind heeft invloed op de andere competenties die de kleuter ermee gaat combineren. Bijvoorbeeld een kind klimt moeizaam in het klimrek en blijft daarna lang zitten om als zeerover uit te kijken over de zaal. Een ander kind kan net als een aap zo snel mogelijk over het klimparkour heen slingeren. Kleuters gebruiken hun fantasie en woorden om de 'kale' bewegingactiviteit meer betekenis te geven. Tot zover de basisbehoefte competentie die verbonden is met bewegingvorming.

De tweede basisbehoefte van een kind gaat over binding (relatie) met de andere kinderen en de leerkracht. Voelt een kind zich bij de groep horen? Durft de leerling ruimte in te nemen en ruimte te geven aan anderen? Welke positie heeft de kleuter in de groep? Daarom is het samenstellen van een veilig 'groepje' van groot belang. De basisbehoefte competentie en binding zijn gedeeltelijk aan het gedrag van het kind nog af te lezen. Maar wat er van binnen gebeurt, wat een kind denkt, voelt (en beseft wat die doet) blijft vaak een groot geheim bij kleuters, omdat ze nog weinig woorden hebben om daarover te praten. Toch is het van belang te weten of er sprake is van 'welbevinden' bij het kind, wat

uiteindelijk een belangrijk doel is van persoonswording.

Bij persoonswording gaat het vanuit de didactiek om de volgende drie aspecten: autonomie (eigenheid, authenticiteit), binding en competentie (ABC), zie figuur 1.

'Lesweven' met kleuters

Vanuit de doeldomeinen kan de leerkracht vooraf enigszins verwachten wat er in de les kan gaan gebeuren. Het daadwerkelijk onderwijzen is altijd een mix van de drie doeldomeinen, waarbij de leerkracht zich steeds de drie vragen kan stellen (Walinga & Koekoek, 2024): Loopt het samenwerken? (groepsbinding). Lukt de bewegingactiviteit (bewegingvorming)? En leeft de motivatie (persoonswording)? Het 'lolule-kijkkader' geeft een eenvoudig overzicht hoe de specifieke mix is tussen de drie doeldomeinen. Tijdens de les verandert het lesgeven van de vakleerkracht meer naar 'lesweven' met de kleuters, waarbij het onduidelijk blijft wat het gewenste weefpatroon zal worden.

Bij oudere kinderen (midden en bovenbouw) is vanuit de introductie basis (activiteit, arrangement en regels) makkelijker voorspelbaar welk gedrag te verwachten valt. Dat is anders bij jonge kinderen. Omdat ze veel wispelturiger zijn en makkelijker andere betekenissen aan een bewegingssituatie geven. Bijvoorbeeld bij het mikken op blokken. Kleuters gaan graag verschillende torens bouwen in plaats van mikken. Of tijdens het klimmen en klauteren doen alsof er een 'lavamonster' is waarvoor er af en toe verstopt dient te worden in de klimtoren waar een kleed overheen hangt.

'Lesweven' betekent: de vakleerkracht volgt bij het bewegen binnen de activiteit meer de voorkeur en bewegingwensen van de kleuter. Dit vraagt van een vakleerkracht specifieke onderwijsbekwaamheden om met deze leeftijdsgroep om te gaan. Deze onderwijsbekwaamheden gaan vooral over het 'onderzoeken' van de specifieke belevingswereld van de kleuter, als onderdeel van persoonswording. Het gaat om de volgende

onderwijsbekwaamheden (drie keer 'O'):

- observeren: afkijken bij kinderen;
- ontdekken: meedoen met kinderen;
- overleggen: luisteren naar kinderen.

Deze drie onderwijsbekwaamheden kunnen ervoor zorgen dat de vakleerkracht meer inzicht krijgt in de basisbehoefte van de kleuter (autonomie, binding en competentie). Dit inzicht kan ervoor zorgen dat er andere vervolgen worden gevonden dan vanuit de twee andere doeldomeinen bewegingvorming en groepsbinding. Om deze drie onderwijsbekwaamheden vanuit rust en tijd te kunnen toepassen is het wenselijk om in een groepjeslessenreeks te werken ondersteund door zogenaamde gymmaatjes (of juniorcoaches).

Deze tekst is onder andere geschreven voor de groep ontwerpers die nu bezig zijn een nieuwe bijzondere methode voor de kleuters te schrijven, waarbij bovenbouwkids helpen bij de beweginglessen. Later meer over deze methode Gymmaatjes. ●

Bronnen

Biesta, G. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Uitgeverij Phronese.
 Gelder, W. van, Hans Stroes, H., & Goedhart, B. (2021). *Basislessen Bewegingsonderwijs in de speelzaal*. Druk in Beweging, Alles in Beweging.
 Hazelebach, C., Loes Pieters, L., Jeantine Geleijnse, J., Mieke van der Gref, M. van der, & Tjalsma, W. (1998). *Bewegingsonderwijs in het speellokaal*. 't Web.
 Hazelebach, C., Andringa, S., Van de Kant, C., De Martelaar, K., Van de Merwe, C., Opstoel, K., Rikkink, F., & Steeman, J. (2023). *Samen bewegen regelen in het basisonderwijs*. Jan Luiting Fonds.
 Walinga, W., & Koekoek, J. (2024). *Handboek loopt't, luk't, leeft't*. Jan Luiting Fonds.

Contact

n.keijser@scodelft.nl

Tony Roozen en **Philip Boot** zijn vakleerkrachten op basisschool De Horizon in Delft
Koen Lahnstein is vakleerkracht bewegingsonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool Freinetschool Delft
Nick Keijser is vakleerkracht bewegingsonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool De Waterhof in Delft en ambassadeur van de Bewegialiantie

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

kleuters, kerndoelen, bewegingsonderwijs

Nieuwe kerndoelen... nieuw lesgeven? ②

Hoe verdieping van 'Leren bewegen' leidt tot betere kwaliteit van bewegen

Het jaar 2025 bracht naast nieuwe kerndoelen voor de leerlingen ook een nieuw beroepsprofiel voor de ervaren docent LO. Die documenten vormen samen voor een groot deel de borging van ons vakgebied. Echter, deze documenten alleen veranderen nog niet direct iets aan het handelen in de praktijk. Toch lijkt dit wel nodig als je over de urgentie van bewegen leest: de motorische vaardigheid gaat achteruit en minder jongeren bewegen met plezier. Tegelijkertijd halen 'we' als vakwereld vooral het nieuws als het gaat over de 'zittende generatie' of dalend welzijn. Vanuit de ALO Amsterdam is dit artikel een bijdrage om kritisch te kijken naar wat de docent (binnen de lestijd) kan doen om hieraan een bijdrage te leveren. 'Beter dan ooit!' is de ambitie. Dit artikel is een vervolg op het artikel in LO Magazine 4 (2025); Concept kerndoelen, nieuw lessenplan (1). | Klaas Boomars, Ronald Mijzen en Sander Plomp

In LO4 2025 schreven wij over het ontwerpen van het leren bewegen op zo'n manier dat alle beweegthema's meerjarig, doelgericht en op een creatieve wijze aan bod kunnen komen. Waarbij de coördinerende vermogens een bewust gezochte transfer kunnen opleveren door de combinatie van beweegthema's binnen een lessenreeks. Scan of klik [hier](#) naar het artikel Concept kerndoelen, nieuw lessenplan (1)

Van ontwerpen naar lesgeven

In dit vervolgartikel verleggen we de focus van het ontwerpen naar het daadwerkelijke lesgeven van het ontworpen onderwijs. Hoe zorgen we ervoor dat: 'leerlingen van 4 tot en met 18 jaar goed gaan leren deelnemen aan de bewegingscultuur', zoals uitgangspunt 1 van de Koers KVLO 2025-2030 luidt? Wat kunnen wij als docenten beter doen om de beweeg- en leertijd maximaal te benutten?

Deze vraag beantwoorden we met een focus op diverse deelgebieden van het docentschap zoals die geformuleerd zijn in het nieuwe beroepsprofiel (KVLO, 2025). Evenals in het eerste artikel zoomen we specifiek in op het

domein Leren Bewegen (zie tabel 1). Met de belangrijke toevoeging: alle keuzes binnen het Leren Bewegen hebben invloed op het Samen – en Betrokken bewegen.

Vakinhoudelijk, vakdidactisch én pedagogisch handelen

De uitwerkingen veronderstellen dat de sectie het vakwerkplan zo heeft ingericht dat alle beweegthema's in een doorlopende leerlijn van eenvoudiger naar complexer zijn ontworpen. De volgorde hierbij is cruciaal: eerst per beweegthema de leerdoelen formuleren, daarna de succescriteria beschrijven en pas als laatste de leerinhouden (activiteiten) selecteren.

Dit 'grove fundament' uit het vakwerkplanplan geeft richting, maar laat, juist door de focus op leerdoelen in plaats van vaststaande oefenstof, ruimte voor de docent om in de les te variëren. Op docentniveau vraagt dit specifieke kennis per beweegthema. Als gevolg daarvan kan de docent alle informatie die de leerling krijgt (instructies, feedback, organisatie) bewust selecteren vanuit dit meerjarige perspectief.

De docent als architect van de leeromgeving

Waar in het verleden de nadruk vaak lag op het uitleggen van de 'ideale technische uitvoering' (het perfecte plaatje), verschuift de rol van de docent in het licht van recente inzichten uit de motorische leerwetenschappen (zoals bij Beek, Schöllhorn, Gray, Chow). De docent wordt minder instructeur en meer ontwerper van rijke leeromgevingen. Dit vraagt om een andere benadering van de voorbereiding en uitvoering van de les, die we hieronder puntsgewijs uiteenzetten van voorbereiding tot evaluatie.

1 Ontwerp: constraints en taakvereenvoudiging

Concreet voor het lesgeven betekent dit dat de docent niet start met de vraag: 'Welke techniek wil ik zien?', maar: 'Welk beweegprobleem moet de leerling oplossen?'. Vanuit de Ecologische Dynamica spreken we over het manipuleren van *constraints* (beperkingen) om gedrag uit te lokken. Hierbij is een belangrijk didactisch onderscheid te maken tussen het versimpelen (*simplification*) en het opknippen (*decomposition*) van een taak.

- *Decomposition* (liever vermijden): De taak wordt uit elkaar gehaald en de context verdwijnt. Bijvoorbeeld: een bal slaan vanaf een pion in plaats van een aangegooide bal.

Tabel 1 Domein: Leren bewegen 38A/43A, 38B/43B en 38C/43C

Kerndoel 38/43		
De leerling ontwikkelt zich in het bewegen.		
Doelzin:	Het gaat hierbij om:	
A	De leerling neemt deel aan beweegactiviteiten in uiteenlopende beweegthema's.	<ul style="list-style-type: none"> • balanceren, bewegen op muziek, doelspelen, draaien, hardlopen, intensief bewegen, jongleren, klimmen, springen, stoeien en treffen, terugslagspelen, tikspelen, wegsporten en mikken, zwaaien.
B	De leerling verbetert de beweegvaardigheid.	<ul style="list-style-type: none"> • aangaan van beweeguitdagingen; • zoeken naar oplossingen wanneer het bewegen niet regelmatig lukt; • controle houden wanneer het bewegen regelmatig lukt; • experimenteren met complexere beweegactiviteiten; • inzicht tonen in de bedoeling en uitvoering van beweegactiviteiten.
C	De leerling stemt beweegactiviteiten af op de eigen mogelijkheden.	<ul style="list-style-type: none"> • inschatten van de eigen mogelijkheden in relatie tot de complexiteit van de beweegactiviteit; • kiezen voor gepaste complexiteit van de opdracht binnen de beweegactiviteit; • meebeslissen over de inrichting van de beweegactiviteit; • aanpassen van de beweegactiviteit met betrekking tot ruimte, materiaal, regels en leerhulp.

Hierdoor verbreek je de koppeling tussen waarneming (balvlucht zien) en actie (slaan).

• **Simplification** (graag toepassen): Je maakt de taak makkelijker, maar de essentiële informatie blijft intact. Bijvoorbeeld: gebruik een groter racket of een tragere bal (softbal), maar laat de bal wel gooien/vliegen. Zo blijft de leerling leren reageren op de omgeving, maar op een niveau dat past bij zijn vaardigheid. De docent ontwerpt de situatie dus zó dat de koppeling tussen waarneming en actie behouden blijft, maar het succespercentage wel omhooggaat.

2 Instructie en taal: van intern naar extern

Als de omgeving goed is ingericht verandert ook de instructie. De klassieke 'plaatje-praatje-daadje'-methode is zonder onderstaande aandachtspunten minder effectief voor robuust leren. Gebruik bewust deze inzichten over focus van aandacht bij je instructie en lesgeven (Beek, Winkelman):

• Externe focus: richt de aandacht van de leerling op het effect van de beweging in de omgeving ("Duw de grond

weg") in plaats van op het lichaam ("Strek je knie").

- Analogieën: gebruik beeldspraak die een complex bewegingspatroon samenvat.
- Impliciet leren: laat de leerling ervaren wat werkt zonder expliciete regels vooraf.
- Het motto wordt 'PAD':
 - plaatje: geen gedetailleerde ideaaltechniek, maar het beoogde resultaat;
 - accenten: korte aanwijzingen, externe focus;
 - doen: snel en veel bewegen; foutjes zijn een bron van informatie. Niet door de correctie op de uitvoering maar door het resultaat (*knowledge of result*).

Wat kunnen wij als docenten beter doen om de beweeg- en leertijd maximaal te benutten?

3 Tijdens de les: variatie als motor van leren

Variatie is geen 'leuk extraatje', het is hét mechanisme om te leren (differentieel leren). In plaats van herhaling van steeds dezelfde beweging, zoekt de docent naar herhaling zonder herhaling (*repetition without repetition*). Door continu te variëren in arrangementen, startposities, ballen, ondergrond of weerstand, leert de beweger zich aan te passen. Dit creëert adaptiviteit: het vermogen om onder wisselende omstandigheden toch tot een oplossing te komen. Variatie als onderdeel van je lesontwerp zorgt voor meer ontwikkelkansen voor je leerlingen. Differentiëren is de tool die je inzet tijdens de les als een leerling niet meekomt in de aangeboden variaties.

4 Evaluatie: adaptiviteit boven reproductie

We beoordelen niet of de uitvoering lijkt op het plaatje (reproductie), maar of de leerling een functionele oplossing vindt (adaptiviteit). De leerling kan bijvoorbeeld binnen een spel van verschillende afstanden scoren en gebruikt hierbij niet per definitie de ideale techniek of een vaste techniek. Succescriteria formuleren we functioneel. Niet: "Zet je linkervoet naast de bal." Wel: "Lukt het om de bal laag over het net te spelen, ongeacht waar je staat?"

Van beweegthema naar doelgerichte transfers

De ordening in beweegthema's kan de indruk wekken dat de beweegthema's één voor één, als losse blokjes, aan bod komen. Om echter diepgang en samenhang te creëren, kunnen we het curriculum beter zien als een verbonden geheel in plaats van een lineaire lijst. In een verbonden geheel zijn leerdoelen en concepten met elkaar verbonden over de grenzen van losse activiteiten

Tabel 2 Het nieuwe lesgeven

Beweeg-thema	Beweeg-uitdaging (functioneel)	Beweegdoel po (bovenbouw) + succescriteria	Beweegdoel vo (onderbouw) + succescriteria	Toepassing theorie in de praktijk (analogie, focus, constraints)
Draaien	Het inzetten van rotatie om breedte- en/of lengteas en tijdig deze rotatie weer afremmen om veilig te landen.	Doel: Salto voorover/ roteren vanuit diverse aanloopsnelheden. Criteria: 1 Maakt zich klein tijdens de draai. 2 Landt op twee voeten en staat stil (of rolt door).	Doel: Freerunnend springen en landen (parkour roll). Criteria: 1 Zet rotatie in om val te breken. 2 Behoudt snelheid na de landing (flow).	<i>Constraint:</i> Landen op een verhoogd vlak (dwingt tot nauwkeurigheid). Analogie: "Maak je klein als een bal" (tijdens draai). Variatie: Dezelfde sprong over obstakels van verschillende hoogtes (herhaling zonder herhaling).
Intensief bewegen	Het uitvoeren van bewegingen met variatie in intensiteit om grenzen van inspanning en herstel te leren kennen.	Doel: Parcours afleggen met wisselende intensiteit. Criteria: 1 Kan versnellen wanneer de situatie daarom vraagt. 2 Herkent het verschil tussen 'joggen' en 'sprinten'.	Doel: Bewegen met eigen lichaams-gewicht (en extern gewicht) als coördinatief vraagstuk. Criteria: 1 Behoudt stabiliteit en vorm onder vermoeidheid. 2 Kan kracht functioneel inzetten in onstabiele situaties.	Frans Bosch-benadering: Krachttraining is coördinatie onder weerstand. Niet geïsoleerd maar bewegen met weerstand. Context: Spelvormen waarbij rust en sprint elkaar onvoorspelbaar afwisselen (geen vaste rondjes).
Stoeien en treffen	De ander uit balans brengen of raken, en tegelijkertijd de eigen balans en veiligheid bewaren.	Doel: Rol van aanval-ler en verdediger in grondvormen. Criteria: 1 Beschermt balbezit/positie door lichaam ertussen te houden. 2 Reageert op de druk van de tegenstander.	Doel: Sparren met controle en respect. Criteria: 1 Raakt de ander op het afgesproken trefvlak. 2 Bewaart afstand en dekking tijdens het aanvallen.	<i>Affordance:</i> "Wanneer nodigt de positie van de ander uit tot duwen of trekken?" Externe focus: "Kijk naar de schouderinzet van de tegenstander." (niet: naar de handen). <i>Constraint:</i> Boksen op het lichaam in een beperkte ruimte.
Doelspelen	In balbezit komen en daarna samen-spielend terreinwinst maken en een aanval opbouwen om in kansrijke scoringspositie te komen en te scoren.	Doel: Vrijlopen en aanspeelbaar zijn. Criteria: 1 Zoekt de open ruimte op (weg van verdediger). 2 Is aanspeelbaar (handen klaar, oogcontact).	Doel: Keuzes maken onder tijdsdruk (pass/schot/actie). Criteria: 1 Kiest de juiste optie op basis van de verdediger. 2 Voert de actie snel uit voordat de ruimte dicht is.	<i>Constraint:</i> Bal mag max. 3 seconden vastgehouden worden (dwingt tot snelle keuze). Taakvereenvoudiging: Gebruik een tragere bal of rugbybal om beslistijd te vergroten of variatie te bieden. Externe focus: "Zoek de gaten in de verdediging" (niet: loop daarheen).

Gymzaal ALO Amsterdam waar variatie in bewegen ook in het ontwerp van de beweegruiimte zit

heen. Dat kan door middel van de beweegthema's zijn die een vergelijkbare beweeguitdaging hebben. Het kan echter ook vanuit een coördinatief vermogen zijn, zoals geschetst in het eerste artikel:

- Transfers binnen het netwerk: Een concept als 'balbezit behouden' of 'vrijlopen' (ruimtelijk inzicht) komt terug bij handbal, voetbal én basketbal. In plaats van deze sporten los te zien, benadrukt de docent de overeenkomsten in het tactische probleem.

- Niet-lineair leren: Net zoals motorisch leren niet in een rechte lijn gaat, hoeft het curriculum dat ook niet te zijn. Als een klas vastloopt in een spelvorm, kan de docent via de verwante spelen overstappen naar een andere activiteit die hetzelfde leerdoel (bijvoorbeeld ruimtegebruik) belicht vanuit een andere context. Als voorbeeld: het leren openen van afspeellijnen bij spel wordt meer afgedwongen door floorball of voetbal omdat de boogbal over de verdediger heen geen optie is. Bij

spelvormen met de handen is dat wel vaak de gekozen oplossing. En die draagt juist niet bij aan het leren openen van afspeellijnen. De variatie van beweegthema's binnen dit verbonden geheel samen heeft op langere termijn positieve gevolgen voor de coördinatie en de robuustheid van het leren bewegen.

Voorbeelduitwerking: van theorie naar praktijk

In tabel 2 geven we weer hoe dit nieuwe lesgeven eruit kan zien. Hierin is het 'grove fundament' vertaald naar functionele uitdagingen en succescriteria die ruimte bieden voor variatie.

Een nieuwe taal voor kwaliteit

Met dit artikel hopen we docenten enkele handvatten te geven vanuit inzichten uit het motorisch leren die hedendaags zijn en nog niet altijd hun weg vinden in het bewegingsonderwijs. Dit als eerste aanzet om de nieuwe kerndoelen te zien als kans voor ook een didactische vernieuwing.

Door de focus te verleggen van vorm naar functie, van instructie naar ontwerp (met oog voor taakvereenvoudiging) en van losse activiteiten naar een verbonden geheel, bedienen we de leerling beter. We leiden immers niet op voor het perfecte plaatje, maar voor een leven lang vaardig en met plezier bewegen. ●

Bronnen

Scan of klik *hier* naar de bronnen

Contact

k.a.boomars@hva.nl

Klaas Boomars, Ronald Mijzen en **Sander Plomp** zijn opleidingsdocenten aan de ALO Amsterdam

Foto's

Hogeschool van Amsterdam

Kernwoorden

kerndoelen, constraints-led approach, analogie, externe focus, variatie, differentieel leren, niet-lineair leren

Ballontennis en de nieuwe kerndoelen 1

Voorbeelden van de beweegthema's jongleren en terugslagspelen

SLO heeft in de publicatie van de definitieve conceptkerndoelen veertien beweegthema's benoemd. In de vorige twee artikelen in deze serie hebben we een voorbeeld van tikspelen (apenkooien) besproken en doelspelen (Kapitein Haak). Nu bespreken we in twee opvolgende artikelen voorbeelden van de beweegthema's, jongleren en terugslagspelen.

| Koen Lahnstein, Philip Boot, Tony Roozen en Nick Keijser

Verleiding

Kids knijpen erin, pakken ze aan, slaan ertegenaan, rennen er achteraan, kijken ze aan, laten zich gaan, de ballon spreekt ze aan.

Een ballon is een grote verleider om jonge kinderen aan het bewegen te krijgen. Zijn ballonnen alleen voor jonge kinderen geschikt? Of kunnen ze ook voor oudere kinderen belangrijk zijn als voorbereiding om bijvoorbeeld te leren tennissen?

Een praktijksituatie

Tijdens de les beweegonderwijs aan groep 6 zijn kinderen aan het jongleren met ballonnen. Er klinkt aanstekende circusmuziek. Jolie houdt met handen en voeten twee ballonnen omhoog zonder dat deze de grond raken. Mohammed gooit een ballon omhoog en vangt deze weer op na een rondje te hebben gedraaid. En Bas kan met drie ballonnen tegelijk jongleren. Dani en Sophia zijn met een ballon samen aan het tennissen. Een ballon is een inspirerend middel om te 'jongleren', maar ook om jong te leren tennissen.

Aanleiding

In de nieuwe definitieve conceptkerndoelen (SLO, 2025) staan onder andere de beweegthema's: jongleren en terugslagspelen. In beide beweegthema's kan een ballon een belangrijk hulpmiddel zijn. Het hooghouden van een ballon is misschien wel de eerste jongleeractiviteit die kinderen graag spelen. Eerst spelen ze alleen met de

ballon, daarna met de ballon overspelen, waardoor het beweegthema terugslagspelen in het vizier komt.

Het slaan begint met de handen (soms voeten) en als de kinderen ouder zijn dan kunnen ze ook met een racket de ballon hooghouden of met een ander heen en weer slaan. In het basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs wordt de ballon bij achtjarige kinderen (groep 5) ingeruild voor een shuttle of een bal. Wij denken dat dit veel te vroeg is, omdat de shuttle en bal voor veel gewone bewegens (niveau 1) te moeilijk zijn. Er ontstaat geen langdurige rally. Dat gebeurt wel als ze met ballonnen blijven spelen.

Een ander voordeel is dat het makkelijker is om kinderen te betrekken bij de drie kerndoelen over leren bewegen, samen bewegen en betrokken bewegen. In deze tekst volgt een beschrijving van de activiteit ballontennis in verbinding met de drie kerndoelen en zeven subkerndoelen. In deel 1 beschrijven we de activiteit ballontennis en het domein Leren bewegen. In deel 2 gaan we in op de domeinen Samen bewegen en Betrokken bewegen. Ook doen we een voorstel voor een theoretische uitwerking van het beweegthema jongleren.

Ballontennis, een topactiviteit!

In groep 5 tot en met 8 spelen de kinderen op onze scholen (De Waterhof, De Freinetschool en de Horizon) graag samen een soort tennisspel met een ballon. Dit spelen zij veel liever dan met een shuttle of bal, omdat de rally

eindeloos lang kan duren. Het ziet er allemaal 'speels' uit. Het roept de vraag op of de kinderen wel voldoende leren van ballontennis? Jazeker! Op grond van de drie nieuwe kerndoelen en zeven subkerndoelen hebben we naar deze activiteit gekeken en zijn tot de conclusie gekomen dat dit een topactiviteit is om de nieuwe kerndoelen waar te maken.

Ballontennis begint al bij de kleuters die eerst met hun handen en daarna met een kort racket de ballon proberen in de lucht te houden. Voor groep 3 en 4 blijft deze individuele tennisactiviteit nog uitdagend, hoewel sommige kinderen vanzelf al met elkaar overspelen. Om de gewone bewegens (niveau 1) in groep 4 voldoende leertijd te geven om alleen met de ballon te jongleren, gaan we pas vanaf groep 5 het samen tennissen aan de hele groep aanbieden. Dit doen we omdat dit dan voor alle kinderen realiseerbaar is. Samen een ballon in de lucht houden is eenvoudig bij een grote ballon die langzaam door de lucht beweegt en wordt moeilijker met een kleinere ballon.

We zien dit ballontennis niet als een eenmalige leuke activiteit, maar als een kernactiviteit waar alle (sub)kerndoelen realiseerbaar zijn. Dit lukt als de activiteit in voldoende mate wordt aangeboden. In ons curriculum is dat in groep 5 zeker zes keer tien minuten per jaar en dat gaan we in groep 6 nogmaals herhalen. Onze ervaring is dat veel kinderen in groep 7 en 8 het nog steeds leuker vinden om met een ballon te tennissen dan met een zachte bal of shuttle. In dit artikel beperken we ons tot ballontennis aan

groep 5 en 6. In het kader staat onze activiteitenbeschrijving.

Beschrijving van de activiteit groep 5-6: ballontennis

Activiteitsopdracht:

- sla met het racket de ballon over het net naar je medespeler.

Arrangement:

- groep van 6 kinderen; 3 tweetallen;
- 3 speelvelden voor 3 tweetallen;
- veld is 6 bij 4 meter (1 veld is 2 bij 4 meter met een net in het midden);
- 10 pilonnen om de 3 veldjes te verduidelijken (of krijtstreep);
- 2 palen met toverkoord als net op 1,50 hoogte;
- 2 banken of ladders of streep als grens van het veld;
- 3 ballonnen, 6 rackets met korte steel;
- verzamelbak/emmer als bewaarplek voor de ballonnen en rackets;
- eerst om de drie minuten wisselen;
- eventueel een stopwatch die na 3 minuten een sein geeft;
- banken en/of muur als zijkant afbakening van het speelveld.

Startregel:

- spelers maken tweetallen en stellen zich aan weerszijden op;
- elk tweetal kiest eigen veldje;
- één speler zet de stopwatch aan. Elk tweetal pakt een ballon.

Regel spelers:

- blijf in het eigen speelveld;
- de speler mag de ballon niet in één keer overspelen, maar moet de ballon eerst één of twee keer voor zichzelf hooghouden.

Wisselregel:

- na drie minuten wisselen van medespeler.

Einde spel:

- het spel eindigt na 3 minuten en de tweetallen in de groep gaan wisselen;
- ballon en rackets terugleggen in de verzamelmand.

Uitbouw mogelijkheden, differentiatie regels voor mogelijke vervolgglessen:

- na 10 keer overspelen verdien je een blokje als beloning;
- na 10 keer overspelen mogen de overspelers allebei een meter naar achter;
- na 3 keer 10 keer overspelen mag de ballon nog maar maximaal twee keer worden aangeraakt.

Ballontennis en de kerndoelen

Het retourerspel 'tennissen met ballonnen' vinden de kinderen vanaf groep 5 op onze scholen (basisschool de Waterhof, Freinetschool en de Horizon) boeiend om te spelen. Een activiteit krijgt pas 'onderwijswaarde' als het te koppelen is aan de kerndoelen. Het gaat daarbij om de volgende vragen:

1. Welk ballontennis-aanbod (en welke beweeguitdaging) zorgt ervoor dat elk kind kan meedoen? (Leren bewegen subkerndoel 1)
2. Welke niveauverschillen zijn er bij ballontennis mogelijk (Leren bewegen subkerndoel 2)?
3. Welke beweeguitbouw zorgt dat ballontennis uitdagend blijft (Leren bewegen subkerndoel 3)?
4. Welke samenwerkingsverbanden zijn mogelijk bij ballontennis (Samen bewegen subkerndoel 4)?
5. Welke regeltaken passen bij ballontennis (Samen bewegen subkerndoel 5)?

6. In welke beweegcontext is ballontennis nog meer speelbaar (Betrokken bewegen subkerndoel 6)?
7. Welke voorkeuren en beweegwensen kunnen ontstaan bij het spelen van ballontennis (Betrokken bewegen subkerndoel 7)?

Deze zeven subkerndoelen zijn gekoppeld aan de domeinen Leren bewegen, Samen bewegen en Betrokken bewegen. Deze domeinen gebruiken we om de kerndoelen verder uit te werken. In dit deel 1 werken we het domein Leren bewegen uit voor ballontennis.

Ballontennis en Leren bewegen

Het kerndoel in dit domein is; de leerling ontwikkelt zich in bewegen. Wat leren de kinderen tijdens het deelnemen aan ballontennis? Hiervoor zijn drie subkerndoelen geformuleerd:

1. Leren de beweeguitdaging van ballontennis aan te gaan (subkerndoel 1).
2. Leren verbeteren van de beweeguitdaging, slaan tegen de ballon om deze weg te spelen en weer terug te spelen (subkerndoel 2).
3. Leren aanpassen van de tennis-beweegsituatie aan de eigen beweegmogelijkheden (subkerndoel 3).

Deze doelen vanuit het domein Leren bewegen zijn onderling verbonden. Want als het deelnemen en aangaan van de beweeguitdaging niet lukt dan is verbeteren ook niet mogelijk. En als de beweging voor een te moeilijke beweegsituatie kiest is leren ook lastig. We zullen deze drie subdoelen hieronder nader toelichten aan de hand van ballontennis.

Leren de beweeguitdaging aan te gaan

Hier gaat het om subkerndoel 1; leren deelnemen aan de jongleeruitdaging van ballontennis. Ballontennis past in twee beweegthema's: jongleren en terugslagspelen. Het verschil is dat het bij terugslagspelen gaat om een tegengesteld belang tussen beide spelers. Het gaat er dan om de ballon zo terug te slaan dat de ander er niet bij kan. In het beweegthema jongleren heeft ballontennis een andere uitdaging, namelijk de ballon zo naar de ander spelen

dat die er juist wel goed bij kan en kan terugspelen. Wanneer kinderen op een te jonge leeftijd met ballontennis beginnen, dan zal de activiteit nog een andere uitdaging hebben. Bijvoorbeeld het na elkaar wegslaan van de ballon. In dit eerste kerndoel gaat het erom dat de kinderen leren wat de jongleeruitdaging is.

Dit lukt als de spelers de ballon minimaal vier keer naar elkaar kunnen overspelen. Als dat lukt dan realiseren ze de beweeguitdaging die kenmerkend is voor het beweegthema jongleren, waar ballontennis een onderdeel van is.

De algemene beweeguitdaging van het thema jongleren is: het wegspele en weer terugspelen van een voorwerp oftewel een voorwerp tikkend (slaand) in beweging houden zodat een medespeler het terug kan spelen. De ballon dient zo gespeeld te worden dat de andere speler makkelijk kan terugspelen. In de activiteit beschrijving is terug te lezen dat we de regel hanteren dat elke speler de ballon minstens één keer moet raken voordat de ballon teruggeslagen moet worden. Hierdoor voorkomen we dat de leerling ‘dom tegen de ballon gaat slaan’, maar de tijd krijgt om de ballon eerst te positioneren voordat die naar de andere speler gaat. In dit kerndoel zorgt de leerkracht ervoor dat het arrangement, de opdracht en regels zo gekozen zijn dat elk tweetal succesvol kan meedoen. Dit is een voorwaarde om het ballontennis te verbeteren (zie subkerndoel 2). Door de ballon maximaal drie keer te raken, moet er binnen twee slagen een goede uitgangspositie worden bereikt waardoor de ballon makkelijk kan worden teruggespeeld.

Leren verbeteren van de beweeguitdaging

Hier gaat het om subkerndoel 2 van Leren bewegen: leren verbeteren van de beweegvaardigheid ‘slaan’. Kerndoel 1 gaat over het deelnemen aan een specifieke beweeguitdaging, namelijk jongleren. Het bijzondere van samen ballontennis spelen, is dat elke speler rekening moet houden met de andere speler. Bij alleen tennissen met de ballon (soleren) hoeft dat niet. Wanneer het jonglerend

tennissen samen lukt dan zien we bij elke speler de volgende (deel) beweegvaardigheden:

- het kijken naar de aangespeelde ballonbaan;
- het positie kiezen ten opzichte van de ballonbaan;
- het tikkend ontvangen van de ballon;
- het tikkend wegspele van de ballon;
- het kijken naar de weggespeelde ballonbaan.

Subkerndoel 2 gaat over het verbeteren van deze deelbeweegvaardigheden. Afhankelijk van hoe deze deelvaardigheden op elkaar afgestemd zijn, zal een beweger een lager of hoger beweeguitvoeringsniveau vertonen. Bijvoorbeeld wanneer een speler geen goede positie inneemt zal deze ook minder goed de ballon kunnen ontvangen. Als het ontvangen niet goed lukt dan zal het wegspele ook lastiger zijn.

Het verbeteren van deze beweegvaardigheid is niet enkel afhankelijk van de speler, maar ook van de medespeler. Wanneer de medespeler steeds makkelijker de ballon aanspeelt, dan is het ook makkelijker om terug te slaan. Maar wil een goede speler beter worden dan is het juist weer positief als die moeilijkere ‘ballonbanen’ krijgt aangespeeld. In een gezamenlijke beweegactiviteit is het beter worden geen individuele gelegenheid meer, maar een wederzijds leerproces.

Om de verschillen in de kwaliteit van de beweegvaardigheid te duiden gebruiken we drie beweeguitvoeringsniveaus. Kunnen kinderen binnen hun eigen niveau een betere beweger worden of zelfs een niveaudoorbraak realiseren? Een voorbeeld van niveauaanduidingen bij ballontennis aan groep 5/6:

Niveau 1, 2 en 3	Beweeguitvoering
Gewone beweger (1)	Slaat vier van de zes aangespeelde ballonnen op een wisselende wijze terug zodat de medespeler met moeite de ballon weer kan terugspelen.
Goede beweger (2)	Slaat bijna alle aangespeelde ballonnen op een stabiele wijze terug zodat de medespeler eenvoudig de ballon weer kan terugspelen.
Grandioze beweger (3)	Slaat meestal de ballon stabiel terug en experimenteert met andere manieren om de ballon terug te spelen, waardoor de medespeler de ballon soms moeilijk kan terugspelen.

Voor de kinderen zijn deze niveaoverschillen wel herkenbaar en de meesten hebben de wens om de ballon beter naar de medespeler te slaan. Een niveaudoorbraak van gewoon naar goed is niet eenvoudig, zeker niet voor kinderen met een minder motorisch vermogen en die bijvoorbeeld buiten school om nooit tegen een voorwerp aanslaan.

We gaan ervan uit dat in een gewone groep 40 procent van de kinderen op het eerste niveau blijft. Voor deze kinderen is er te weinig onderwistijd beschikbaar om een hoger niveau te halen. Ze spelen de activiteit per jaar zes keer tien minuten, dan is het lastig om in die tijd echt veel beter te worden. Goede spelers met veel spelevaaring kunnen dit wel, maar de gewone spelers niet. Dat wil niet zeggen dat spelers die op hetzelfde niveau blijven niet beter worden. Binnen hetzelfde niveau kun je ook een beetje beter worden. Bijvoorbeeld de wisselvalligheid van een gewone beweger kan minder worden en daardoor iets stabielier, wat direct gevolgen heeft voor het resultaat. Juist deze kleine verbeteringen verdienen complimenten van de vakleerkracht, wat zorgt voor meer zelfvertrouwen van de speler.

Er is nog een andere reden waarom kinderen die op hetzelfde niveau blijven spelen zich toch verbeteren. Ze verbeteren zich ten opzichte van degene die niet meer spelen en die daardoor waarschijnlijk slechter worden. Verbeteren heeft ook te maken met het behouden van beweegmogelijkheden en daarvoor is ‘hetzelfde blijven doen’ van groot belang. Als ze niet zouden meespelen, dan is de kans groot dat ze slechter worden. Dus hetzelfde kunnen blijven doen is ook een vorm van beter worden. Een grote groep ongeveer

60 procent zal wel een goede ballontennisser kunnen worden. Er zijn maar ongeveer zes kinderen in een gemiddelde klas (20 procent) die het hoogste niveau zullen halen.

Leren aanpassen van de beweegsituatie

Het gaat hier om subkerndoel 3: leren aanpassen van de tennis beweegsituatie. Het is allereerst de taak van de vakleerkracht om de beweegsituatie passend te maken voor de doelgroep, zodat elke beweging succesvol kan deelnemen. Wanneer de spelers beter en ouder (groter) worden is

het wenselijk dat de beweegsituatie aangepast wordt, zodat de beweeguitdaging boeiend blijft. Maar we willen niet dat leerlingen hun hele onderwijstijd afhankelijk blijven van de vakleerkracht. Daarom moeten ze ook leren om de beweegsituatie tijdig zelf aan te passen.

Het gaat hier om het toepassen van differentiaties bij ballontennis. Welke aanpassing past het best bij de beweegmogelijkheden van de speler. Belangrijk is dat wij beweegonderwijs willen starten vanuit een succesvolle deelname, waardoor de beweegsituatie altijd aangepast is aan de gewone bewegers (blauwe piste). Wanneer ze daar voldoende hun beweegvaardigheid verbeterd hebben dan stimuleren we de goede spelers om de beweegsituatie moeilijker te maken. Voor de gewone beweging komt dan de keuze of die op de eenvoudige of de complexe situatie wil meespelen.

De lesbeschrijving ballontennis is een gestandaardiseerd eenvoudig aanbod. In de praktijk kunnen allerlei aanpassingen gedaan worden door de vakleerkracht of door de kinderen zelf. Bijvoorbeeld goede tennissers kunnen verder uit elkaar staan, omdat ze harder de ballen stabiel naar elkaar kunnen overspelen. Zo zal ook niet elke bal op precies dezelfde wijze zijn opgeblazen of de leerkracht heeft bewust verschillende grote en zwaarte van ballonnen neergelegd, zodat de kinderen kunnen kiezen met welke bal ze het liefst spelen. Kerndoel 3 gaat over het passend maken van de beweegsituatie. De beweeguitbouw verwijst vooral naar de beweegsituatie. Welke

beweeguitbouw is boeiend voor een bepaalde leeftijdsgroep?

Individuele differentiaties

Wanneer ballontennis een paar keer achter elkaar wordt aangeboden, bijvoorbeeld in een groepjes lessenreeks (zie de artikelen over verdiepend beweegonderwijs LO Magazine 7 en 8 in 2024 en LO Magazine 1, 2, 3 en 4 in 2025), kunnen de volgende differentiaties ontstaan. De kinderen kunnen kiezen om het speelveld breder en of dieper te maken om de bal makkelijker over te spelen of juist smaller en korter om het moeilijker te maken. Of bijvoorbeeld: als een tweetal drie keer 10 keer heeft overgespeeld, mogen ze ervoor kiezen om allebei een meter naar achteren te gaan, waardoor het lastiger is om over te spelen. Of de bal nog maar twee keer te raken. Of met een racket spelen met een lange steel en zwaarder blad. Of zelfs met twee ballonnen tegelijk te spelen. Er zijn talloze kleine individuele differentiaties mogelijk.

Vervolg

Bovenstaande drie subkerndoelen zijn onderdeel van het doeldomein Leren bewegen (beweegvorming). In deel 2 gaan we de domeinen Samen bewegen en Betrokken bewegen beschrijven. Ook doen we een voorstel voor een theoretische uitwerking van het beweegthema jongleren. ●

Bronnen

SLO (2025). *Definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport*. SLO. Verkregen op 9 februari 2026, van *Definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport - SLO* Mooij, C., Berkel, M. van, Consten, A., Danes, H., Geleijnse, J., Gref, M. van der, ... Tjalsma, W. (2011). *Basisdocument bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs*. Jan Luiting Fonds.

Contact

n.keijser@scodelft.nl

Koen Lahnstein is vakleerkracht beweegonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool Freinetschool Delft

Philip Boot en **Tony Roozen** zijn vakleerkrachten op basisschool De Horizon in Delft

Nick Keijser is vakleerkracht beweegonderwijs en coach Dynamische Schooldag op basisschool De Waterhof in Delft en ambassadeur van de Beweegalliantie

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

definitieve conceptkerndoelen, subkerndoelen, ballontennis, jongleren, terugslagspelen

Veel kinderen in groep 7 en 8 vinden het leuker om met een bal te tennissen dan met een zachte bal of shuttle

YOU.FO: bewegen is een feest voor iedereen

Een eigentijdse spelvorm die motiveert, differentieert en verbindt in de gymles

Tijdens de Thomas-dag van 27 november 2025 stond één ding centraal: Bewegen is een feest. In verschillende workshops werd zichtbaar hoe plezier, uitdaging en betekenisvol bewegen samenkomen in het bewegingsonderwijs. Eén van die workshops draaide om YOU.FO: een relatief nieuwe spelvorm waarin werpen, vangen, samenwerken en spelinzicht samenkomen. Deelnemers spraken na afloop met enthousiasme over het spelplezier, breed scala aan activiteiten en de verrassende eenvoud waarmee je kunt differentiëren. In dit artikel nemen we je mee in wat YOU.FO is, waarom het zo goed aansluit bij de doelen van het bewegingsonderwijs én hoe je het praktisch kunt inzetten in je eigen lessen. Want als bewegen een feest is, dan moet iedereen kunnen meedoen. | Giel Bos

Wat is YOU.FO?

YOU.FO wordt inmiddels wereldwijd gespeeld in het onderwijs (3500 scholen in 25 landen) en ook in Nederland wordt het aandeel en de bekendheid van YOU.FO steeds groter. Zo is YOU.FO definitief toegevoegd als officiële sport bij TeamNL Moves (voorheen Olympic moves), een initiatief van de KLVO & NOC*NSF, de grootste schoolsportcompetitie van Nederland.

YOU.FO is een innovatief beweegconcept dat in diverse vormen kan worden gespeeld (teamsport, spelvormen, freestyle), waarbij leerlingen scoren door een aerodynamische ring met een stick te werpen en te vangen. Het spel wordt vaak omschreven als een kruising tussen frisbee en lacrosse, maar kent een geheel eigen dynamiek. Het kan zowel binnen als buiten gespeeld worden, met kleine of grote groepen en met eenvoudige regels.

De kracht van YOU.FO zit niet in complexiteit, maar juist in toegankelijkheid. Dankzij doorontwikkelde materialen, zoals een zachtere ring en verschillende lengte sticks, is het spel veilig, leerbaar en inzetbaar voor uiteenlopende

leeftijden en niveaus. Inmiddels wordt YOU.FO gespeeld vanaf groep 4 in het primair onderwijs tot en met het voortgezet- en hoger onderwijs.

Wat de sport uniek maakt is dat het zonder uitlijnen en 'dode spelmomenten' wordt gespeeld. Zodra de ring op de grond valt (ook buiten de lijnen), mag iedere speler de ring 'claimen' en vervolgt het spel zich. 'Claimen' is als eerste met de stick in de ring prikken, waardoor

je deze letterlijk 'claimt' en ringbezit hebt. Dit zorgt ervoor dat het spel dynamisch blijft, je continu kunt doorspelen én je fouten mag maken (zonder grote invloed op het spel of jezelf). Óók wordt YOU.FO zonder scheidsrechter gespeeld, omdat de regels zijn ontwikkeld voor spelplezier en fair play.

Scan of klik [hier](#) naar de regels van YOU.FO bij TeamNL Moves

Scan of klik [hier](#) naar de basisregels van YOU.FO

De officiële teamsport van YOU.FO is een *invasion game*, waarbij het doel is de ring in de *endzone* van de tegenstander te vangen. Hiermee sluit het naadloos aan bij het beweegthema

doelspelen uit de definitieve concept-kerdoelen. De beweeguitdaging is voor de aanvallers samenspelend in bal(ring)bezit blijven, een aanval opbouwen en in scoringspositie komen en scoren. De verdedigers proberen dit te voorkomen en bal(ring)bezit over te nemen en te gaan aanvallen.

Waarom YOU.FO in de gymles?

Veel LO-docenten herkennen het: bij traditionele teamsporten haken sommige leerlingen snel af. Verschillen in motorisch niveau, spelervaring of zelfvertrouwen worden zichtbaar en niet iedere leerling ervaart succes of plezier. YOU.FO doorbreekt dat patroon op meerdere manieren.

Lage instap, hoge betrokkenheid

Vrijwel geen enkele leerling kent YOU.FO vooraf. Dat zorgt voor een gelijk startpunt: iedereen moet leren. Dit verlaagt prestatiedruk en vergroot de bereidheid om te experimenteren. Leerlingen stappen nieuwsgierig het spel in en ervaren snel succes, juist omdat het spel nieuw is voor iedereen.

Ook leerlingen die normaal minder actief zijn doen enthousiast mee

Differentiatie zonder stigmatisering

YOU.FO leent zich uitstekend voor natuurlijke differentiatie:

- variëren in sticklengte;
- afstand tot medespeler of doel aanpassen;
- spelvormen met of zonder lopen;
- verschillende teamgroottes.

Leerlingen kiezen vaak onbewust het niveau dat bij hen past. Hierdoor ontstaat differentiatie zonder dat leerlingen het gevoel hebben 'apart gezet' te worden.

Samenwerken staat centraal

In YOU.FO kun je niet scoren zonder samenspel. Dat maakt communicatie, vrijlopen en teamafspraken essentieel.

Leerlingen die minder sterk zijn in werpen of vangen, kunnen alsnog van grote waarde zijn binnen het team. Doordat zij actief de ring kunnen 'claimen' zodra deze op de grond valt en/of als zij de ring laten vallen of een slechte worp gooien, dan gaat het spel gewoon door en kan de ring alsnog worden 'geclaimd' door zichzelf of een teamgenoot. Dit draagt bij aan sociale veiligheid en inclusiviteit.

Aansluiting bij leerdoelen bewegingsonderwijs

YOU.FO sluit goed aan bij de leerdoelen binnen het bewegingsonderwijs, met name op het gebied van het domein leren bewegen met als beweegthema doelspelen. Daarbij gaat het om het

Middle and High School

Lesson 8: Dynamics

Objective: After learning the three basic techniques, it is time to apply and practice them in a dynamic way.

Warming-up: Run the ring chaos game

Instructions:

- Make couples
- There are as much rings as players
- Each player can run and claim at the same time, but each player can only take one ring with them
- The couple with three rings wins
- You cannot defend your own marker

Tips and tricks:

- Use colored markers, couples can only steal from a different colored marker
- Too easy? Teams need to have 4 rings in order to win
- Too difficult? Add more rings than players to make it more easy for them

Technical practice: Forehand, with running

Instructions:

- Make groups of 4
- Two players on each side, 10-15 meters distance in between
- Throw the ring and catch in dynamic form
- After throwing the ring, walk to the other side and get in line with the other players

Tips and tricks:

- Too easy? Do not use markers and let the players decide themselves where they stand and throw to
- Too difficult? Shorten the distance
- Add some music for more fun and energy!

Challenge: Serie challenge

Instructions:

- Make couples
- Two (or one) minute(s) to get your highest serie
- Every time you successfully catch the ring by hand (1 point) and by stick (3 points)
- If the ring falls on the ground, you need to start over from 0

Tips and tricks:

- Too easy? Only able to catch the ring using your stick.
- Too difficult? Make different levels, participants can decide which level they take (level 1, high-score / level 2, serie)
- Change up the couples, so all players play with a different buddy
- Add some music for more fun and energy!

Endgame: Monkey in the middle

Instructions:

- Point out a "monkey"
- The monkey tries to intercept the ring while the other players are throwing the ring to each other
- When the ring is caught by the monkey, that person becomes a player and the person who touched the ring last is the new monkey
- When the ring falls on the ground and the monkey claims it first, the monkey becomes a player and the player that touched the ring last will be the new monkey

Tips and tricks:

- Too easy? Play it with more than one monkeys
- Too easy? The monkey has to intercept the ring two times before switching spots
- Change up groups, so all players play with different players
- Add some music for more fun and energy!

www.you.fo

ontwikkelen van spel- en samenspeelvaardigheden als:

- gooien, vangen en mikken;
- ruimtegebruik en spelinzicht;
- het aanpassen van spelregels.

Daarnaast biedt het spel veel aanknopingspunten voor de domeinen samen bewegen en betrokken bewegen door het bespreken van fair play, rollen binnen een team en het reflecteren op eigen handelen. Daarmee past dit spel goed binnen een ontwikkelingsgerichte en pedagogisch verantwoorde aanpak.

Praktisch aan de slag: zo start je

YOU.FO hoeft niet 'groots' of competitief te beginnen. Juist een rustige opbouw zorgt voor succes.

Stap 1; verkennen

Laat leerlingen eerst individueel of in tweetallen kennismaken met de ring en stick: de ring oprapen, werpen, vangen en mikken.

Stap 2; kleine spelvormen

Allerlei leuke 'challenges' en mini-games in tweetallen of viertallen. Hierdoor

krijgen leerlingen veel 'bal'contacten, blijft iedereen betrokken én kun je gemakkelijk niveaus differentiëren per tweetal of viertal. Allerlei leuke en gevarieerde 'challenges' en mini-games zijn terug te vinden in het YOU.FO bewegingsonderwijs curriculum.

Scan of klik *hier* naar het 'teaching plan' van YOU.FO

Stap 3 – Eindspel (Samen spelregels maken)

Bespreek met leerlingen wat werkt: vangen met de hand? Één of meerdere end zones? Wat maakt het spel leuk en eerlijk? Deze aanpak sluit aan bij het idee van bewegen als leerproces waarin plezier en eigenaarschap centraal staan. Daarmee sluit het aan bij het domein betrokken bewegen.

In YOU.FO kun je niet scoren zonder samenspel

YOU.FO en 'Bewegen is een feest'

Tijdens de Thomas-dag werd duidelijk hoe belangrijk plezier is als motor voor leren. YOU.FO laat zien dat plezier niet voortkomt uit spektakel, maar uit:

- succeservaringen;
- samen iets nieuws ontdekken;
- gezien en gewaardeerd worden in het spel.

Lesgevers die dit spel al hebben toegepast binnen hun school, gaven aan verast te zijn door de energie in de groep: ook leerlingen die normaal minder actief zijn, doen enthousiast mee. Dat

maakt YOU.FO niet alleen een leuk spel tijdens de les, maar ook een krachtig pedagogisch instrument.

Van gymles naar bredere context

YOU.FO stopt niet bij de gymzaal.

Inmiddels zijn er:

- uitgewerkte lessenreeksen (gratis) beschikbaar. Zie de verwijzing naar het 'teaching plan' in de voorgaande QR-code;
- meer dan 70 instructievideo's;
- mogelijkheden voor schooltoernooien;
- deelname aan TeamNL Moves (voorheen Olympic Moves) vanaf 2026, tijdens de landelijke finaledag op Papendal.

Voor leerlingen kan dit zorgen voor extra motivatie en herkenning: wat zij in de les leren, krijgt betekenis buiten de gymzaal. Tegelijkertijd blijft YOU.FO in de kern een onderwijsspel, geen 'topsport' waar alleen de besten over blijven.

Tot slot

YOU.FO is geen vervanging van bestaande sporten, maar een waardevolle aanvulling op het lesprogramma. Het biedt LO-docenten een eigentijdse spelvorm waarin plezier, ontwikkeling en inclusiviteit samenkomen. Als bewegen een feest is, dan is YOU.FO een uitnodiging om dat feest samen te vieren met alle leerlingen. ●

Contact

gjel@you.fo

Giel Bos is medeontwikkelaar YOU.FO, bewegingswetenschapper en docent lichamelijke opvoeding

Foto's

Olympic Moves

Kernwoorden

YOU.FO, nieuw doelspel in bewegingsonderwijs, TeamNL Moves

Funsports in de les LO

Tijdens de Thomas-dag op 27 november 2025 was het thema: 'Bewegen is een feest'. Er werden de nieuwste trendsporten gespeeld. MDsport liet meer dan honderd vakleerkrachten funsports ervaren zoals Boardball, KanJam, PaddleSmash, Pitjau, Discit en Axe Throw. Kenmerkend is dat deze sporten in minuten klaarstaan en dat leerlingen en collega's vrijwel direct snappen wat de bedoeling is, waardoor je snel toekomt aan veel beweegtijd. De energie op de vloer was enorm, met zichtbaar plezier werd er fanatiek gespeeld en het niveau lag erg hoog. | Daan de Jonge

Wat zijn funsports?

Wat zijn funsports en waarom werken ze zo goed? Funsports zijn nieuwe, opkomende sporten en spelvormen die je snel en eenvoudig opzet, met een duidelijke spelbedoeling die je vaak al 'ziet' aan het materiaal. Juist doordat je snel start, komen leerlingen aan veel spelmomenten en veel succeservaringen. Daarnaast zijn funsports vaak compact te organiseren in kleine teams met duidelijke rollen, korte rondes en snelle wissels. Dat maakt ze geschikt voor veel LO-situaties, gymzalen, buitenvelden en pauzes.

Aansluiting op de kerndoelen

De nieuwe kerndoelen bewegen en sport sturen in het domein Leren bewegen op brede motorische ontwikkeling (veertien beweegthema's). Daarnaast is er in samenhang aandacht voor de andere domeinen; samen bewegen, betrokken bewegen met oog voor deelname aan een eigentijdse beweegcultuur. Funsports sluiten hier direct op aan, omdat ze variatie brengen in materialen en spelcontexten, snel veel beweegminuten opleveren en leerlingen uitdagen om samen te spelen binnen duidelijke afspraken. Bovendien vormen ze een natuurlijke setting voor fair play, omgaan met winst en verlies, veilig bewegen en het maken van slimme keuzes in het spel, precies de vaardigheden die je als vakleerkracht dagelijks wil ontwikkelen bij je leerlingen. Funsports in jouw LO-les betekent:

- Organiseer in kleine teams, korte speeltijd, snelle rotatie, zo houd je iedereen actief.
- Bouw differentiatie in, maak de basis

makkelijk, geef gevorderden extra uitdaging via regels of opdrachten.

- Maak een laddercompetitie, waarbij alle funsports terugkomen en je elkaar uitdaagt.

Funsports als uitvoering van beweegthema's

Veel funsports passen vaak heel logisch binnen de beweegthema's doelspelen, terugslagspelen, wegspelelen en mikken. Vrijwel altijd draaien ze om hetzelfde kernidee: samen met je team aanvallen en verdedigen met als doel punten scoren en tegelijkertijd het scoren van de tegenpartij voorkomen. Door de duidelijke spelbedoeling en het intuïtieve materiaal zit je snel in echte spelsituaties met keuzes. Waar speel je de bal? Waar maak je ruimte? Wanneer versnel je het spel? Hoe organiseer je de verdediging?

Funsports zijn snel inzichtelijk en eenvoudig uit te leggen. Dat maakt funsports ideaal om spelinzicht, samenwerken, communicatie, rolverdeling en fair play te ontwikkelen, terwijl je met korte rondes en kleine teams veel herhalingen en veel betrokkenheid krijgt. Bovendien zijn ze makkelijk te differentiëren via regels, veldgrootte, teamgrootte en scoringsopdrachten.

Niet stilstaan bij funsports

Wat funsports extra sterk maakt in de LO-les, is dat je bijna continu 'aan de beurt' bent. Door kleine teams, korte rally's en snelle wissels is de wachttijd minimaal en krijgt iedereen veel balcontacten en spelmomenten. De kracht van funsports is bovendien dat het voor

alle leerlingen een nieuwe ervaring is, en juist die nieuwheid zorgt voor een extra prikkel en motivatie. Dat levert niet alleen meer beweegtijd op, maar ook sneller leerresultaat: je oefent veel, krijgt direct feedback uit het spel en maakt in korte tijd zichtbaar progressie.

Funsports die je als LO-docent móet hebben

KanJam; frisbee mikken in een ton/'kan', samenwerking

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel KanJam

Beweegthema: wegspelelen en mikken.

De beweeguitdaging zit hem vooral in het mikken zodat je medespeler in scoringspositie komt.

Beweeguitdaging: het gecontroleerd wegspelelen en mikken met een frisbee, met de juiste dosering en richting, afgestemd op je teamgenoot.

Beweeguitvoering:

- Leerlingen moeten de frisbee zo precies mogelijk in of tegen het doel spelen, met aandacht voor richting, hoogte en snelheid.
- Omdat je om en om speelt en je de tijd mag nemen, verschuift de nadruk van 'snel reageren' naar rust, voorbereiding en bewuste keuzes: eerst kijken, dan kiezen, dan uitvoeren.
- De samenwerking vraagt om afstemming: de werper speelt 'speelbaar' (plaatsing), de partner past aan met een tik/afbuiging richting het doel.
- De uitdaging wordt groter als de afstand toeneemt of het doel smaller 'voelt': dan wordt doseren (niet te hard, niet te zacht) minstens zo belangrijk als mikken.

Didactische kans: doordat de beurten duidelijk zijn en er geen tijdsdruk is, krijgen leerlingen ruimte om te focussen op techniek en mikken. Elke worp is een nieuwe, overzichtelijke poging, waardoor leerlingen snel feedback ervaren en stap voor stap nauwkeuriger leren spelen.

PaddleSmash; pickleball gemixed met roundnet, compacte set-up

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel PaddleSmash

Beweegthema: terugslagspelen.

Beweeguitdaging: het combineren van timing, plaatsing en spelinzicht onder tijdsdruk.

Beweeguitvoering:

- De bal komt vaak onvoorspelbaar terug door het net en de hoeken.
- Leerlingen moeten snel schakelen tussen positioneren, slaan en herstellen.
- Er is weinig tijd om stil te staan, wat vraagt om een continue actieve houding en anticipatie.

Didactische kans: beginners worden meteen uitgedaagd, terwijl het spel toegankelijk blijft doordat rally's kort zijn en fouten direct leiden tot nieuwe speelkansen. Doordat de bal via het net altijd hoog uit de base terugkomt, ontstaat er extra tijd om te reageren en de bal gecontroleerd terug te spelen. Hierdoor ervaren leerlingen sneller succes, blijven ze in het spel en durven ze actief te blijven proberen.

Boardball; vervang het net door een stevig bord, snelle rebounds

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel Boardball

Beweegthema: terugslagspelen. Binnen het bredere spelthema spelen met en tegen elkaar speel je de bal heen en weer in rallyvorm en probeert het de tegenpartij moeilijk te maken.

Beweeguitdaging: het combineren van balcontrole (bump-set-spike), positie kiezen en spelinzicht bij een onvoorspelbare afsprong van het bord.

Beweeguitvoering:

- Leerlingen moeten de bal zuiver spelen (onderarms, bovenhands, aanval) en tegelijk gericht plaatsen op het bord.

Lars Aalders geeft op de Thomas oriëntatiedag uitleg over Pitjau

- De bal kan door het bord anders en scherper terugkomen dan verwacht, waardoor anticiperen en bijsturen essentieel is.
- Spelers bewegen 360 graden rond het bord en moeten steeds opnieuw de juiste afstand en lichaamshouding kiezen om te kunnen spelen.
- In 2 tegen 2 is de kern dat je snel schakelt tussen samen opbouwen (set-up) en druk zetten met plaatsing.

Didactische kansen: het spel nodigt uit tot veel herhalingen van basistechnieken (passen, setten, aanvallen), terwijl de bord-afsprong zorgt voor variatie en uitdagende spelproblemen die leerlingen spelenderwijs leren oplossen.

Pitjau; een extreem lichte bal door een ring spelen

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel Pitjau

Beweegthema: terugslagspelen.

Beweeguitdaging: Het doseren en richten van een superlichte bal, waarbij kleine foutjes in hand stand, timing en richting meteen groot effect hebben.

Beweeguitvoering:

- Leerlingen moeten leren met de handpalm te spelen en heel precies te

doseren: te hard is vaak 'over', te zacht haalt de ring niet.

- Door het lage gewicht 'dwarrelt' de bal en reageert hij sterk op spin en raakpunt, waardoor plaatsing en controle belangrijker worden dan kracht.
- Met maximaal 3 touches draait het steeds om: eerst onder controle brengen, dan richten, dan afmaken richting ring.
- In duo's vraagt het spel om afstemming: wie zet klaar, wie speelt gericht door de ring, en wanneer kies je voor veilig terugspelen versus risico voor een punt.

Didactische kansen: doordat de bal langzaam en hoog door de lucht gaat, is er vaak nét wat extra tijd om te corrigeren. Dat maakt het toegankelijk voor beginners, terwijl gevorderden kunnen spelen met gerichte plaatsing en spin om het mikken en wegspelel steeds uitdagender te maken.

Disclt; frisbee-spel, extreem dynamisch, mikken tegen een speciale paal

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel Disclt; frisbee-spel

Beweegthema: wegspelel en mikken, doelspelel.

Thomas oriëntatiedag; bijlwerpen op eigen niveau

Beweegthema: het combineren van nauwkeurig mikken met een frisbee én slim vrijlopen en samenspelen om tot een goede schotkans op de paal te komen.

Beweeguitvoering:

- Leerlingen moeten de frisbee gecontroleerd en gericht kunnen werpen om de paal te raken, waarbij richting, hoogte en dosering bepalen of je echt scoort.
- Omdat beide teams dezelfde paal aanvallen, draait het sterk om ruimte kiezen en timing van vrijlopen: wanneer bied je aan, wanneer maak je de 'snijbeweging' richting een schotpositie.
- De overgang tussen aanval en verdediging is snel door intercepties en turnovers, waardoor leerlingen steeds moeten schakelen tussen druk zetten, afschermen en weer aanspeelbaar worden.
- Regels zoals eerst een aantal passes voordat je mag schieten zorgen dat leerlingen niet alleen 'gooien op het doel', maar ook echt leren opbouwen en de beste mikpoging creëren.

Didactische kansen: het spel blijft toegankelijk omdat de focus helder is (samen spelen, mikmoment creëren) en elke aanval weer een nieuwe poging biedt. Tegelijk kun je makkelijk differentiëren met afstand, teamgrootte en afspraken over passen, waardoor zowel beginners als gevorderden uitdaging houden

AxeThrow; mikken met een veilige bijl

Scan of klik [hier](#) naar een video van het spel AxeThrow

Beweegthema: mikken.

Beweeguitdaging: het herhaalbaar en gecontroleerd werpen met de juiste dosering (kracht), richting en loslaatmoment, zodat de bijl stabiel 'vlak' in het doel blijft hangen.

Beweeguitvoering:

- Leerlingen moeten een vaste routine opbouwen: stand, armzwaai, loslaatmoment en follow-through. Kleine variaties geven direct een andere baan of rotatie.
- Omdat je om en om speelt en de tijd mag nemen, verschuift de uitdaging naar focus en precisie: rustig richten, adem/ritme, en dan pas uitvoeren.
- De opbouw in afstand/scorezones maakt differentiëren makkelijk: dichterbij is vaak succeservaring, verder weg is meer uitdaging in doseren en richten.
- Veiligheid en afspraken zijn onderdeel van de beweeguitdaging: wacht achter de werplijn, haal pas als iedereen klaar is, duidelijke beurtwisseling.

Didactische kansen: het materiaal is gemaakt om veilig te pakken en gooien op een doelwit en je krijgt per worp directe feedback (raak, bijna, te hoog/

laag, te veel rotatie), waardoor leerlingen snel gericht leren mikken.

Naast bovengenoemde en omschreven activiteiten zijn er meer activiteiten die uitdagend zijn. Ik noem er kort nog een paar met bijbehorend beweegthema tussen haakjes.

- Kerby: stoepranden, mikken tegen elkaar (mikken);
- Bulzibucket: doelwerpen in bucket toren/emmer (mikken);
- Kickit: voetvolley op compact veld (wegspelen en mikken, terugslagspelen);
- Omnikin: gigantische ballen met talloze mogelijkheden (wegspelen, tikspelen);
- Crossnet: gekruist volleybalnet voor 4 spelers of partijen. (terugslagspelen);
- Spikeball: rond net, twee teams, snelle rally's (terugslagspelen);
- YOU.FO: frisbee-achtige ringwerpen met een speciale stick (wegspelen en mikken, doelspelen).

Scholing en clinics via MDsport

Met MDsport leveren wij niet alleen sport en spelmaterialen, maar bieden wij ook scholing en clinics op maat. Omdat wij worden getraind door de uitvinders en bedenkers van deze sporten, kunnen we docenten en vakleerkrachten praktisch ondersteunen met een didactische vertaalslag naar de les. Denk aan een clinic op locatie, een studiedagdeel of een trainingsmoment waarin je techniek, organisatie, veiligheid en differentiatie oefent en direct lesklare werkvormen en materiaal meeneemt naar huis. ●

Scan of klik naar www.mdsport.nl

Contact

info@mdsport.nl

Daan de Jonge werkt bij MDsport, Apeldoorn

Foto's

Thomas oriëntatiedag

Kernwoorden

funsports, trendsporten, kerndoelen, clinics en scholing

Stoeien zonder gedoe, weg met de perfecte techniek! 1

Ecologisch stoeien geeft ruimte aan creativiteit, variatie en verschillende oplossingen

Iedereen die wel eens een stoeiles heeft gegeven, herkent het beeld: je doet een techniek voor, leerlingen proberen deze na te doen, maar zodra het spel vrijer wordt werkt de techniek niet meer. De tegenstander anticipeert, de situatie verandert en het 'trucje' valt uiteen. Dit leidt tot frustratie bij leerlingen en onzekerheid bij docenten. De vraag dringt zich op: leren we leerlingen hier echt beter van bewegen? De ecologische benadering, ook wel de *constraints-led approach* (CLA) genoemd, biedt een alternatief. In plaats van het aanleren van één juiste techniek staan ontdekken, variëren en aanpassen aan de situatie centraal. In dit artikel laten we zien hoe ecologisch stoeien kan bijdragen aan meer spelplezier, effectiever leren en meer vertrouwen bij zowel leerling als docent. | Freek van Iersel en Marcel Mutsaarts

Handelingsverlegenheid

Wanneer een aangeleerde techniek in het stoeien niet werkt, lijkt het probleem vaak bij de leerling of de docent te liggen. In werkelijkheid past het idee van één 'juiste' oplossing slecht bij de dynamiek van stoeispelen. Elke situatie is anders: partners verschillen in lengte, kracht en ervaring en ook timing en ruimte veranderen continu. Door stoeien vooral technisch te benaderen, ontstaat

het risico dat docenten het onderdeel vermijden uit angst voor onrust of onveiligheid. Dat is jammer, want stoeien biedt juist rijke kansen voor motorisch leren, sociale interactie en plezier in bewegen.

Wat is de *constraints-led approach* (CLA)?

Dit is een benadering van motorisch leren waarin leerlingen niet één vaste techniek aanleren, maar binnen

bepaalde randvoorwaarden (*constraints*) zelf oplossingen ontdekken. Newell (1986) onderscheidde drie typen *constraints*: individuele, omgevings- en taakgerelateerde factoren. Deze bepalen samen welke bewegeloplossingen op dat moment voor een leerling functioneel zijn. Daardoor bestaat er nooit één ideale beweging die altijd werkt; variatie is juist noodzakelijk en leerbevorderend.

Hoewel deze manier van kijken naar motorisch leren al decennia bestaat, zien we dat de ecologische benadering de afgelopen jaren pas binnen de vechtsportwereld een enorme vlucht heeft genomen. Verschillende internationale grappling- en jiu-jitsu-gyms werken inmiddels volledig volgens deze principes. Bijvoorbeeld: standard jiu-jitsu van Greg (Sauders) staat bekend om een trainingsfilosofie waarbij nul technieken worden voorgedaan: atleten leren uitsluitend via speelse, taakgerichte games. Opmerkelijk genoeg presteren atleten die uitsluitend volgens deze filosofie trainen ook op wereldniveau. Zoals Duivenvoorden (LO Magazine 1, pagina 9, 2023) in zijn artikel 'Niet-lineair lesgeven, en wat je dan tegenkomt' beschrijft, verloopt motorisch leren non-lineair: kleine veranderingen in taak of omgeving kunnen direct ander gedrag oproepen. Daarom is het weinig effectief om één technische uitvoering centraal te zetten. Veel krachtiger is het ontwerpen van rijke, realistische spelsituaties waarin leerlingen betekenisvolle informatie ervaren en zelf oplossingen kunnen vinden die passen bij de situatie. De rol van de docent verschuift hiermee van voordoen en corrigeren naar ontwerpen, begeleiden en uitdagen.

Ervaring

De afgelopen jaren hebben we binnen én buiten de HAN ALO uitgebreid geëxperimenteerd met zowel de traditionele manier van stoeionderwijs als met de ecologische benadering. Juist door

deze twee aanpakken naast elkaar te leggen, werd zichtbaar hoeveel verschil het maakt wanneer je stoeilessen ontwerpt vanuit het bewegingsprobleem in plaats van vanuit de techniek. Wat opvalt, is allereerst de toegenomen spelbeleving. In ecologisch ingerichte lessen starten studenten direct in een betekenisvolle spelsituatie dat past bij het beweegthema (bijvoorbeeld ontsnappen, controleren, passeren, of balans verstoren). De games zijn zo vormgegeven dat het thema wat centraal staat (bijvoorbeeld ontsnappen) ook een hogere kans van slagen heeft. Waardoor iedereen groot, klein, zwaar of licht daadwerkelijk kans heeft om succes te ervaren.

Daarnaast zien we een enorme rijkdom aan spontaan ontstane technieken en principes. Zonder dat we deze expliciet voordoen komen in de spelvormen vanzelf allerlei kernprincipes voorbij. Denk aan frames, steunpunten weghalen, het manipuleren van het zwaartepunt of het creëren van ruimte. Studenten herkennen patronen in het spel en ontwikkelen vanuit ervaring hun eigen oplossingen. Wanneer we vervolgens overstappen naar vrij stoeien blijkt dat zij veel meer opties hebben om op terug te vallen dan bij de traditionele aanpak: ze reageren

sneller, variëren meer en laten creatiever en functioneler gedrag zien. Ze weten in de vrijere vorm beter wat ze willen bereiken dan dat ze zoekend zijn naar die ene techniek.

Ontwerp

Een spelvorm is niet automatisch 'ecologisch'. Om het leren te stimuleren, moet een game voldoen aan enkele kernprincipes die in de literatuur over CLA

steeds terugkomen (Chow et al., 2021; Duivenvoorden, 2023; Newell, 1986; Renshaw & Chow, 2019):

- Representatief ontwerp: De spelvorm moet lijken op de echte stoeisituatie, zodat leerlingen betekenisvolle informatie ervaren en toepassen.
- Kernprincipes (in literatuur invarianten genoemd): De game moet duidelijke actiemogelijkheden bieden en ruimte laten om kernprincipes te herkennen en toe te passen.
- Gerichtte constraints: Door slimme spelregels of startposities kun je bepaald gedrag uitlokken zonder technieken voor te schrijven.
- Variabiliteit: Kleine variaties (andere partner, andere weerstand, andere startpositie) zorgen ervoor dat leerlingen adaptief leren bewegen in plaats van één trucje te herhalen.
- Zelfontdekkend leren: De docent stelt vragen, geeft hints en nodigt uit tot experimenteren. Leerlingen zoeken zelf oplossingen binnen de spelcontext. De kunst is dus om geen directe oplossingen/technieken te geven!

Het is wel raadzaam om samen met de leerlingen te zoeken naar/bespreken wat de onderliggende kernprincipes zijn (bijvoorbeeld steunpunten manipuleren) en tussen de rondes door wel aandacht te hebben voor deze kernprincipes. Geef de leerlingen de tijd om in meerdere rondes met soms een minimale aanpassing te ontdekken en te leren.

Ecologisch stoeien volgens CLA maakt stoeispelen toegankelijker, leuker en leerzamer

Voorbeeld games

Hieronder staan een paar voorbeelden om een idee te krijgen van wat een game is. Allebei de spelers hebben vaak een eenvoudig doel. De kernprincipes kunnen in de les meegegeven worden als focus om het doel te behalen.

Game 1: Heavy hands (doel: leren uit balans halen)

Scan of klik [hier](#) naar video game 1

Game 2: Ontsnapping sidemount (doel: leren te ontsnappen uit een controle van de zijkant)

Scan of klik [hier](#) naar video game 2

Game 3: Koala ontsnappen (doel: leren losbreken uit een vastklemming vanaf de rug)

Scan of klik [hier](#) naar video game 3

Game 4: Passeren (doel: leren passeren van frames/verdediging van tegenstander)

Scan of klik [hier](#) naar video game 4

Ervaring van een student Jarno Tuitert (judoka)

Wat deze manier van stoeien voor mij vooral anders maakte, was dat het niet draaide om het uitvoeren van één perfecte techniek. In plaats daarvan was ik steeds bezig met wat mijn tegenstander deed en hoe ik daarop kon reageren. Je gaat echt leren kijken: waar zit iemands zwaartepunt, waar zitten de steunpunten en wat gebeurt er op dat moment? Omdat iedereen anders beweegt, moet je steeds opnieuw zoeken naar oplossingen die voor jou werken. Dat maakte het leren veel actiever en eigenlijk ook gewoon leuker.

Wat me daarnaast opviel, is hoeveel dit doet voor je plezier en betrokkenheid. In de spelvormen lukt iets niet altijd meteen en soms word je gewoon gepakt, maar dat voelt niet als falen. Het zet je juist aan het denken: wat kan ik nu anders doen? Daardoor blijf je proberen en blijf je bezig. Iedereen doet mee, ongeacht ervaring of niveau. Voor mij laat deze manier van werken zien dat je door slimme spelregels en opdrachten te gebruiken, leerlingen op hun eigen manier kunt laten leren. Niet door alles voor te doen, maar door ze zelf te laten ontdekken wat voor hen werkt.

Afsluiting

Ecologisch stoeien volgens de constraints-led approach kan stoeispelen toegankelijker, leuker en leerzamer maken. Door te werken vanuit bewegingsproblemen en ruimte te geven aan ontdekken, groeit het handelingsrepertoire van leerlingen én het vertrouwen van docenten. Onze oproep is eenvoudig: probeer het uit, begin klein en durf

los te laten dat het perfect moet. Tegelijkertijd is de CLA geen vervanging van alle technische instructie. Gericht aanleren van technieken kan binnen de sport waardevol zijn, maar binnen het bewegingsonderwijs sluit een ecologische benadering vaak beter aan bij de doelen van plezier, betrokkenheid en brede motorische ontwikkeling. Kijktips:

Eco Submission Grappling (YouTube)

Nonlinear Grappling (Instagram)

Contact

Freek.vaniersel@han.nl

Freek van Iersel is docent-onderzoeker bij de HAN ALO Nijmegen, voormalig professioneel MMA-vechter en actief combat-sambo atleet bij TeamNL
M.mutsaarts@han.nl

Marcel Mutsaarts is teamregisseur bij de HAN ALO Nijmegen en trainer/oprichter van BJJ Cuijk

Bronnen

Scan of klik [hier](#) naar de bronnen

Foto's

Wessel den Houting

Kernwoorden

stoeien, niet-lineair leren, constraints-led approach, ecologisch leren

Bewegen op muziek voor iedereen

Motiverend dansonderwijs in de LO-les op het vo

Dit artikel biedt handvatten voor het ontwerpen en uitvoeren van dit bewegengebied in de les lichamelijke opvoeding (LO). Daarbij staat niet alleen het leren van bewegingen centraal, maar ook het creëren van een veilige, motiverende leeromgeving waarin leerlingen en docenten competentie, eigenaarschap en plezier ervaren. Ook wordt expliciet aangesloten bij de nieuwe kerndoelen bewegen en sport. | Jolijn Bosch

Kansen en vragen

Met de invoering van de definitieve conceptkerndoelen voor bewegen en sport in het voortgezet onderwijs (SLO, 2025), is bewegen op muziek expliciet benoemd als volwaardig beweegthema. Naast het feit dat de nieuwe kerndoelen kaders bieden vanuit het landelijke curriculum, werd in een eerder gepubliceerd artikel beschreven dat bewegen op muziek een waardevolle bijdrage kan leveren aan motivatie, zelfvertrouwen en sociale verbondenheid van leerlingen (Bosch et al., 2024). Dit biedt kansen, maar roept in de praktijk ook vragen op. Hoe zorg je ervoor dat leerlingen daadwerkelijk deelnemen aan deze beweegactiviteiten? Hoe stimuleer je samen bewegen? En hoe geef je betekenis aan bewegen op muziek?

Met name jongens en oudere leerlingen ervaren weerstand tegen bewegen op muziek. Sociale veiligheid, gendernormen en didactische keuzes van de docent maken deelname lastig, waardoor ook de docent vaak besluit het bewegengebied achterwege te laten (Alonso et al., 2016).

Het spanningsveld

In de praktijk wordt een spanningsveld ervaren: prestatie versus expressie. In veel gymlessen staat sport centraal: meetbare prestaties, techniek en competitie. Het bewegengebied bewegen op muziek vraagt echter om iets anders: kwetsbaarheid, creativiteit en persoonlijke expressie. Dit leidt in de praktijk vaak tot twee uitdagingen:

- 1 Onzekerheid bij docenten
Niet iedere docent LO voelt zich bekwaam in het geven van lessen bewegen op muziek. Hierdoor wordt soms gekozen voor óf een strak aangeleerde choreografie of motief (weinig creativiteit, nadoen) óf een volledig open opdracht ("Bedenk zelf een x aantal tellen of een dans"), wat juist verlamdend en demotiverend kan werken voor leerlingen.
- 2 Weerstand bij leerlingen
Vooral jongens en minder gemotiveerde leerlingen ervaren schaamte of angst om 'voor gek te staan'. Onderzoek laat zien dat deze weerstand vaak voortkomt uit sociale druk en eerdere negatieve ervaringen, niet uit onwil (Alonso et al., 2016).

Om deelname te vergroten is het belangrijk oog te hebben voor de bovengenoemde uitdagingen. Enerzijds is het van belang dat docenten zich

competent genoeg voelen het bewegengebied bewegen op muziek aan te bieden, anderzijds is het essentieel alle leerlingen daadwerkelijk te laten deelnemen.

Didactische uitgangspunten

Het gaat hier om motiverend dansonderwijs. Om bewegen op muziek succesvol in te zetten, is een didactische benadering vanuit *constructive alignment* nodig: duidelijke leerdoelen waarbij de focus niet ligt op de prestatie maar op de inhoud en het proces, toetsing die motiverend en betekenisvol is en passende werkvormen met oog voor sociale veiligheid die nodig is om de beoogde leerdoelen te behalen (Borghouts, 2015). Toetsing zou kunnen bestaan uit een product- en procesbeoordeling (tabel 1), waarbij de focus juist niet puur ligt op beweegniveau, maar wel op de inhoud, zoals het toepassen van de danselementen in een specifieke dansstijl. Ook het stimuleren van het samen bewegen krijgt een plek, waarbij leerlingen in samenwerking met elkaar komen tot een eindvorm. Tevens kunnen een peerbeoordeling en eigen reflectie (betekenis geven aan bewegen) onderdeel zijn van de eindbeoordeling.

Tabel 1 Kader voor proces- en productbeoordeling

Docent	Inhoud	
		<ul style="list-style-type: none"> • Passen de bewegingen bij de gekozen dansstijl? • Hoe beweegt de leerling in de ruimte? • Hoe wordt creativiteit ingezet in het motief? • Hoe komen de verschillende bouwstenen terug in de dans? • Danst de leerling in de maat en op het juiste ritme?
Peer	Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Wat vond ik van de inbreng van mijn medeleerlingen? • Wat heb ik geleerd van mijn medeleerling? • Welke invloed had het gedrag en houding van mijn medeleerling op de sfeer in de groep?
Leerling	Reflectie	<ul style="list-style-type: none"> • Wat heb ik geleerd van deze lessen en opdracht? • In hoeverre ben ik tevreden over mijn inbreng? • Wat heb ik ervaren in beleving gedurende het proces? • Wat wil ik volgende keer anders doen?

Tabel 2 Suggesties voor invulling lessen bewegen & muziek met kaders voor constructive alignment

Stijl/vorm	Doel	Activiteiten & werkvormen	Toetsing
Streetdance & breakdance	De leerling is in staat bewegen, tijd, ruimte en kracht (BTRK) in te zetten in een choreografie.	<ul style="list-style-type: none"> • Motief (<i>video 1</i>) door docent • Kriskras door de zaal (alleen, duo's) met opdracht (2x 4 verplaatsen, 2x 4 tellen op de plek). • Kriskras door de zaal met bewegingsopdracht; stopt de muziek -> bewegingsopdracht freeze. • Werken in kleine groepen met diverse ontwerp opdrachten • Werken met kijkwijzers (<i>bijlage 1</i>): breakdance – footwork, freezes, powermoves. 	Crew choreo/battle (inclusief footwork, freezes en powermoves), waarbij BTRK passend zijn.
Werelddans	De leerling toont aan zich verdiept te hebben in een dansstijl (door culturele oriëntatie).	<ul style="list-style-type: none"> • Kennismaken latin vormen, Afrodance, Indiase dans, line dance, volksdans in diverse organisaties en werkvormen, waarbij het groepsgevoel sterk aanwezig is (dansen in een cirkel, in rijen handen vast of vanuit hoeken naar het midden toe). • Vanuit vier hoeken van de zaal naar het midden toe (2x 4 tellen), in het midden bewegingsopdracht (2x 4 tellen). 	Groepspresentatie (live of video) waarbij elke groep een ander land of werelddeel vertegenwoordigt.
Modern/jazzdans	De leerling toont aan creativiteit, improvisatie en zelfexpressie, zelfstandig en in samenwerking, toe te passen in een ontworpen dans.	<ul style="list-style-type: none"> • Werkvormen in duo's, zoals spiegelen, leiden en volgen, copy & paste, kriskras door de zaal. • Werkvormen in kleine groepen, zoals de dirigent (één leider, de rest van de groep volgt), de wave (één leerling start een beweging of pose, de rest van de groep volgt als een 'wave'). • Bewegen door tekst en sfeer van de muziek, bijvoorbeeld door bewegingen te ontwerpen bij de songtekst of het verhaal. 	Choreografie in kleine groepen met een verhaal of sfeer, eventueel met behulp van een centraal thema zoals mentale gezondheid, identiteit, dromen, sport et cetera.
Materiaal	De leerling kan in samenwerking tot een motief komen, waarbij creativiteit wordt ingezet.	<ul style="list-style-type: none"> • Verkenning met materialen (hoedjes, basketballen, paraplu's, doekjes et cetera.) om tot een motief te komen. • Werkvormen in diverse structuren: in duo's met bal of hoedje, kriskras door de zaal met opdracht. • Werken met opdrachtkaarten, zoals theater/jazz (<i>bijlage 2</i>). 	Klassendans, met subgroepen (elke groep met ander materiaal).

Tabel 2 geeft een kader voor het ontwerpen van lessen bewegen op muziek, waarbij suggesties worden gegeven voor doelen, werkvormen en toetsing. Binnen elke dansstijl of les bewegen op muziek kun je gebruik maken van de danselementen bewegen (vorm en relatie), tijd (tempo en ritme), ruimte (richting en plaats) en kracht (spierspanning en energie). Deze elementen of bouwstenen helpen zowel docent als leerling om concreet te maken wat 'goed dansen' betekent.

Bij het ontwerpen van sterke lessen bewegen op muziek is het van belang aan te sluiten bij de beleveringswereld van de leerlingen. Geef leerlingen ruimte voor het kiezen van eigen muziek, stijl, vorm, presentatie. Bied hierbij wel begeleiding, zoals hulp bij het kiezen van geschikte nummers met duidelijk beat, muzikale structuur of juiste tempo (bpm). Een handige tool hiervoor is bijvoorbeeld <https://songbpm.com/>.

Geef voldoende tijd, zodat leerlingen over een langere tijd iets kunnen creëren. Spreek wel tussentijdse deadlines af of werk met formatieve evaluatiemomenten, waardoor ze stapsgewijs tot een eindproduct kunnen komen.

Ook het bewust inzetten van creativiteit in dans kan een positieve invloed hebben op het zelfvertrouwen van leerlingen, als zij zich sociaal en emotioneel veilig voelen. Echter, het inzetten van creativiteit in dans leidt niet altijd direct tot leerontwikkeling. Het is van belang krachtige beweegideeën aan te bieden en gerichte feedback te geven (Larsson et al., 2024).

Praktisch voorbeeld voor lesontwerp

Een mooi voorbeeld hierbij is een ontwerp opdracht binnen een lessenreeks streetdance. De leerlingen groeperen zich in duo's. Elk duo kiest een basisbeweging vanuit streetdance, zoals de slide of bounce. De leerlingen krijgen de opdracht om de beweging in vier variaties uit te voeren door de elementen tijd en kracht toe te passen. Denk hierbij aan het uitvoeren in slow motion, dubbel tempo, gespannen en slap. Hierna zoeken de duo's elkaar op en vormen de leerlingen groepen van vier. Beide duo's laten zien wat ze bedacht hebben bij opdracht één, kiezen de leukste variatie en voegen de twee bewegingen samen. Vervolgens krijgen ze de opdracht om in het viertal twee nieuwe bewegingen toe te voegen, waarbij ze minimaal twee niveaus toevoegen (laag, midden of hoog) en/of een keer van richting veranderen (voor, achter, zij, diagonaal). Door steeds een nieuwe opdracht toe te voegen komen de leerlingen stapsgewijs tot een motief, waarbij elke groep iets anders heeft ontworpen en elke leerling inbreng heeft. Dit geeft de docent ruimte om nadruk

te leggen op het proces en tevens de individuele leerling te begeleiden en feedback te geven. De organisatievorm met kleinere groepjes zorgt ervoor dat een veilig klimaat ontstaat, wat de deelname bevordert tijdens de les.

Scan of klik *hier* naar motief video 1

Scan of klik *hier* naar bijlage 1 Voorbeeld kijkwijzer 'breakdance'

Scan of klik *hier* naar bijlage 2 Opdrachtk kaart 'theatre jazz'

Hoe nu verder?

Een eerste stap in de juiste richting is het om de tafel gaan zitten met vaksectiecollega's, waarbij de nieuwe kerndoelen naast het curriculum worden gelegd. Sluit dat wat jullie nu doen nog aan bij de nieuwe kerndoelen? Komen de domeinen 'leren bewegen', 'samen bewegen' en 'betrokken bewegen' voldoende aan bod? Is het onderwijs in samenhang en

is er sprake van *constructive alignment*? Wat moet toegevoegd worden of juist uit het onderwijs gehaald worden?

Ga bij het ontwerpen van een lessenreeks bewegen op muziek vooral uit van wat je al kan en ga dat uitbouwen. Bied niet enkel lessen aan waarbij frontaal een dans wordt aangeleerd of waarbij leerlingen via een tablet dansjes oefenen, maar werk ook met gevarieerde organisaties en werkvormen. Geef de leerlingen de ruimte om tot ideeën te komen, waarbij je telkens uitgaat van de elementen bewegen, tijd, ruimte en kracht.

Wanneer leerlingen de ruimte krijgen om te ontdekken, te creëren en samen te bewegen, ontstaat er eigenaarschap en betekenis. Juist daarin schuilt de kracht van bewegen op muziek! ●

Bronnen

Scan of klik *hier* naar de bronnen

Contact

j.l.bosch@hhs.nl

Jolijn Bosch is Hogeschooldocent op de HALO en PABO/HALO te Den Haag

Foto's

Thomas Oriëntatiedag

Kernwoorden

bewegen op muziek, motiverend dansonderwijs

Bewegen in beeld; een praktijkvoorbeeld 1

Eenvoudige begrippen voor een relationele visie op bewegen

Alle kinderen krijgen bewegingsonderwijs, waarbij beter leren bewegen een belangrijk doel is. Het onderwijs heeft verschillende doelen, die ook bij reken- en taalonderwijs van belang zijn, maar in het beweegonderwijs gaat het specifiek over bewegen. Bij bewegen gaat het om relaties tussen omgeving, persoon en activiteit. Dit noemen we een relationele visie op bewegen. In een serie van twee artikelen wordt deze beweegvisie uitgelegd. In dit eerste artikel vanuit twee praktisch voorbeelden: hardlopen en touwtjespringen. In het tweede artikel wordt de visie vanuit een modelmatige ordening (OPA-model) uitgelegd. | Jaap Kleinpaste en Chris Hazelebach

Hardlopen

De term 'bewegen' is een verzamelbegrip voor allerlei gebeurtenissen die wij nu in onze samenleving meemaken, die een geschiedenis hebben en in de toekomst voorlopig nog wel van belang zullen blijven. Bijvoorbeeld 'hardlopen' is een gebeurtenis die veel mensen tegenwoordig doen en die al een wedstrijdport was in de Griekse oudheid en waarbij verwacht mag worden dat er in 2035 weer deelnemers zijn voor de marathon van Amsterdam. De term 'bewegen' kan op verschillende manieren begrepen worden. Een fysiotherapeut kijkt anders naar een patiënt die hardloopt dan een toeschouwer voor de tv die naar een vierhonderdmeter estafette van de Nederlandse vrouwen kijkt. Hoe keek Femke Bol naar de hardloopsters die zij moest inhalen tijdens haar estafetterace bij de olympische spelen 2022?

Nog anders is het als ik mijzelf in de winkelruit zie hardlopen, wat meestal anders is dan dat ik vanuit mijn loopervaringen verwacht had. De omgevingscontext en de intentie van de waarnemer heeft grote invloed op wat er bedoeld wordt met 'bewegen'. Mede dankzij de wetenschappen is er een enorme *know how* over wat er gebeurt tijdens bewegen. Er zijn allerlei factoren die van invloed

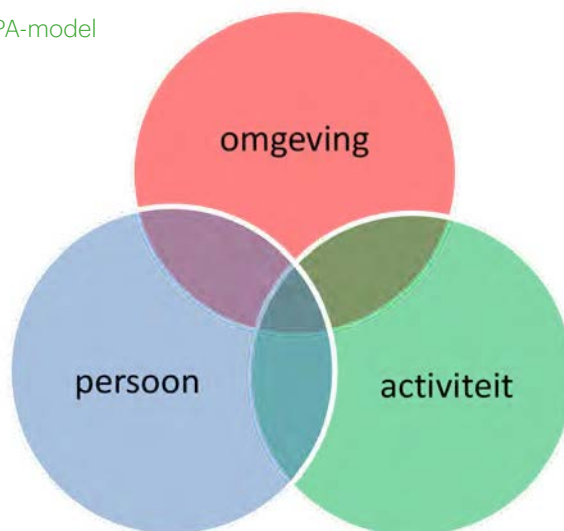
zijn: fysiologische, anatomische, psychologische, sociologische enzovoort. Deze factoren kunnen meer of minder van belang zijn afhankelijk van de reden waarom iemand wil begrijpen wat er gebeurt bij het bewegen.

Bewegen in een onderwijscontext

Deze tekst gaat over het begrijpen van 'bewegen' in de context van bewegingsonderwijs, waar kinderen 'iets' kunnen leren met betrekking tot het bewegen. Deze leercontext heeft invloed op de wijze waarop wij het

bewegen proberen te begrijpen. In deze context gaat het allereerst om een leerling, een 'persoon', die deelneemt aan het bewegen en daarmee iets kan leren. Die leerling, persoon, doet dit in een specifieke 'omgeving'. Het gaat om een specifieke omgeving die uitnodigt tot bewegen en waarbij bepaalde omgevingsfactoren onderdeel zijn van bewegen. Zonder grond onder de voeten is hardlopen lastig en het doorgeven van het estafettestokje zorgt ervoor dat de lopers hun looptempo op elkaar afstemmen. Deze algemene factoren, persoon en omgeving (mens en wereld, loper en estafettestok), zijn tijdens het bewegen verbonden door een derde factor: de 'activiteit'. Een beweegactiviteit bestaat uit allerlei tijdelijke acties. Bij het hardlopen van een estafette is dat bijvoorbeeld: het starten na het startschot, het versnellen en vertragen van het lopen, het aanreiken en pakken van het stokje, het finishen over de lijn. In de beweegactiviteit is herkenbaar dat een persoon (loper) in een omgeving van plaats verandert of iets in de omgeving van plaats verandert (bv. speerwerpen).

Figuur 1 OPA-model

Deze drie factoren; omgeving, persoon, activiteit (OPA) geven inzicht in het bewegen in een onderwijscontext. Het is een theoretisch onderscheid en de losse OPA-factoren komen tijdens het daadwerkelijk bewegen altijd tegelijkertijd in beeld (zie figuur 1).

Op de tekening wordt het OPA-model gebruikt om touwtjespringen in beeld te brengen, door elke aparte factor verder uit te werken.

Uitgaande van de tekening met touwtjespringen bestaat de 'omgeving' uit een schoolplein, een springtouw en vier kinderen. De omgeving bestaat dus niet alleen uit materialen, maar ook uit kinderen die een bepaalde functie hebben. Van deze vier kinderen draaien twee het springtouw, springt er één

over het touw en staat achter de draaier nog een kind te kijken. Deze functies zijn verbonden met afspraken tussen de kinderen, die verbonden zijn met eerdere ervaringen en een bepaalde traditie (cultuur). De omgeving bestaat dus ook uit regels die op een beeld (tekening) niet direct zichtbaar zijn. Bijvoorbeeld de regel dat de springster na tien gelukke sprongen moet stoppen en dat dan de wachter aan de beurt is. Deze drie deelfactoren materialen, deelnemers en regels geven een globaal beeld van de omgeving. Elke deelfactor kan verder uitgewerkt worden, bijvoorbeeld hoe lang is het springtouw, welke schoenen heeft de springster aan, hoeveel wind waait er op het plein?

De deelnemers aan dit beweeggebeuren zijn niet alleen

omgevingsfactoren (een soort personeel), maar ook vier unieke 'personen'. Elke persoon ervaart deze gebeurtenis op een eigen specifieke wijze. Op de tekening is niet of moeilijk te zien wat de personen tijdens het bewegen beleven. In een onderwijscontext waar een kind 'iets' kan leren is het van groot belang te begrijpen wat de behoeften van een deelnemende persoon is. Hoe is het voor de draaier om deze taak uit te voeren voor de springer, hoe voert hij het draaien concreet uit en wat zijn zijn verwachtingen? Hoe is het voor de springer? Welke relatie heeft zij met de anderen, welke kwaliteiten laat ze springend zien en welke eigen verwachtingen heeft zij? Om te begrijpen wat er omgaat bij de deelnemende persoon kunnen we op zoek gaan naar de mate waarin drie behoeften van de persoon voldaan wordt: relatie, kwaliteiten, eigenheid.

Met het benoemen van deze omgevings- en persoonsfactoren van het touwtjespringen is de kern nog niet volledig benoemd. De 'daadwerkelijke' kern van het touwtjespringen zit verborgen in de 'activiteit'. Bijvoorbeeld het draaiende touw is iets anders dan het stilliggende touw. De persoonlijke handeling van de draaier is zinloos als het niet

De factor 'activiteit' omvat drie subfactoren: wat is de uitdaging van de activiteit, welke fases en welke variaties zijn herkenbaar?

afgestemd is op de handeling van de andere draaiër. Beide zorgen ze ervoor dat het touw ritmisch ronddraait. Het ronddraaien van het touw door de draaiërs is een voorbeeld van een beweegactiviteit. Hetzelfde telt voor de handeling van de springer. Het omhoogspringen is bij het touwtjespringen alleen zinvol als ondertussen het touw eronderdoor gaat en de sprong daarna herhaald kan worden. De kern van touwtjespringen zit in de uitdaging van de activiteit als geheel van alle losse acties. De beweeguitdaging is het tempo van draaien en springen (een tijdje) op elkaar afstemmen. Om in een goed tempo te springen onderneemt de springer allerlei acties; kijken naar het draaiende touw, het loskomen van de grond, even zweven over het touw, het landen op de grond, een tussenhupje op de grond. De draaiërs moeten eerst het touw

in de draai brengen en dan de swing van het draaiende touw volgen, zo nodig het tempo iets versnellen of vertragen als de springer het tempo van het draaiende touw niet aankan. De activiteit touwtjespringen bestaat dus uit twee verschillende beweegactiviteiten die van de springer en die van de draaiërs. Samen zorgen ze voor een activiteitsuitdaging. In dit voorbeeld van touwtjespringen is er nog een vierde persoon, de wachter, die mede-invloed heeft op de activiteit, bijvoorbeeld door het aantal gelukke sprongen te tellen of een springlied erbij te zingen.

Een beweegactiviteit wordt gekenmerkt door een specifiek beweeguitdaging, die bestaat uit vele verschillende losse acties die verwijzen naar omgevings- en persoonsfactoren. Bijvoorbeeld hoe snel draait het touw, hoe hoog is de sprong, wie kijkt

er toe, welk weer is het? Hierdoor is elke touwtjespring-activiteit altijd weer net even anders dan de vorige keer. Geen enkele activiteit wordt twee keer op dezelfde wijze gedaan. Toch zijn beide activiteiten ook niet zo verschillend dat er niet een aantal overeenkomstige activiteitsfases te onderscheiden zijn. Bijvoorbeeld, de springer...

- kijkt naar het draaiende touw;
- zet af van de grond;
- springt over het draaiende touw;
- landt op de grond;
- herhaalt deze springactie.

Op grond van deze overeenkomstige fases blijven er nog allerlei variaties tijdens het touwtjespringen mogelijk. Bijvoorbeeld kleine variaties in het ritme of richting van springen. Of het zijn grotere variaties wanneer de springer zich bijvoorbeeld tijdens het springen gaat omdraaien of in de handen klapt.

De factor 'activiteit' kan begrepen worden met de volgende drie subfactoren: wat is de uitdaging van de activiteit, welke fases en welke variaties zijn herkenbaar?

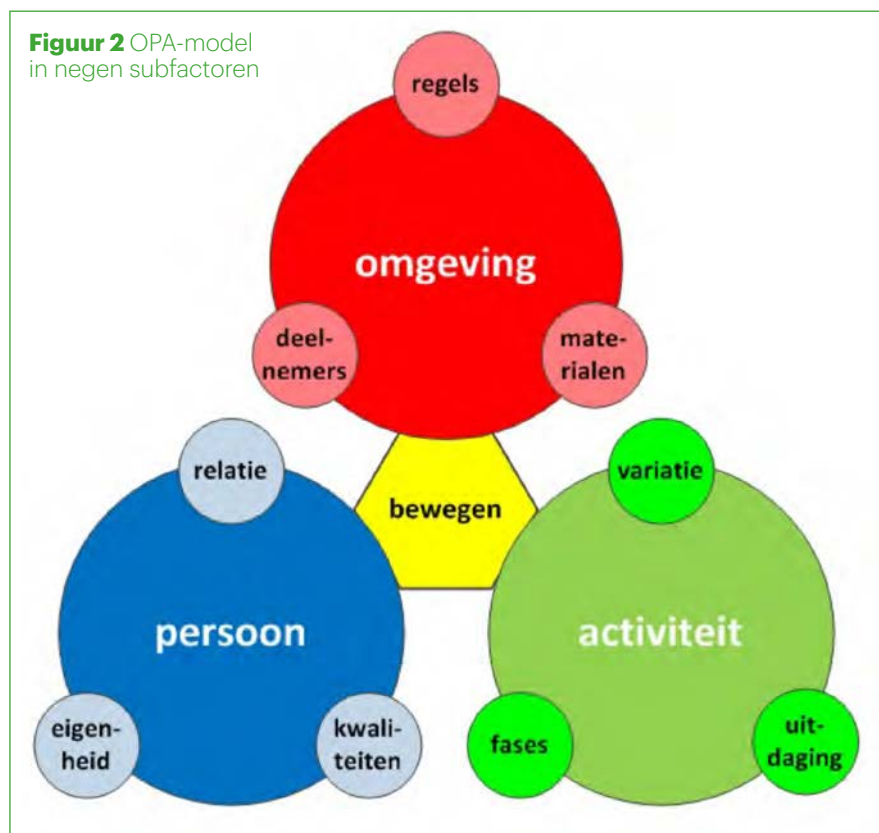
Tot zover een toelichting van het relationele bewegconcept aan de hand van het OPA-model bij het touwtjespringen. Daarbij zijn drie algemene factoren, omgeving, persoon en activiteit, verder uitgewerkt in negen subfactoren (zie tabel 1 en figuur 2).

In het volgende artikel zullen we het OPA-model opnieuw toelichten. Niet vanuit een praktijkvoorbeeld, maar vanuit de verschillende factoren van het model. ●

Tabel 1 OPA-model in negen subfactoren

OPA-model	1° subfactor	2° subfactor	3° subfactor
Omgeving	regels	deelnemers	materialen
Persoon	eigenheid	relatie	kwaliteiten
Activiteit	beweeguitdaging	fases	variatie

Figuur 2 OPA-model in negen subfactoren

Contact

Jaap.kleinpaste@gmail.com

Jaap Kleinpaste was opleidingsdocent aan de Calo Windesheim *ca.hazelebach@planet.nl*

Chris Hazelebach was opleidingsdocent aan de Calo Windesheim

Tekening

John Körver

Kernwoorden

relationele visie op bewegen, OPA-model, omgeving, persoon en activiteit

Fontys ALO Duaal voortvarend van start

In september 2025 startte Fontys met de splinternieuwe opleidingsvariant ALO Duaal. Fontys presenteerde de opleiding als hét antwoord op het tekort aan LO-docenten. Een half jaar later bekijken we met twee studenten, een werkgever en de opleidingscoördinator of ALO Duaal de hoge verwachtingen waarmaakt. | Paul Welling

// **D**eze opleiding was voor mijn werk- en privésituatie dé oplossing”, zegt Youri Vermeulen (29). Hij is een van de 45 studenten die in september startten met ALO Duaal. Youri studeerde in 2017 af aan de hbo-opleiding Sportkunde van Fontys. Na een paar jaar werken in sportretail ging hij in januari 2025 aan de slag in het bewegingsonderwijs bij het Jan van Brabant College, een middelbare school in Helmond. “Ik wilde heel graag als gymleraar voor de klas staan

en heb ervaring als sportkundige, maar geen bevoegdheid. Inmiddels heb ik een vriendin, een kind en nog een kleintje op komst, dus een voltijd alo-opleiding was voor mij qua inkomen en tijd geen optie. Toen ontdekte ik ALO Duaal en wist ik: dit is de perfecte opleiding voor mij. Werken en leren combineren, en de mogelijkheid om in twee tot vier jaar mijn bevoegdheid te halen. Ideaal.”

Creatief zijn

Jeroen van Deursen is namens het Jan van Brabant College de

leidinggevende van Youri. Waarom nam hij überhaupt iemand zonder bevoegdheid aan als LO-docent, terwijl een eerstegraads LO-bevoegdheid hiervoor vereist is? Jeroen: “Bij ons op school hebben wij specifiek onderwijs met anderstaligen. Dan wil je in eerste instantie de juiste persoon voor zo’n groep hebben staan. Youri past perfect in dat plaatje, maar heeft geen LO-bevoegdheid. Hij gaf echter direct aan die bevoegdheid te gaan halen en zei ook meteen hoe: met ALO Duaal. Wij zijn er samen verder ingedoken en besloten om deze uitdaging aan te gaan. Voor mij als werkgever is het grote voordeel van ALO Duaal dat wij Youri maar anderhalve dag in de week hoeven te missen voor zijn studie, ten opzichte van iemand die je een paar jaar kwijt bent voor een voltijd opleiding of die de alo in deeltijd volgt. Youri kan direct aan de slag en past

Youri (li) en Timo tijdens de ALO-lesdag

(vlnr) Timo, Ben en
Youri in gesprek

het geleerde direct in de praktijk toe. Ik verwacht ook, als Youri tijdens zijn studie nieuwe inzichten opdoet of ideeën bedenkt binnen lichamelijke opvoeding, dat wij daar als school dan ook van profiteren." Hoewel Youri nog geen bevoegdheid op zak heeft, werkt hij al wel (begeleid red.) als gymdocent op de school. "De vereiste van een bevoegdheid is niet onderhandelbaar", aldus Jeroen. "Maar de krapte op de arbeidsmarkt maakt dat je soms creatief moet zijn. Heel veel scholen kampen met een tekort aan LO-docenten en zetten noodgedwongen onbevoegde gymleraren voor de klas. Maar dat heeft wel een einddatum. Daarom hebben we vooraf heel duidelijk met Youri afgesproken dat hij die bevoegdheid moet halen om uiteindelijk een vaste aanstelling te krijgen."

Rijke onderwijsomgeving

Timo Nooren (27) is ook een van de 45 gestarte studenten van ALO Duaal. Hij woont eveneens samen met zijn vriendin, heeft een kind en een tweede op komst. Timo werkt na zijn

mbo4-diploma Sport en Bewegen al een paar jaar bij het BeweegBuro in Tilburg dat onder andere gymdocenten uitzendt naar basisscholen in de regio. Ook voor hem is ALO Duaal een uitkomst om werk en studie te combineren, met behoud van salaris. Timo werkt momenteel als LO-docent in opleiding bij Kindcentrum Zanddonk in Waalwijk, waarin twee basisscholen gevestigd zijn: "Studeren was alweer een tijdje geleden en het verschil tussen mbo en hbo is best groot. Maar het werk als LO-docent is gewoon te leuk, maar daar is wel een bevoegdheid voor nodig. Dus het is voor mijn carrière van belang dat ik die bevoegdheid haal, anders zal ik dit werk niet kunnen blijven doen."

Doelgroepen

Youri en Timo behoren tot twee van de vier doelgroepen studenten waar ALO Duaal zich op richt (zie grafiek 1). Youri gaat van Sportkunde naar ALO Duaal. Timo komt vanuit het mbo en werkt al een paar jaar als leraar lichamelijke opvoeding. Sommige studenten mbo-4 Sport en Bewegen

of CIOS stappen direct over naar ALO Duaal. En tot slot zijn er zij-instromers die graag LO-docent willen worden en meestal al ervaring hebben in het aanbieden van sport en bewegen in een andere context dan het onderwijs of al werken in een educatieve omgeving.

Deze mix van motivaties en achtergronden zie je volgens Fontys' opleidingscoördinator Ben Maas ook terug in de groep die nu is gestart met ALO Duaal: "Het zijn geen 17-jarige havissten die nog nooit hebben gewerkt. De meesten hebben al een aantal jaar werk- en levenservaring en een volwassen thuissituatie. Eigenlijk werken we niet met studenten, maar met professionals. Dit is dus een hele rijke onderwijsomgeving waar we ook goed gebruik van maken. Het is een soort *flipped classroom*: je gaat als docent niet zozeer zenden waarna zij het moeten toepassen, maar je vraagt eigen regie van de studenten. Zij komen voorbereid de les in en helpen elkaar vanuit hun eigen kennis, vaardigheden en werkervaring. Ik geef daarom ook duidelijk anders les aan

duale studenten dan aan voltijd studenten, omdat er al zoveel ervaring in de groep zit die je maximaal wil benutten." Youri: "Wij worden tijdens de schoolbijeenkomsten ook echt gezien als werkkenden in het werkveld en niet als 17-jarige onervaren starters. Het is mooi dat we op die manier worden behandeld en onze voorbeelden uit de praktijk met medestudenten in de les kunnen delen."

Topsportmentaliteit

De weken van Youri en Timo zien er ongeveer hetzelfde uit. Vrijdag is de inhoudelijke lesdag bij Fontys, waar theorie aan de praktijk wordt gekoppeld en direct kan worden toegepast. Woensdagmiddag komen de studenten regionaal in groepen bij elkaar voor intervisie en begeleiding. Op de andere weekdays geven de student-werknemers gymlessen of voeren andere docenttaken uit. Het werken aan opleidingsopdrachten gebeurt vooral 's avonds en in het weekend, gemiddeld 10 uur per week.

Hoe bevalt ALO Duaal tot nu toe? Pittig? Timo: "Jazeker. Ik wilde aanvankelijk de opleiding in twee jaar doen, want die mogelijkheid is er als je voldoende vrijstellingen krijgt en weet wat zelfstandig leren op hbo-niveau betekent. Maar ik

Feiten ALO DUAAL

Duur opleiding

Een voorgestelde leerroute van vier jaar. Versnelling is mogelijk onder voorwaarden.

Instroomniveau

Havo, vwo of mbo-4 diploma [CP1.1] of een 21+ toelatingstoets

Toelatingseis

Een onderzoek aanvullende eisen met een motivatiegesprek, motorische test en een medische keuring. Ook een ondertekende driepartijenovereenkomst (werknemer - werkgever - opleiding) is voorwaardelijk.

Lesdagen en contacturen

Vrijdag lesdag op Fontys ALO, woensdagmiddag [CP2.1] regionale opleidingsmiddag. 12 contacturen op de opleiding en ruimte voor voldoende zelfstudie.

Werkplekkwalificaties en voorwaarden

De werkgever biedt een relevante werkplek, waarbij minimaal 12 en maximaal 16 lessen lichamelijke opvoeding worden verzorgd. Er is ruimte opgenomen voor studie en begeleiding. De student/werknemer wordt begeleid door een alo-afgestudeerde werkplekbegeleider.

Onderwijscontext en stage

Het is mogelijk om in dezelfde onderwijscontext (po-vo-so-mbo-hbo) werkzaam te blijven en de opleiding af te ronden. Er is geen sprake van een stage in deze opleidingsvorm.

kwam er al snel achter dat dit voor mij niet mogelijk is in combinatie met werk en gezin. Ik heb mij daarbij neergelegd en dat voelt ook fijner."

Youri wil wel proberen om de opleiding sneller af te ronden: "Door mijn eerdere hbo-ervaring weet ik wat er van mij wordt verwacht en hoe ik het aantonen

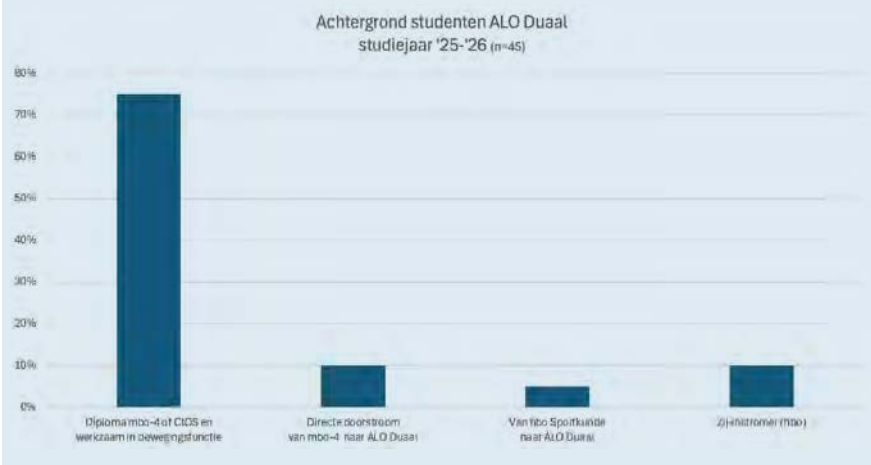
van leeruitkomsten moet aanpakken. Omdat ik ook in aanmerking kom voor vrijstellingen is een tijdsduur van twee jaar misschien iets realistischer. Maar dit vraagt van mij dan wel een absolute topsportmentaliteit." Nog voor de start van ALO Duaal verwachtte opleidingscoördinator Ben Maas nog dat ongeveer een kwart van de studenten de opleiding in twee jaar zou kunnen halen: "Dat was iets te optimistisch. Allereerst staat de kwaliteit van opleiden voorop en niet de snelheid. Ook hebben we momenteel niet veel studenten in de groep die voor een vrijstelling in aanmerking komen. Dat heeft te maken met hun vooropleiding want mbo-afgestudeerden komen niet in aanmerking voor die vrijstellingen. Het zijn met name de carrièreswitchers, die al een hbo-opleiding (in het educatieve domein) hebben afgerond, voor wie versnellen een realistische optie is. In de postpropedeuse zien we wel meer mogelijkheden om te versnellen. Maar ik denk dat het gros van de huidige groep voor de voorgestelde leerroute van vier jaar gaat. Er is in principe ook geen sprake van tijdsdruk, omdat iedereen al ergens werkt en dus een inkomen heeft."

Aan het roer

Volgens opleidingscoördinator Ben Maas is ALO Duaal een echte co-creatie van Fontys en het werkveld. Een gezamenlijke

Grafiek 1 Achtergrond van de huidige groep studenten van Fontys ALO Duaal

- diploma mbo-4 Sport en Bewegen of CIOS en werkzaam in een bewegingsfunctie: 60%;
- direct van mbo-4 Sport en Bewegen of CIOS naar ALO Duaal in combinatie met werk: 10%;
- van hbo Sportkunde naar ALO Duaal: 5%;
- zij-instromers: 10%.

Drie partijen in de opleiding: student, docent en werkplekbegeleider

verantwoordelijkheid die door de student, werkgever en opleiding wordt bekrachtigd in een 'driepartijenovereenkomst' met afspraken over het traject. Ook werkgever Jeroen van Deursen voelt dit commitment: "Samen creëren we een omgeving waarin student-werknemers zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit betekent niet dat ik me als werkgever met de inhoud van de opleiding bemoei. Fontys is prima in staat om kwaliteit en maatwerk te leveren, zoals gebeurt in ALO Duaal. Daarom heb ik ook niet getwijfeld toen Youri met dit idee kwam. Maar we spreken wel regelmatig met Fontys over de voortgang en wat ik als werkgever iets mis of nodig heb. Maar tot op heden heb ik nog niets gemist." Ben: "Het samen opleiden doen we vooral door de student-werknemer centraal te stellen en vertrouwen te geven. Die is de brug tussen de opleiding en het werkveld en staat aan het roer om werk en opleiding op elkaar af te stemmen, zodat de opleiding biedt wat de werkplek nodig heeft en omgekeerd. Verder hebben wij als Fontys heel veel partnerships in onze regio's en weten we elkaar via korte lijnen snel en goed te vinden. Ik kan me ook voorstellen dat we in de postpropeuse het werkveld nadrukkelijker bij de intervisie op de woensdagmiddagen gaan betrekken. Een mooie ambitie in het kader van samen opleiden."

De beste oplossing

Van de 45 studenten die in september met ALO Duaal startten, zijn er een half jaar later nog 41 over. Slechts vier studenten verlieten de opleiding voortijdig. Ben: "Een goed begin. Ook zijn er verrassend weinig kinderziektes." Volgens Jeroen verloopt het traject 'rimpelloos': "Youri navigeert zich er goed doorheen en weet alles goed te balanceren. Daarnaast levert ALO Duaal professionals af die al veel werk- en levenservaring hebben. Dat is belangrijk voor ons als werkgever. Het gaat namelijk niet altijd om 'ben je bevoegd', maar vooral om 'ben je bekwaam en ben je bevoegd te maken'? Dat vind ik veel belangrijker." Ook Youri en Timo zijn heel positief over ALO Duaal. "Het is heel fijn dat je nieuwe kennis en inzichten kan delen met studenten en professionals uit andere werkvelden en deze direct kan inzetten op je eigen werkplek", aldus Youri. "Ik merk ook dat ik al binnen een half jaar heel anders voor een klas sta. Dat je daarin zo snel stappen maakt is geweldig." De hamvraag na een half jaar is nu: is ALO Duaal echt hét antwoord op het tekort aan LO-docenten? Jeroen: "Het draagt onmiskenbaar bij aan de grote en acute wens van het werkveld naar meer en betere LO-docenten. Het is misschien niet het enige antwoord. Maar voor veel

mensen die al werken en een volwassen thuissituatie hebben is ALO Duaal wel de beste oplossing." ●

Scan of klik [hier](#) naar aanvullende informatie voor studenten

Scan of klik [hier](#) naar aanvullende informatie voor werkgevers en begeleiders

Contact

pieter.cornelissen@fontys.nl

Pieter Cornelissen is senior consultant marketing & communicatie bij Fontys Sport en Beweging

Paul Welling is tekstschrijver en deed dit in opdracht van Fontys Sport en Beweging

Foto's

Copyright Fontys Hogeschool

Kernwoorden

werkpleklers, ALO Duaal, duale opleiding, samen opleiden, lichamelijke opvoeding

De groepsleerkracht met een brede bevoegdheid bewegingsonderwijs in het primair onderwijs

De Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs via pabo, die in 2005 startte, heeft en had als bedoeling de kwaliteit van het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs (po) te verbeteren en het curriculum van de pabo te ontlasten. Het is een aanvullende bevoegdheid, met ongeveer 650 afgestudeerden per jaar, voor het geven van lessen bewegingsonderwijs in het basisonderwijs en het speciaal basisonderwijs. Dit is naast de smalle bevoegdheid die alle groepsleerkrachten hebben om bewegingsonderwijs te geven aan de kinderen van groep 1 en 2. | Toetsingscommissie Leergang Hilde Bax, Marco van Berkel, Winona Ensink en Paul Esveld

Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs

De opleiding is indertijd opgezet als een post-initieel traject en bestond uit vier blokken met een omvang van 800 studiebelastinguren. Tegenwoordig bestaat de opleiding uit drie blokken met een totale studiebelasting van 600 uur, die ook vaak gedeeltelijk als minor op de pabo gevolgd kan worden. Groepsleerkrachten die de opleiding geheel of gedeeltelijk post-initieel volgen zijn gedurende hun studie voor twee jaar tijdelijk bevoegd om de lessen bewegingsonderwijs te geven in alle groepen van het po.

De pabo's en de afdelingen contractactiviteiten van de hogeschoolen die de (post-)initiële trajecten verzorgen moeten voldoen aan landelijke eisen die zijn neergelegd in het opleidingskader, met daarin beschreven certificeringseisen en vastgesteld door het LOBO, het overlegorgaan van alle directeuren/opleidingsmanagers van de Nederlandse pabo's. De blokken van de Leergang worden gegeven door eerstegraads docenten met een alo-achtergrond.

Ieder blok bestaat uit vijf modules en kent een studiebelasting van 200 uur. Die is verdeeld over 52 contacturen,

eigen vaardigheid in diverse leerlijnen, 50-60 uren stage, inclusief voorbereiding en evaluatie, over de verschillende bouwen, tijd voor opdrachten en zelfstudietijd.

In het herziene opleidingskader van 2018 is gekozen om de Leergang te verdelen over verschillende vindplaatsen met daarbij behorende thema's. Deze zijn voor blok 1 aanbieden van (bewegings)activiteiten, blok 2 reguleren en leerhulp en voor blok 3 de vakspecialist bewegingsonderwijs.

Binnen deze thema's zijn duidelijke ontwikkellijnen te onderscheiden, met heldere certificeringseisen, zodat de opleidingen deze eenduidiger kunnen vertalen in toetsbare doelen. Ook zijn nieuwe certificeringseisen toegevoegd die de doorgaande ontwikkellijnen met toenemende complexiteit tussen de blokken goed weergeven. De certificeringseisen zijn niet meer los per blok beschreven, maar staan in een totaaloverzicht. Dit maakt de opbouw in complexiteit in één oogopslag zichtbaar. Zie voor het hele opleidingskader en het toetsingskader de bronnen.

Bedoeling en kwaliteitscontrole Leergang

De Leergang is een opleiding tot vakspecialist bewegingsonderwijs voor alle groepen in het primair onderwijs en het primair speciaal onderwijs (Wet op het Primair Onderwijs, Wet Expertisecentra voor het Speciaal Onderwijs en de Wet Hoger Onderwijs). Het streven is dat de vakspecialist functioneert als vakleerkracht bewegingsonderwijs op zijn of

De opleiding bestaat uit drie blokken met een totale studiebelasting van 600 uur

haar school voor één of meerdere dagen per week. In de praktijk komt ook vaak voor dat de groepsleerkracht met een brede bevoegdheid voor bewegingsonderwijs alleen de eigen groep lesgeeft.

De kwaliteit van de opleiding wordt jaarlijks gecontroleerd door de toetsingscommissie van de St. Post HBO. De opleiding heeft de plicht om hiervoor een jaarrapportage in te leveren volgens het toetsingskader met evaluaties van de deelnemers, het werkveld, de opleidingsdocenten en te reflecteren op de organisatie en de inhoud van de Leergang. Daarnaast vindt eens in de vier jaar een heraanvraag voor accreditatie van de Leergang plaats.

Ontwikkelingen en perspectief

Ieder jaar zijn er zo'n 650 groepsleerkrachten die de Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs met succes afronden. Dit is een grote groep met veel potentie. Met

groepsleerkrachten die ook vakspecialist bewegingsonderwijs zijn, hebben schoolleiders goud in handen. Als deze vakspecialisten aan meer klassen bewegingsonderwijs geven, kunnen zij een enorme meerwaarde hebben voor de school.

Het huidige opleidingskader van de Leergang is voor het laatst vernieuwd in 2018 en met het nieuwe Beroepsprofiel leraar lichamelijke opvoeding 2025 en de definitieve conceptkerndoelen bewegen en sport is er genoeg reden om opnieuw een innovatieslag te maken.

De vakspecialist bewegingsonderwijs kan naast lessen bewegingsonderwijs ook een bijdrage leveren aan het stimuleren van meer en beter bewegen in en om de school, kinderen enthousiasmeren om te bewegen in verschillende contexten en het bewegen in de klas een impuls geven. Bewegen en sport krijgt zo op school een prachtige plaats. ●

Bronnen

LOBO (2018). Opleidingskader 2018. Scan of klik [hier](#)

LOBO (2010). Bijgesteld toetsingskader. Scan of klik [hier](#)

Contact

h.h.t.bax@gmail.com

Hilde Bax, Marco van Berkel, Winona Ensink en **Paul Esveld** (CPION) zijn leden van de toetsingscommissie Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs.

Kernwoorden

Leergang vakbekwaam bewegingsonderwijs, tijdelijke bevoegdheid, vakspecialist bewegingsonderwijs po

Gebruik jij al de combinatie van een leerlingvolgsysteem en plansysteem in het bewegingsonderwijs?

Probeer VolgMij en PlanMij nu vrijblijvend een maand gratis!

Volg Mij en Plan Mij bieden jou de tools die je werk leuker, makkelijker en betekenisvoller maken. Het leerlingvolgsysteem Volg Mij geeft je inzicht in de beweegvaardigheid en motorische ontwikkeling van je leerlingen. Plan Mij is een handige planningstool voor je lessen, waarmee je eenvoudig je lessen kunt aanpassen en verbeteren.

VolgMij is gebaseerd op de motorische leerlijnen en reguleringsdoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs. Hiermee volg je leerlingen op verschillende niveaus gedurende meerdere momenten per schooljaar. Daardoor krijg je een nauwkeuriger en betrouwbaarder beeld van de beweegvaardigheid van je leerlingen.

Met Plan Mij kun je snel en eenvoudig je dag-, week-, maand- of jaarplanning maken. Doordat Plan Mij bijhoudt welke leerlijnen je hoe vaak hebt aangeboden, zie je in een oogopslag of je ergens wel of niet voldoende aandacht aan hebt besteed. Plannen kan zo veel gestructureerder en nauwkeuriger.

Meer weten?

Kijk op www.janluitingfonds.nl/volgmij-planmij

janluitingfonds[®]
blijven groeien in je vak

CANONLO.NL

CANON LO....
Hét overzicht van de lichamelijke opvoeding

Cijfers geven

Er zijn twee zaken waarmee je rekening moet houden. Wil je een cijfer geven is het eerste wat je je moet afvragen. Het tweede is wat dan de inhoud is van je cijfer. Dit is niet een vraagstuk dat alleen vandaag geldt. Een cijfer wordt al heel lang gegeven. Het is een beoordeling van een leerling die... tja wat eigenlijk?

In 1920 werd in de Wet op het lager onderwijs bepaald dat ook voor lichamelijke oefening, zoals het vak toen heette, een cijfer gegeven moest worden. Ondanks deze wettelijke verplichting werd hier, ook toen al, door betrokkenen echter niet eensgezind over gedacht. Jelle Zondag (1921) beschrijft hoe rond 1930 de discussie hierover opbloeide. Niet iedereen vond het geven van een cijfer even belangrijk en als het al werd gegeven, dacht men nog wel verschillend over het belang dat eraan toegekend moest worden, bijvoorbeeld bij de overgang naar een volgend leerjaar of de examinering. Toonaangevende vakgenoten in die tijd vonden dat aan het vak hetzelfde gewicht toegekend moest worden als aan andere schoolvakken (Zondag, 2021). Scoorde een leerling onvoldoende dan was het leerproces niet voltooid en moest hij het jaar dus nog maar eens overdoen (Zondag, 2021). Kramer was iemand die de discussie over de inhoud van het cijfer in 1930 aanzwengelde. Later in 1945 werkte hij die gedachten verder uit en kwam tot de conclusie dat het cijfer voor het vak primair dient te zijn gebaseerd op de vorderingen van de leerling.

Dat is nogal wat. Alle leerlingen worden langs dezelfde lat gelegd terwijl ze op cognitieve deelnemen aan een bepaald niveau. Aanleiding voor de discussie was de wettelijke bepaling dat rekening moest worden gehouden met ieders lichamelijke capaciteiten. Zo was een veel gehuldigd standpunt dat het cijfer tot stand moest komen op basis van inzet (Zondag, 2021). Ook iemand met mindere fysieke vermogens kon zich immers zo bewijzen. Anderen meenden dat daarnaast aspecten als inspanning, doorzettingsvermogen en initiatief beoordeeld moesten worden omdat die een teken waren van 'iets essentiëlers'. In hun ogen ging het in het vak en de opvoeding eigenlijk om persoonlijkheidsvorming. Het gegeven cijfer kan dus verschillende ladingen dekken.

Christa Krijgsman deed onderzoek naar de effecten van beoordelen bij LO op de motivatie van leerlingen voor het vak (Krijgsman, 2021). Uit dat onderzoek bleek dat de praktijk van een cijfer geven na elke lessenreeks negatief werkt, terwijl het stellen van duidelijke leerdoelen en het geven van procesgerichte feedback, positief doorwerkt op de motivatie van leerlingen voor LO.

Zo kwam in de jaren 2010-2020 het fenomeen *formatief beoordelen* op scholen steeds meer op. Daar waar de beoordeling van leerlingen voorheen meestal werd gezien als het eindpunt van het leerproces, wordt formatieve beoordeling ingezet om het leren van leerlingen richting te geven en te ondersteunen (Sadler, 1989; Black & Wiliam, 1998). Vaak wordt deze ontwikkeling ook gezien als een reactie op de 'afrekencultuur' die ontstond gedurende de neoliberale hervormingen in de jaren '80 en '90. Dit formatieve beoordelen werd ondersteund door de bevindingen in het onderzoek van Fontys: 'Een punt voor gym' (2012). Het bleek dat er verbeteringen mogelijk waren in de betrouwbaarheid van de beoordeling, bijvoorbeeld door te zorgen dat alle leraren binnen een school met dezelfde beoordelingscriteria werken (Borghouts et al., 2017). De wens om tot een gedegen aanpak van formatieve beoordeling te komen, werd door de KVLO ingevuld via de ontwikkeling van VolgMij: een systeem om de vorderingen van leerlingen op het leerdomein te volgen. In rap tempo verschenen er vele motorische testen en ook andere volgsystemen. De veelheid van die ontwikkelde test- en volgsystemen was voor de KVLO en Mulier Instituut aanleiding om in 2019 een kennisbank van de voorhanden meetsystemen samen te stellen en online te publiceren op www.lerenbewegenmeten.nl.

Zo zien we dat het cijfer geven steeds vaker wordt vervangen door leerlingvolgsystemen die een breed palet van aandachtspunten vertegenwoordigen. Wil je meer weten? Kijk op CanonLO.nl

Bronnen

Vensters 1980, 2012 en hun verdiepingen
Jan Luiting Fonds *VolgMij*
www.lerenbewegenmeten.nl

BEWEGEN OVERWEGEN

Ubuntu penalty

Tijdens de finale van de Afrika-cup 2026 gebeurde er iets bijzonders. In de blessuretijd was de stand 0-0 en toen nam de scheidsrechter twee twijfelachtige beslissingen in het nadeel van één partij.

De benadeelde partij koos ervoor om te stoppen en ging naar de kleedkamer. Na overleg kwamen ze terug op het veld en ging het spel door met het nemen van de omstreden penalty. De penaltynemer schoot de bal niet in het doel maar in de handen van de keeper, waardoor de stand gelijk bleef en het spel verder kon gaan met een verlenging. Was dit een domme fout van de penaltynemer of een bewuste keuze? Wat opviel was dat de keeper bleef staan, terwijl de meeste keepers bij

een penalty duiken. Bovendien gingen de medespelers van de keeper niet juichen toen de keeper de penalty had gestopt, alsof ze wisten wat er ging gebeuren.

Zou de penaltynemer het expres hebben gedaan, omdat hij met een onterechte penalty niet wil winnen? Er is een Afrikaanse term 'Ubuntu' en dat betekent 'ik ben omdat wij zijn'. Voor het echte spelen is gezamenlijkheid belangrijker dan persoonlijk gewin. We kunnen nog veel leren van andere culturen! ●

Kum van Ree

Tekening Jolet Leenhouts

ONDERWIJS

Functiereeks vakleerkracht bewegingsonderwijs po

Naast het verzorgen van de lessen bewegingsonderwijs in het po, met een verantwoordelijkheid voor zorg, professionalisering, een leerlingvolgsysteem en taken binnen de school of vakgroep, wordt steeds meer een bredere taak gevraagd van de vakleerkracht. Dat betreft bijvoorbeeld het ontwikkelen van een dynamische schooldag, het opzetten van een vakgroep of inzet als expert op je eigen of meerdere scholen.

Past er bij deze complexere invulling van het vak geen LC-functie, heb ik daar dan recht op? Een vraag die vakleerkrachten stellen aan directies of coördinatoren van de vakgroep. Vanuit deze vraagstelling ontstond de wens van het netwerk vakgroep coördinatoren om een functiereeks voor de vakleerkracht te ontwikkelen passend bij de taken van de 'moderne' vakleerkracht bewegingsonderwijs.

Voor vakgroepcoördinatoren was al een functiereeks ontwikkeld. In gesprekken met het werkveld kwam de wens om ook voor de vakleerkracht zelf duidelijk te maken welke taken en verantwoordelijkheden bij verschillende functieniveaus horen. Dit heeft geleid tot een functiereeks beschikbaar voor alle KVLO-leden.

De functiereeks beschrijft de drie functieniveaus: LB, LC en LD. Deze niveaus laten zien hoe de werkzaamheden van de vakleerkracht zich onderscheiden, vanzelfsprekend altijd afhankelijk van de context van de school of stichting. De basis is de vakleerkracht LB. Dit is de vakbekwame vakleerkracht die zelfstandig lessen verzorgt en verantwoordelijk is voor het pedagogisch en didactisch proces binnen het bewegingsonderwijs. Daarnaast draagt deze vakleerkracht bij aan de schoolontwikkeling, bijvoorbeeld door te werken aan een vakwerkplan, het begeleiden van stagiaires of het toepassen van kennis van MRT of groepsdynamica.

Bij het LC-niveau verschuift het accent. De LC-vakleerkracht is vaker trekker of projectleider bij onderwijsontwikkeling of verbetering. De LC-vakleerkracht kan specialistische kennis inzetten binnen de school, bestuur of vakgroep. Denk aan het ontwikkelen van beleid rond de beweegrijke schooldag

of het begeleiden en scholen van collega's. In sommige situaties kan het ook gaan om een gezaghebbende vakleerkracht met een voorbeeldrol, zonder dat daar direct beleidsontwikkeling aan gekoppeld is.

Bij de LD-vakleerkracht ligt de focus op bovenschools werken, onderzoek en meerjarige visieontwikkeling. Deze vakleerkracht verbindt bijvoorbeeld praktijk met onderzoek en beleid en vertaalt inzichten naar de eigen school, een scholengroep of de sector. Niet elke school heeft ruimte voor of behoefte aan dit niveau. Maar de functiereeks maakt wel zichtbaar welke taken en verantwoordelijkheden horen bij de LD-vakleerkracht.

Belangrijk is dat de functiereeks geen vast stramien oplegt. LC en LD zijn geen rechten die je kunt 'eisen' als vakleerkracht, maar bieden inzicht in welke taken en voorwaarden passen bij welk functieniveau. De functiereeks kan ingezet worden als basis voor het gesprek met directie of bestuur. Hierbij is altijd sprake van maatwerk en afstemming op het beleid van het bestuur, de schoolafspraken of bijvoorbeeld de omvang van de vakgroep.

De totstandkoming is te danken aan het netwerk vakgroepcoördinatoren primair onderwijs van de KVLO. Binnen dit netwerk denken en werken meer dan zestig vakgroepen actief mee. Op basis van de functiereeks van de groepsleerkracht (AOB) en door het uitwerken van praktijkervaringen, vragen en dilemma's uit het werkveld kon de functiereeks worden opgebouwd. Een product waar het netwerk trots op kan zijn en wat elke vakleerkracht in het po nu kan ondersteunen in het gesprek rondom een passende waardering en invulling van hun functie.

Interesse in het document, scan of klik [hier](#) (alleen voor KVLO-leden).

Of interesse in deelname aan het netwerk voor vakgroepcoördinatoren, mail dan naar onderwijs@kvlo.nl

Simone de Vries, Oscar Scipio en Wiebe Faber
 Onderwijsadviseurs po en voorzitters netwerk vakgroepcoördinatoren

Het einde van 104 weken arbeidsongeschiktheid in zicht – wat nu?

Stel dat je als werknemer al bijna twee jaar (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt bent en al die tijd ook bezig bent met re-integreren. Het einde van die twee jaar, 104 weken, kan voor werknemers onzekerheid met zich meebrengen, want hoe gaat het straks verder zodra die twee jaar voorbij zijn? In dit artikel lees je daar over meer.

Loondoorbetalingsplicht werkgever

Zolang de werknemer (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt is, is de werkgever verplicht het loon aan de werknemer door te betalen. In het eerste ziektejaar bedraagt dit 100 procent van het salaris van de werknemer en in het tweede jaar bedraagt dit 70 procent van het salaris van de werknemer. Normaliter hebben werkgevers wettelijk gezien een loondoorbetalingsplicht van 104 weken. Echter, de cao po en cao vo wijken hiervan ten gunste van de werknemer af: de loondoorbetalingsplicht van de werkgever blijft doorlopen zolang de arbeidsovereenkomst met de werknemer niet is beëindigd. Dit staat in artikel 4 sub a van de ZAVO (bijlage 11 uit de cao vo) en artikel 4 lid 1 van de ZAPO (bijlage 17 uit de cao po). Sommige werkgevers denken dat de arbeidsovereenkomst na het aflopen van de 104-wekentermijn per direct en moeiteloos kan worden beëindigd. Zo eenvoudig gaat dat echter niet. Een werkgever zal ten aanzien van de arbeidsovereenkomst van de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte werknemer pas vervolgstappen kunnen nemen nadat het UWV het besluit met daarin het 'arbeidsongeschiktheidspercentage' heeft gedeeld.

Aanvraag WIA-uitkering

Rond week 88 van de in totaal 104 weken ontvangt de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte werknemer een uitnodiging van het UWV om een WIA-uitkering aan te vragen. Tijdens de keuring toetst het UWV onder andere de mate van arbeidsongeschiktheid van de werknemer. Er wordt bekeken wat de werknemer verdiende voordat hij ziek was en wat hij nog zou kunnen verdienen met de huidige beperkingen. Dit wordt ook wel de 'restverdiencapaciteit' genoemd. Het verschil in dat salaris wordt uitgedrukt in een percentage. We noemen dit in de volksmond ook wel 'arbeidsongeschiktheidspercentage'.

Besluit UWV

Een werknemer kan pas worden ontslagen wanneer de beslissing van het UWV inhoudt dat de werknemer 35 procent of meer arbeidsongeschikt is. Dit is vastgelegd in artikel 20 lid j van de ZAVO en artikel 20 lid 6 van de ZAPO. In dat geval zal de werkgever een ontslagvergunning moeten aanvragen bij het UWV om het dienstverband rechtsgeldig te kunnen opzeggen. Voordat het UWV een dergelijke ontslagvergunning toewijst, moet de werkgever aantonen dat:

- werknemer door ziekte of gebreken zijn werk niet meer kan verrichten;
- de termijn van de wettelijke loondoorbetalingsverplichting voorbij is;
- de werknemer niet binnen 26 weken kan herstellen voor het verrichten van zijn werk;
- de werknemer niet binnen 26 weken zijn werk in aangepaste vorm kan verrichten;
- de werknemer niet binnen een redelijke termijn kan worden herplaatst in een andere passende functie, ook niet met behulp van scholing.

Vaak biedt de werkgever de werknemer in de praktijk eerst een vaststellingsovereenkomst (beëindigingsovereenkomst) aan om tot een beëindiging van het dienstverband te komen ter voorkoming van een procedure bij het UWV. In een dergelijke overeenkomst worden de afspraken tot beëindiging van het dienstverband wegens langdurige arbeidsongeschiktheid vastgelegd en wordt de arbeidsrelatie met wederzijds goedvinden beëindigd.

Is de werknemer minder dan 35 procent arbeidsongeschikt? Dan mag de werkgever de werknemer 'niet' ontslaan. De werknemer blijft dus in dienst. De werkgever moet dan met de werknemer om tafel om afspraken te maken over het vervolg van de arbeidsovereenkomst van de werknemer. Een optie is dat de contracturen worden aangepast of dat de functie van de werknemer wordt aangepast. Beide partijen moeten hierin een constructieve houding aannemen. Blijf met elkaar in gesprek en denk in oplossingen. Kom je er niet uit met elkaar? Vraag ons dan om hulp. Wij kunnen je begeleiden in dit proces en de voorgelegde vaststellingsovereenkomst beoordelen. Neem daarvoor contact op met juristen@kvlo.nl.

SCHOLING

SCHRIJF JE NU IN!

Woensdag 25 maart 2026
16.00 - 20.00 uur
Lek en Linge Culemborg

Masterclass Beoordelen en formatief evalueren bij BSM/LO2

Het beoordelen van leerlingen binnen het vak LO is voor veel leraren een uitdagend onderdeel van het beroep. Bij LO2/BSM is dat zeker niet anders en de in ontwikkeling zijnde nieuwe eindtermen maken de uitdaging niet kleiner.

In deze workshop geven we theoretische inzichten waarmee je vervolgens aan de slag gaat om deze naar de praktijk te vertalen. We zoomen in op het (digitale) portfolio als mogelijke aanpak voor BSM/LO2. Daarbij maken we waar mogelijk de koppeling met de nieuwe (concept) eindtermen. Ook gaan we in op formatief evalueren/handelen. Hoe doe je dat concreet bij praktijklessen van BSM/LO2?

Kosten

€ 142,50 voor KVLO-leden,
€ 199 voor niet-leden

Maandag 13 april 2026
15.30 - 19.30 uur
KVLO - Zeist

Cursus 'Check je PTA'

Voldoet jouw PTA aan de wettelijke eisen? Sinds een aantal jaar is de inspectie en de VO-raad scherper geworden over de inhoud van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA). Ook het examenreglement en de organisatie van het Examensecretariaat is flink verscherpt. De VO-raad maakt elk jaar een checklist PTA en een checklist examenreglement. De KVLO heeft voor de schoolexamenvakken LO (hv)/LO1 (vmbo) en voor de keuze-examenvakken BSM (hv) en LO2 (vmbo) checklists gemaakt.

Onder leiding van onderwijsadviseur Eric Swinkels duik je diep in de materie hoe je de landelijk vastgestelde eisen vertaalt naar een rijk, breed en passend onderwijsprogramma in de bovenbouw vo. Tijdens deze scholing komen verschillende PTA-voorbeelden aan bod.

De cursus sluit aan bij het eigen vakwerkplan en zorgt dat het schooleigen PTA voldoet aan de eindtermen. De cursus is bedoeld voor zowel het reguliere vak LO(1) als de examenvakken BSM en LO2. Het doel is dat je met een verbeterd PTA naar huis gaat.

Kosten

€ 142,50 voor KVLO-leden,
€ 199 voor niet-leden

Dinsdag 2 juni 2026
10.00 - 16.00 uur
KVLO Zeist

Starterscursus vakgroepcoördinator bewegingsonderwijs po

Speciaal voor vakgroepcoördinatoren die starten of die de vakgroep verder willen ontwikkelen biedt de KVLO een Starterscursus vakgroepcoördinator bewegingsonderwijs PO aan.

Tijdens deze scholing nemen wij, Simone de Vries, Wiebe Faber en Oscar Scipio je mee op verschillende thema's die je helpen de organisatie rondom jouw vakgroep te verbeteren. Met praktische voorbeelden inspireren wij je en gaan we samen de mogelijkheden verkennen binnen jouw context.

Kosten

€ 142,50 voor KVLO-leden,
€ 199 voor niet-leden

Scholing

Meer weten over onze scholing of hoe jouw activiteit in onze online-kalender geplaatst kan worden?

Kalender

In de onlinekalender vind je alle landelijke scholingen en activiteiten van de diverse afdelingen en opleidingsorganisaties.

Contact
info@kvlo.nl

Scan of klik *hier* naar de Goed Leren Beweging nieuwsbrief van de KVLO

NIEUWS

Denk mee met de ontwikkeling van leerlijnen voor jouw leergebied!

In 2025 is SLO gestart met het ontwikkelen van leerlijnen voor de leergebieden Nederlands en rekenen en wiskunde. Nu starten we met het ontwikkelen van leerlijnen voor bewegen en sport. Tijdens het ontwikkelproces maken we gebruik van een klankbordgroep per leergebied die we met regelmaat raadplegen. SLO nodigt je uit om deel te nemen aan de klankbordgroep van bewegen en sport.

Wat ga je doen?

De ontwikkelaars nemen de klankbordgroep mee in het ontwikkelproces en leggen overwegingen en dilemma's voor. Daarnaast geeft de klankbordgroep feedback op concept-leerlijnen. De klankbordgroep komt drie tot vier keer bij elkaar. Zo zorgen we voor leerlijnen die bruikbaar zijn voor de onderwijspraktijk.

Wie zoeken we?

Voor deze klankbordgroepen is SLO op zoek naar leraren lichamelijke opvoeding (po/so en onderbouw vo/vso/pro) die op schoolniveau naar het curriculum van bewegen en sport kijken.

Waarom wil je dit niet missen?

De mogelijkheid om rechtstreeks in dialoog te gaan met de curriculumontwikkelaars. Je helpt scholen om van kerndoelen goed onderwijs te maken. Deelname levert ook een vergoeding op.

Scan of klik naar [Ontwikkeling leerlijnen - SLO](#) en [Aanmelden klankbordgroepen - SLO](#)

Installatierede Johan Steenbergen als HAN lector Sport, bewegen en samenleving

Op donderdag 22 januari 2026 hield Johan Steenbergen zijn installatie-rede als HAN lector Sport, bewegen en samenleving. De titel van zijn rede is: Sport en bewegen, Haarlemmerolie voor de samenleving? Het lectoraat is gericht op een sportklimaat waarin iedere Nederlander een leven lang op een gezonde en verantwoorde manier kan sporten en bewegen. Scan of klik *hier* naar meer informatie

Expertgroep (v)so bewegen en sport start met actualisatie functionele kerndoelen

Een expertgroep gaat aan de slag met de actualisatie van de functionele kerndoelen bewegen en sport. Functionele kerndoelen zijn nodig voor leerlingen in het speciaal onderwijs die zeer moeilijk leren of een meervoudig beperking hebben én voor leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs die uitstromen naar dagbesteding of arbeidsmarkt. De uitdaging voor de expertgroep ligt vooral in het recht doen aan de

diversiteit van deze doelgroep. Hoe zorg je voor een allesomvattende visie en doelen die aansluiten bij zowel zml/mb-leerlingen als leerlingen die uitstromen naar vso dagbesteding en vso arbeidsmarkt? Scan of klik *hier* naar meer informatie

Podcast Kerndoelen (12)

Naar aanleiding van topic LO Magazine 2 spreken Nathalie Termorshuizen en Ger van Mossel met Alexander van der Kooi (leraar bewegingsonderwijs) en Corike van de Merwe (leerplanontwikkelaar bewegen en sport bij SLO) over de definitieve conceptkerndoelen voor po en onderbouw vo. Waar liggen nieuwe accenten en uitdagingen, wat betekent dit voor de praktijk en hoe worden deze geïmplementeerd? Scan of klik *hier* naar alle podcasts van de KVLO. Of ga rechtstreeks naar alle podcasts van de KVLO op *Spotify*

STUDIEDAG ALLES IN BEWEGING

EDITIE 16

WOENSDAG
20 MEI 2026
AMERSFOORT

THEMA: SPORT, SPEEL EN
STRAATGEDRAG

PO & VO | THEORIE & PRAKTIJK

MET O.A. MARCEL VAN HERPEN EN STEVEN PONT

TICKETS.ALLESINBEWEGING.NET

8,6

BONUS

EN VERDER

Een omkering in de didactiek van het bewegingsonderwijs

In het bewegingsonderwijs werken veel leerkrachten volgens een vast didactisch stramien: doelen stellen, de beginsituatie bepalen, een methode kiezen en achteraf evalueren. Dit biedt structuur, maar roept ook vragen op. Wat leren kinderen daadwerkelijk in de gymles? En hoe krijgen hun eigen ervaringen en leerwensen invloed op het onderwijsproces? Dit artikel verkent een omkering van de didactiek, waarbij evalueren niet het eindpunt is, maar het begin. Door het gesprek met het kind centraal te stellen, ontstaat ook ruimte voor persoonsvorming en groepsbinding. Zo wordt het bewegingsonderwijs rijker, betekenisvoller en meer afgestemd op verschillen tussen kinderen. | Chris Hazelebach

De vier didactische hoofdvragen gaan over doelstelling, beginsituatie, methode en evaluatie. Eerst moet de doelstelling helder zijn, dan bekijkt de leerkracht de beginsituatie om te oordelen waar het onderwijs kan beginnen. Daarna kiest een leerkracht een methode of maakt een eigen schoolwerkplan en voert deze uit. Tenslotte wordt het gegeven onderwijs geëvalueerd in welke mate de doelen gerealiseerd zijn (zie figuur 1). Het didactische proces begint dan opnieuw door de doelen eventueel aan te passen en de nieuwe beginsituatie opnieuw te analyseren. Dit proces heeft de neiging om van boven (doelen) naar beneden (leereffect) te werken. De leerkracht bepaalt met de doelen de richting van het onderwijs en het kind volgt.

Figuur 1 Vier didactische hoofdvragen

Pas als het onderwijs gegeven en geëvalueerd is, krijgt het kind invloed op het onderwijsproces. Door niet aan het einde te evalueren, maar tussendoor (formatief evalueren) kan er al eerder rekening gehouden worden met de

wensen van het kind. Dit is het begin van een omkering van de didactiek, waarbij de leerwensen van de kinderen invloed krijgen op de wijze waarop de methode gehanteerd wordt. In deze tekst een poging om de didactiek om te keren, waardoor de het kind meer invloed krijgt op het onderwijs (zie figuur 2).

Figuur 2 Omkering in de didactiek van het bewegingsonderwijs

De evaluatievraag begint bij een gesprek

De uitwerking van de evaluatievraag is lastig omdat de diversiteit aan leerprocessen zo omvangrijk is dat het voor de leerkracht moeilijk is om te bepalen wat een leerling in één bepaalde les daadwerkelijk geleerd heeft. Bovendien bewegen de kinderen niet alleen in de gymles, maar ook op de sportvereniging, op het schoolplein, in de buurt, thuis, zodat het lastig te weten/meten is wat de concrete leeropbrengst van het onderwijs is. In de afgelopen jaren zijn er verschillende evaluatie-instrumenten ontwikkeld (bijvoorbeeld Volg mij, MQ-test) om te observeren of te

meten wat de kinderen geleerd hebben. De onderwijsraad (2018) schrijft in haar beleidstekst 'Toets wijzer', dat de huidige toetsmethoden niet passend zijn voor het verbeteren van het onderwijs. Leerkrachten, kinderen en ouders worden overspannen van allerlei testen om te meten wat er geleerd is. Het avontuur van het bewegen verdwijnt door de testen en leerlingvolgsystemen uit beeld. De didactische ontwikkeling van doelstellingen naar methode is waardevol geweest, maar stagneert bij de evaluatie. Hoe kun je als leerkracht in een klas met dertig kinderen erachter komen wat elk kind geleerd heeft, wanneer je er rekening mee wilt houden dat elk kind een eigen uniek leerproces meemaakt?

Vanuit de doelstelling kan slechts een beperkt deel van het leerproces geëvalueerd worden, alleen dat deel dat vooraf te plannen valt, wat overeenkomstig is voor alle deelnemende kinderen.

In deze tekst een poging om de didactiek om te keren, waardoor de het kind meer invloed krijgt op het onderwijs

Het zijn de doelen die gerelateerd zijn aan de activiteit die de kinderen van de leerkracht moeten doen; bijvoorbeeld rekenen, tekenen, schrijven, bewegen. Deze activiteiten kunnen in een onderwijscontext als een expliciet leerdoel benaderd worden. Biesta (2007) noemt dit de kwalificeringsdoelen van het onderwijs. Reken/taal of bewegingvorming zijn belangrijke doelgebieden maar volgens Biesta niet het enige doelgebied. Naast kwalificering, gaat het in het onderwijs ook om socialisering (groepsbinding) en subjectivering (persoonswording).

Het vinden van evaluatiekaders voor persoonsvorming en groepsvorming is minder makkelijk te reconstrueren. In het onderwijs zijn alle drie de doelgebieden even belangrijk, maar een belangrijk verschil is dat de vakvorming (kwalificering) wel vanuit de doelstelling naar de methode en evaluatie uitgewerkt kan worden, maar dat dit minder opgaat voor de twee andere doelgebieden. Deze twee gebieden komen pas in beeld als de kinderen daadwerkelijk aan de gang gaan met het onderwijsaanbod van de leerkracht. In de verbinding met de opdracht van de leerkracht krijgt een kind in een onderwijscontext de kans zichzelf te tonen aan de ander en ontstaat in die samenwerking een bepaalde groepsbinding. Het evalueren van de persoonsvorming en groepsvorming is daarmee altijd afhankelijk van de 'vakmethode'. Daarom is een kind in de gymles anders dan bij een rekenles en werkt de groep op een andere wijze samen bij een voetbalspel dan bij een dans.

Het ontwikkelen van een evaluatiekader vraagt om een omdraaiing van de ontwikkelrichting van de didactiek. Het evalueren kan het beste beginnen met een

gesprek tussen leerkracht en kind over wat het kind wel of niet geleerd heeft van het onderwijsaanbod. In dit gesprek komen alle drie de doelgebieden aan de orde. Wat is er veranderd in het uitvoeren van de activiteit, in het waarderen van de deelname en de samenwerking met de medeleerlingen? Dit gesprek is de aanleiding om te onderzoeken wat er in de herhaling van dezelfde les verbeterd kan worden om nog meer te leren over deze drie doelgebieden.

De evaluatievraag gaat over het kind én de leerkracht

Het kijken naar het bewegende kind is een eerste vorm van evalueren, waarbij de leerkracht niet alleen het avontuur van het kind moet leren begrijpen, maar ook zijn eigen lesgevend avontuur. Het evalueren van wat kinderen doen of gedaan hebben zegt niet alleen iets over de kinderen, maar ook iets over de wijze van kijken van de lesgever. Elke les, elk kind en elke leerkracht is een uniek gegeven dat voortdurend in verandering is. Gestandaardiseerde meetmethodes geven weinig inzicht in de relaties tussen de veranderingen in de les, bij de leerling en bij de leerkracht. Het begrijpen van wat een kind geleerd heeft is mede afhankelijk van wat er in de les en wat er bij de leerkracht veranderd is. De omkering van de didactiek van evaluatie naar methode begint bij de leerkracht die zicht moet krijgen wat er bij hem/haar zelf aan het veranderen is tijdens het lesgeven. Wat leert de leerkracht tijdens de les? Want een leerkracht die zelf leert van wat de kinderen meemaken in hun bewegingsavontuur is de bron voor de kinderen om door te blijven leren.

De leerkracht ziet in één les dertig kinderen en dertig verschillende manieren van bewegen. Dertig verschillende avonturen die allemaal gerelateerd zijn aan elkaar en waarbij de leerkracht de plicht heeft om ze op elkaar af te stemmen. Dit is het grote avontuur voor de leerkracht om ruimte te geven voor de individuele verschillen tussen kinderen en toch te zorgen voor voldoende afstemming zodat de kinderen met elkaar een veilige gemeenschap vormen. De leerkracht is in het lesgeven, in de wijze waarop hij de verschillende kinderen leerhulp geeft, de spin in het web.

Het evalueren van het lesgeven

Tijdens het lesgeven maakt de leerkracht allerlei keuzes. Deze keuzes worden niet alleen bepaald door de bewegingsdoelen. Deze doelen zijn bepaald door het lesaanbod. Tijdens het lesgeven verdwijnen de bewegingsdoelen naar de achtergrond en wordt de leerkracht geconfronteerd met gebeurtenissen waarmee van tevoren moeilijk rekening gehouden kan worden. Elke les is anders: hoe komen de kinderen binnen, welke spanningen zijn er in de groep, welke spanningen heeft het kind, welke spanning heeft de leerkracht, hoe werken deze spanningen op elkaar in en hoe is dat zichtbaar in de les?

Het lesgeven is een voortdurende zoektocht naar een compromis tussen tegenstrijdige belangen. Het is de taak van de leerkracht om de leerlingen inzicht te geven in datgene wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn in de les. Daarvoor moet de leerkracht eerst zelf overzicht krijgen in deze belangstrijd tussen alle deelnemers. Dat overzicht wordt vooral bepaald door zijn eigen interpretatiekader. Het is belangrijk dat een leerkracht tijdens het lesgeven leert reflecteren over wat er gaande is. Daarvoor moet de leerkracht gelijktijdig naar de kinderen kijken en naar zijn eigen interpretatiekader. Wat maakt de leerkracht mee? Welke gedachten, gevoelens en gedoe (doen) overheersen bij de leerkracht en passen die gedachten, gevoelens en doe-neigingen ook bij datgene wat de leerkracht zelf graag wil?

Dit reflectieproces van de leerkracht tijdens de les is lastig, omdat er weinig tijd is om te reflecteren. De leerkracht neemt voortdurend beslissingen op grond van een soort onbewuste kennis (het stille

weten) van wat nodig is. Gelukkig is dit in de meeste gevallen adequaat. Maar wanneer er een verstoring optreedt in de relatie tussen een kind of groep en de leerkracht is het noodzakelijk om te reflecteren over wat er mis is gegaan en dient er in een volgende les iets te veranderen.

Een middel om tijdens de les mogelijke verstoringen tijdig op te sporen is het gebruik van een kijkkader. Een kijkkader in het bewegingsonderwijs is het 'loopt't, lukt't, leeft't- kader' (Walinga & Koekoek, 2024). Tijdens de les vraagt de leerkracht zich af of:

- de organisatie zo verloopt dat het past bij wat rechtvaardig samenwerken is;
- de activiteit zo lukt dat het past bij wat avontuurlijk bewegen is;
- de motivatie zo leeft dat het past bij wat persoonlijk welbevinden is.

Het antwoord op deze drie vragen geeft een beeld van de interpretatie van de lesgever over de les. Op grond van het spanningsveld tussen deze antwoorden moet de leerkracht een keuze maken over het vervolg. Moet de activiteit, de organisatie of motivatie aangepast worden? Welk gevolg heeft de verandering van de activiteit op de organisatie of motivatie?

Deze didactische kijkvragen worden gekleurd door het persoonlijke avontuur van de leerkracht. Dat avontuur is voor een beginnende docent anders dan voor een ervaren docent. De uitkomst zal daarom voor elke docent ook anders zijn. Het evalueren tijdens de les maakt het lesgeven overzichtelijker maar niet makkelijker, omdat er meer overwegingen een rol gaan spelen bij het maken van de keuzes. De enorme diversiteit die inzichtelijk wordt bij goed lesgeven

maakt het noodzakelijk dat de leerkracht ook geholpen moet worden. Gelukkig zijn er in de les dertig leerlingen die dat wel willen.

Van evaluatie naar methode

De omkering van de didactiek begint bij het besef van de leerkracht dat de diversiteit in de les zo groot is dat hij zelf niet meer in staat is om alle kinderen goede leerhulp te geven en dat hij zelf om hulp moet vragen bij de leerlingen. Uitgangspunt blijft dat de leerkracht degene is die in beginsel het leervoorstel aanbiedt vanuit een goed gekozen methode, waarbij elk kind op zijn eigen niveau kan deelnemen. Tijdens de les blijkt dat alle kinderen op een net andere wijze willen deelnemen omdat ze zich willen onderscheiden van anderen. Dat leerproces vraagt om aanpassingen van de methode die niet allemaal door de leerkracht gedaan kunnen worden.

De leerkracht zal de kinderen moeten leren om zelf de methode aan te passen, door bijvoorbeeld het arrangement op maat te maken, de bewegingsopdracht aan te passen, de regels te veranderen. De leerling als ontwerper van zijn eigen methode. Buiten op straat doen de kinderen dit al bijvoorbeeld bij het freerunning, skateboarden, knikkeren, straatvoetbal. Het ontwerpen van een eigen beweegcontext/beweegwereld waar je ruimte voelt voor je eigen beweegavontuur lijkt te passen bij de

De leerkracht neemt voortdurend beslissingen op grond van een soort onbewuste kennis (het stille weten) van wat nodig is

nieuwe kerndoelen (SLO, 2025). Elk kind zijn eigen leerweg. Maar dat kan niet het enige doel zijn van het bewegingsonderwijs en ook niet het doel van het kind. Want het bewegen vraagt om gezien worden, om contact met anderen, om gezamenlijkheid. Ook de eenzame renner in het bos of de jongleur met zijn ballen wil zijn avontuur delen met de mensen die hem/haar dierbaar zijn.

Het is in het onderwijs de leerkracht die de verschillende individuele leerwegen moet verbinden met elkaar, omdat het bewegen avontuurlijker wordt als het afgestemd wordt op het anders zijn dan de ander. Het afstemmen van de bewegingsmethode op de mogelijkheden van de ander is nodig om met elkaar te sporten, te wandelen, te fietsen, te leven. De meeste mensen zullen dit daadwerkelijk ondervinden als ze hun eigen kinderen willen leren lopen, blokken stapelen, schommelen, fietsen, wandelen, bal schoppen, spelen en sporten. Misschien ligt daar wel het ultieme doel van het bewegingsonderwijs om kinderen te leren ooit een avontuurlijke ouder te worden van avontuurlijke bewegende kinderen.

In 'het leren waarderen van verschillen' zit de kern van het evalueren verpakt

Het leren waarderen van verschillen

Een belangrijk uitgangspunt van het huidige bewegingsonderwijs is het 'leren waarderen van verschillen' tussen de deelnemers in bewegingssituaties. In het korte zinnetje 'het leren waarderen van verschillen' zit de kern van het evalueren verpakt. Omgaan met verschillen gaat over groepsbinding, hoe leren we rekening te houden met het feit dat iedereen anders is en hoe kunnen we met die verschillen de wereld leefbaar houden?

De wijze waarop een persoon deze verschillen waardeert is gebonden aan zijn achtergrond. Elk mens heeft een unieke plek in het familie-, vrienden-, buurtschap-, school-, sportsysteem.

De waardering die een persoon zelf geeft in datgene wat hem overkomt en zelf doet is een belangrijk anker voor zijn persoonswording. Het waarderen van de verschillen zal daarom bij elk mens anders verlopen. In het onderwijs moet de persoonswording en groepsbinding verbonden worden met het 'leren'. Het leren begint bij het verbeteren van datgene wat je doet: het bewegen, rekenen, praten, knutselen enzovoort (vakvorming). Het bewegingsonderwijs heeft het geluk dat al het leren begonnen is bij het bewegen: het ademen, het pakken, het lopen, het werpen, het overspelen, het vrijen. Daarom biedt het leren bewegen zoveel kansen om ook op het gebied van persoonsvorming en groepsbinding veel te leren.

Dit artikel is een bewerking van het hoofdstuk 'De omkering van de didactiek' uit het boek 'Actuele grondslagen van het bewegingsonderwijs - Het gedachtegoed van C.C.F Gordijn nu' (Vermeer, 2020). Dat hoofdstuk is geschreven naar aanleiding van de masterscriptie van de auteur. De masterscriptie is opvraagbaar bij de auteur. ●

Bronnen

Scan of klik *hier* naar de bronnen

Contact

ca.hazelebach@planet.nl

Chris Hazelebach was opleidingsdocent aan de Calo Windesheim

Foto's

Anita Riemersma

Kernwoorden

omkering van didactiek, evalueren, persoonsvorming, groepsbinding

Volg ons ook op:

KVLO ONLINE

Ga naar **KVLO.nl** voor:

- **Ledenportaal Mijn KVLO**
- **Nieuwsbrief, en maandbrief**
KVLO communicatie verstuurt iedere (school)week de digitale nieuwsbrief Goed Leren Bewegen
- **LO Magazine**
Verschijnt ook digitaal met aanklikbare links
- **Kennisbank**
(Praktijk)artikelen uit LO Magazine verschijnen ook op de Kennisbank
- **Hulp en advies**
- **Scholing**
- **Websites**
canonlo.nl
impulsbewegingsonderwijs.nl
janluitingfonds.nl
lerenbewegenmeten.nl
teamnlmoves.nl
beweegrijkeschool.nl
lomagazine.nl
kvlowerkplekcheck.nl
- **KVLO Podcast**
- **KVLO TV**

Scan of klik hier om naar **kvlo.nl** te gaan

Wist je dat?

De beslistermijn voor de WIA-beoordeling van 8 weken naar 16 weken is gegaan

TOPIC VOLGENDE NUMMER

Positionering van de docent

